

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

การศึกษารูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชน
ในหมู่บ้านชนบท เขตอำเภอเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สิงหาคม ๒๕๑๖

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทวารัฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ และตรวจแก้ขอบทรวงต่าง ๆ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณนายอำเภอเมืองมหาสารคาม กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะครู และชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านหนองจวัน้อย บ้านหนองคูณ บ้านวังแสง บ้านโปไล และบ้านโพนตะอ่อม ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ อาจารย์บุญชม ศรีสะอาด อาจารย์เชิดศักดิ์ โขวาสินธุ์ อาจารย์ลักษณ์ ทองตะเภา คุณจรินทร์ ยางจิต คณะนิสิต นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม และทุกท่านที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจสนับสนุนในการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้.

บุญเลิศ สกสุชาติ

สารบัญ

หน้า

หน้า

๑	บทนำ	๑
	ภูมิหลัง	๑
	ความมุ่งหมายในการค้นคว้า	๑๔
	สมมติฐานในการค้นคว้า	๑๕
	ความสำคัญของการค้นคว้า	๑๖
	ขอบเขตของการค้นคว้า	๑๖
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	๑๗
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้า	๑๘
๒	วิธีดำเนินการ	๓๔
	กลุ่มตัวอย่าง	๓๕
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๓๗
	การรวบรวมข้อมูล	๓๘
	การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐
๓	ผลการศึกษาค้นคว้า	๔๒
	สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน	๔๒
	การรับสินค้าใหม่บางประเภทไว้ไว้ในครอบครัว	๕๔
	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าบางประเภทเข้าไปสู่ประชาชน	๕๖
	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าแต่ละชนิดเข้าไปสู่ประชาชน	๖๕
	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ารวมทุกชนิดและทุกประเภท	๘๕

๔	สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๕๐
	อภิปรายผลของการวิจัย	๕๐
	ข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัย	๕๓
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	๕๔

บรรณานุกรม	๕๕
------------------	----

ภาคผนวก	๖๐๓
---------------	-----

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
๑ หมู่บ้านที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง	๓๖
๒ จำนวนครัวเรือนที่ทำการสัมภาษณ์	๓๗
๓ ระยะทางระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ กับอำเภอเมืองมหาสารคาม	๔๓
๔ อาชีพหลักของประชาชน	๔๔
๕ สภาพการทำมาหากินของประชาชน	๔๕
๖ จำนวนสมาชิกในครอบครัว	๔๖
๗ เพศของประชากรที่ทำการศึกษา	๔๗
๘ อายุของประชากรที่ไป entrevue ในครอบครัว	๔๘
๙ ระดับการศึกษาของประชากรที่ศึกษา	๔๘
๑๐ การรับฟังวิทยุของประชากรที่ศึกษา	๕๐
๑๑ สถานีวิทยุที่ประชาชนนิยมรับฟัง	๕๑
๑๒ เวลาที่ประชาชนนิยมรับฟังวิทยุในแต่ละวัน	๕๒
๑๓ การอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชน	๕๓
๑๔ การรับสินค้าใหม่ไว้ใช้ในครอบครัว	๕๔
๑๕ การใช้สินค้าประเภทอาหารและยา แยกตามรูปแบบที่สินค้าแพร่กระจายออกไป	๕

๑๖	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทอาหารและยา	๕๘
๑๗	การใช้สินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน แยกตามรูปแบบที่สินค้า แพร่กระจายออกไป	๕๙
๑๘	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน	๖๐
๑๙	การใช้สินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพแยกตามรูปแบบที่สินค้า แพร่กระจายออกไป	๖๐
๒๐	รูปแบบการแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ	๖๒
๒๑	การใช้สินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อแยกตามรูปแบบที่สินค้าแพร่กระจายออกไป	๖๓
๒๒	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ	๖๔
๒๓	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ากะปิ	๖๕
๒๔	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าผงชูรส	๖๖
๒๕	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าหมักสำเร็จรูป	๖๘
๒๖	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ายาแก้ไอหวัค	๖๙
๒๗	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ายาแก้ปวดเมื่อย	๗๑
๒๘	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าเชือกไนลอน	๗๒
๒๙	รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าถังน้ำ ตะกร้าพลาสติก	๗๓

ตาราง	หน้า
๓๐ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ารองเท้าและรองเท้า	๓๕
๓๑ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าเครื่องรับวิทยุ	๓๖
๓๒ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าในรถยนต์	๓๗
๓๓ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าเครื่องสำอาง	๓๘
๓๔ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าปุ๋ยเคมี	๓๙
๓๕ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ไต้ ครอบแบบใหม่	๔๐
๓๖ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ลิ้มฉีก	๔๑
๓๗ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าดินสอเขียนกวี	๔๒
๓๘ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าครีมแต่งหน้า	๔๓
๓๙ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ากางเกงขาสั้น	๔๔
๔๐ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าทุกประเภท	๔๕
๔๑ รายชื่อหมู่บ้านเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม แยกเป็นตำบล	๔๖

บัญชีภาพประกอบ

ภาพ

หน้า

- ๑ กราฟแสดงรูปแบบต่าง ๆ ของการแพร่กระจายสินค้าไปสู่ชาวชนบท ๘๓
- ๒ แผนที่ประเทศไทย แสดงที่ตั้งจังหวัดมหาสารคาม ๑๒๐
- ๓ แผนที่จังหวัดมหาสารคาม แสดงที่ตั้งอำเภอเมืองมหาสารคาม ๑๒๑
- ๔ แผนที่อำเภอเมืองมหาสารคาม แสดงที่ตั้งหมู่บ้านที่ทำการวิจัย ๑๒๒

บทที่ ๑

บทนำ

ภูมิหลัง

ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นผู้มีอาชีพทางด้านการเกษตรกรรม อาศัยอยู่อย่างกระจุกกระจายในเขตชนบท ประชากรดังกล่าวมีจำนวนประมาณร้อยละ ๘๕.๕ ของประชากรทั้งประเทศ^๑ ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่อย่างล้าหลัง นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙ รัฐบาลมีนโยบายเร่งการพัฒนาชนบทที่ยังล้าหลังและอยู่ห่างไกลเพื่อยกระดับรายได้และระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น^๒ โดยจัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) โครงการอนามัยชนบท โครงการพัฒนาเคลื่อนที่ของกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติและโครงการอื่น ๆ อีกมาก เป้าประสงค์ของโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ชาวชนบทมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่งระหว่างท้องถิ่นสะดวกขึ้น ชาวชนบทจะได้มีโอกาสรับวัฒนธรรมจากเขตเมืองหรือท้องถิ่นอื่น อันจะเป็นทางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในชุมชนซึ่งคาดานานจะมีผลเกี่ยวเนื่องถึงการยกระดับการครองชีพของชาวชนบทเป็นอย่างมาก

ปริญญ์ อังกรภินันท์ "ปัญหาการเพิ่มของประชากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
หน้า ๒๓๖

^๒ สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๓
พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙ หน้า ๓๔๑ - ๓๔๓

เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการและบริการต่าง ๆ ของรัฐบาลยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร
เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลพยายามนำบริการและสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ไปให้ประชาชนใน
ชนบทแต่ประชาชนไม่สนใจ ไม่ยอมรับวิธีการและแนวความคิดใหม่เหล่านั้น คงจะเห็น
ได้จากรายงานผลความก้าวหน้าโครงการเศรษฐกิจการเกษตรและวางแผนไรนาใน
จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคามและร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๐๔ ของกระทรวงเกษตรรายงาน
ว่า "--- ทางด้านการใช้ปุ๋ยนั้น กลักรโดยทั่วไปยังไม่กล้าที่จะใช้เต็มตามอัตราและ
เนื้อที่ผลิต แม้ว่าในรายที่ขาดเงินทุน ทางกองเศรษฐกิจการเกษตร จะได้จัดสรรเงิน
กู้เพื่อการผลิตระยะสั้นให้เป็นทุนก็ตาม---"

เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทและต้องอยู่ใกล้ชิดกับราษฎรมาก
ที่สุดคือพัฒนากร มีพัฒนากรจำนวนมากที่หมกมุ่นใจที่จะทุ่มเทพลังผลักดันการพัฒนาอย่าง
จริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากความพยายามหลาย ๆ อย่างของพัฒนากรประสบความสำเร็จ
เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร พัฒนาการพยายามที่จะส่งเสริมให้ชาวนาปลูกพืชชนิดใหม่
หรือเลี้ยงสัตว์พันธุ์ใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ชาวนา
ทำตามคำแนะนำเพียงร้อยละ ๖ เท่านั้น กล่าวไ้ว่าการปรับปรุงทางด้านการใช้เทคนิค
ในการผลิตทางเกษตร การส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่นนอกจากการทำนา การส่งเสริมการ
เลี้ยงสัตว์และปลา ตลอดจนการสนับสนุนด้านอื่น ๆ จากทางราชการ เพื่อยกระดับความ
เป็นอยู่ของชาวนาให้ดีขึ้นนั้น ได้ก้าวหน้าไปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ๒

4

กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร รายงานผลการก้าวหน้า โครงการ
การเศรษฐกิจการเกษตรและวางแผนไรนาในจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด
พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๖

๒ สมชัย รักวิจิตร ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
ประเทศไทย หน้า ๒๐๑

จะเห็นว่าบริการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ลงทุนไปด้วยเงินจำนวนมากนั้น กลับได้ผลน้อย ปัญหาสังคมต่าง ๆ ยังไม่ลดน้อยลง เป็นต้นว่าการทำลายป่าสงวน การดำเนินชีวิตยังคงนิยมแบบเก่าไม่ยอมเปลี่ยนแปลงหรือรับสิ่งใหม่ที่ทางรัฐบาลแนะนำ เช่น ชาวนาชนบทไม่ใช้สารเคมีที่ถูกสุลักษณะ ไม่ค่นำจากบ่อที่ถูกหลักอนามัย การรักษาโรคยังคงใช้ยาพื้นบ้านและซื้อยารับประทานเอง ไม่ยอมรับความคิดเรื่องการวางแผนครอบครัว ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้รัฐบาลได้พยายามเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนอยู่แล้ว ทำให้สงสัยว่าเหตุใด ประชาชนจึงไม่ยอมรับความคิดใหม่เหล่านั้น

จากการศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พัทยา สายหู พบว่าเหตุที่ชาวนาในชนบทไม่รับแนวความคิดใหม่จากพัฒนากร เพราะชาวนายังไม่พร้อมที่จะทำตามคำแนะนำ

๑. การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำในชนบทไทย^๒ พบสาเหตุที่การบริหารราชการในชนบทดำเนินไปไม่ราบรื่นเท่าที่ควร เพราะข้าราชการเขาไม่ถึงประชาชน จึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนกับข้าราชการ สาเหตุหนึ่งที่มีวิธีการใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Technology) แพร่เข้าไปถึงประชาชนได้ยากนั้นเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาคำ และพ้นจากการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว^๓

^๑ พัทยา สายหู รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างใกล้ชิดระยะยาวตอนที่ ๑ หน้า ๒๓๘

^๒ พลโทแสวง เสนาณรงค์ ผู้นำในชนบทของประเทศไทย หน้า ๙๐

^๓ มาลาลี มลิณทะบุญ แนวทางเผยแพร่คหกรรมในชนบท หน้า ๒

โกลด์เซนและราลิส^๑ กล่าวว่า ชาวนาในหมู่บ้านบางชั้น อำเภอมีนบุรี กรุงเทพฯ ใข้ปุยในนาข้าวเป็นส่วนน้อย เพราะชาวนาเห็นว่าปุยเคมีไม่เหมาะสมกับพื้นที่ราบต่ำ น้ำท่วมถึง อีกประการหนึ่งปุยราคาแพงและเห็นผลช้า นอกจากนั้นเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาหมอเทศเพื่อขายมีคนเลี้ยงน้อยราย เพราะลำบากในการดูแลรักษา ปลาตายง่ายและเห็นผลช้าเช่นเดียวกัน

๖. การที่ชาวบ้านไม่รับสิ่งใหม่ในบางกรณีมีผลมาจากสภาพธรรมชาติแวดล้อม เช่น คินเลว ชาติแคลนน้ำ ชาติแหล่งตลาดที่จะรับซื้อผลิตภัณฑ์ เหล่านี้มีส่วนทำให้ชาวบ้านไม่กล้าเสี่ยงทดลองในสิ่งใหม่ ๆ นอกเสียจากว่าวิธีการใหม่ ๆ นั้นจะได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นวิธีที่ได้ผลสำหรับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าควรจะรอคุณลงานของผู้อื่นเสียก่อน ถ้าชาวบ้านผู้ริเริ่มประสบความสำเร็จจากการทำสิ่งใหม่ ๆ แล้ว พวกเขาจะทำตาม^๒

๗. พิจารณาในคานส์คมวิทยา จะเห็นว่าชาวชนบทยังยึดมั่นถือมั่นในประเพณีและมีความรุ่มนอย ความเป็นอยู่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ จึงไม่กล้าปฏิบัติสิ่งใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากที่ตนได้เคยปฏิบัติมาแล้ว เพราะไม่มีความรู้เพียงพอที่จะรับหรือตัดสินใจรับเอาสิ่งใหม่ ๆ มาปฏิบัติ จึงนิยมปฏิบัติตามประเพณีเดิม ผลเสียของการยึดมั่นในประเพณี คือ เป็นอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงและการริเริ่มในวิธีการใหม่ ๆ เพราะชาวชนบทจะตั้งข้อสงสัยว่า สิ่งใหม่จะอำนวยความสะดวกให้แก่พวกเขาคุ้มค่าหรือไม่

Goldsen Rose K, and Ralis Max, Factors Related to Acceptance of Innovations in Bang Chan, Thailand, p. 7

^๒ สมชัย รั่วจิตร ล.ค. หน้า ๒๔

^๑ อานนท์ อาภาภิรมย์ มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย

พื้นฐานทางสังคมของชาวชนบทเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความเจริญแก่
ท้องถิ่น ร.ต.สุพจน์ พานิชประไพ ก็ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้พบความจริงว่า การสร้าง
ความเจริญให้แก่ชนบทของกระทรวงต่าง ๆ ไม่ได้ผลนั้น เป็นเพราะชาวชนบทส่วน
ใหญ่ยังคงมีสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตตามวิถีทางที่บรรพบุรุษได้เคยดำเนิน
มาแล้ว

จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้ไปพบเห็นหมู่บ้านต่าง ๆ ในภาคตะวันออก -
เฉียงเหนือ เช่นหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น รอยเอ็ด กาศสินธุ์ สุรินทร์ อุบลราชธานี
ขุขันธ์ ศรีสะเกษ ชัยภูมิ และมหาสารคาม พบว่าสิ่งใหม่และแนวความคิดใหม่ ๆ บาง
อย่างแพร่เข้าไปถึงประชาชนได้มาก ตัวอย่างใดแก่สินค้าใหม่ ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม
บางชนิดแพร่เข้าไปถึงชาวบ้านเกือบจะทุกครัวเรือน เช่นผงชูรส เชือกไนลอน
เป็นต้น เครื่องสำอาง เครื่องใช้ที่ทำด้วยพลาสติก ยารักษาโรคชนิดใหม่ เหล่านี้เป็น
สิ่งใหม่ที่ชาวบ้านรับเอาไว้อย่างแพร่หลาย โดยที่ทางราชการมิได้นำส่งเสริม
แต่อย่างใด นอกจากนั้นยังมีสิ่งใหม่บางอย่างที่ชาวบ้านรับไว้ แต่เป็นสิ่งที่ขัดกับวัฒนธรรม
อันดีของไทย ตัวอย่างเช่น การแต่งกายเลียนแบบชาวเมืองหรือชาวต่างประเทศ การ
ลอกอาชญากรรมตามแบบอย่างภาพยนตร์จากต่างประเทศ ฯลฯ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า สังคมไทยมีการติดต่อกับโลกภายนอกตลอดมา
วัฒนธรรมแบบใหม่ได้มาซึ่งอิทธิพลในประเทศไทยมากขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าการรับวัฒนธรรม
ดังกล่าวเข้ามาใช้จะทำให้มีความสะดวกสบายยิ่งขึ้นก็ตาม แต่ถ้าวัฒนธรรมนั้นมีคุณสมบัติ

ร.ต.สุพจน์ พานิชประไพ "การเสริมสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นชนบท
ด้วยกระบวนการพัฒนาการท้องถิ่น" วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า ๒๑

ตรงข้ามกับวัฒนธรรมเดิมอันมีค่าทางจิตใจและการรักษาความยั่งยืนของชาติไทยแล้ว ก็สมควรที่จะได้วางแผนและนโยบายให้แน่นอน เพื่อรักษาสมบัติวัฒนธรรมของชาติ^๑

การรับสินค้าใหม่ ๆ ไว้อย่างแพร่หลายจนกระทั่งเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับบุคคลและครอบครัว ดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้เขียนเกิดความสงสัยว่าเพราะเหตุใดชาวบ้านจึงเชื่อและยอมรับสิ่งใหม่เหล่านั้น น่าจะได้ศึกษาในเรื่องนี้เพื่อหารูปแบบ และกระบวนการ เพราะอาจนำเอารูปแบบและกระบวนการอันเดียวกันมาใช้สำหรับแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ ไปสู่ประชาชน

๑. แอ็กเตอร์สเตรนค์^๒ เป็นคนแรกที่ได้พยายามศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ และแนวความคิดใหม่ เขาได้ศึกษาลักษณะของการแพร่กระจายวิธีปลูกข้าวสาลีแบบใหม่ในสวีเดน พบว่าครั้งแรกนำวิธีใหม่ไปใช้ในฟาร์มเล็ก ๆ แห่งหนึ่งก่อน ต่อมาชาวนาที่อยู่ใกล้เคียงและอยู่ห่างไกลออกไป ได้รับเอาวิธีการใหม่ไปปฏิบัติ โดยมากตัวอย่างจากเพื่อนบ้านที่ทำได้แล้ว การปลูกข้าวสาลีแบบใหม่ได้กระจายไปสู่บริเวณโดยรอบและบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานใหม่ เป็นการแพร่กระจายสิ่งใหม่ที่ถือหลักการพบปะตัวต่อตัว

ลักษณะของการแพร่กระจายสิ่งใหม่แบ่งได้เป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ เป็นระยะที่ความคิดใหม่หรือวิธีการใหม่มารวมตัว ณ จุดที่รับครั้งแรก

ระยะที่ ๒ ความคิดหรือวิธีการใหม่แพร่กระจายออกไป จากจุดเริ่มต้น ไปยัง

เขตต่อไปคล้ายรัศมีของวงกลม

^๑สถาบันการเศรษฐกิจแห่งชาติ ล.ค. หน้า ๓๔๓

^๒ Hagerstrand, Torsten, Innovation Diffusion as a Spatial Process, pp. 133 - 134

ระยะที่ ๓ ระยะอ้อมตัว การแพร่กระจายสิ่งใหม่จะสิ้นสุดลง ไม่กระจายต่อไปอีก
 ๗. สิ่งใหม่และแนวความคิดใหม่ มีกระบวนการแพร่กระจายจากแหล่งแรกเริ่มไปยัง
 ผู้รับ โดยผ่านทางสื่อมวลชนและตัวนำ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นตัวแพร่กระจายมีทั้งที่เป็น
 บุคคลและไม่ใช่มบุคคล ประเภทบุคคลใดก็ตามที่พบปะติดต่อกันระหว่างบุคคล การ
 สันทนาการระหว่างเพื่อนฝูงญาติพี่น้องเพื่อนบ้านใกล้เคียง ประเภทที่ไม่ใช่มบุคคลได้แก่
 วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ

กระบวนการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ของคน แบ่งได้ ๕ ระยะ^๒

ระยะที่ ๑ เป็นระยะที่คนทราบข่าว รู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งใหม่เป็นครั้งแรก
 แต่ยังไม่เชื่อว่าจะมีประโยชน์

ระยะที่ ๒ เป็นระยะที่คนมีความสนใจในสิ่งใหม่ เพราะได้ทราบรายละเอียด
 เพิ่มขึ้น

ระยะที่ ๓ เป็นระยะที่คนพิจารณาถึงคุณค่าของสิ่งใหม่ ยังคงเลาะจะเป็น
 ประโยชน์แก่ตนหรือไม่ พยายามหารายละเอียดเพิ่มขึ้น

ระยะที่ ๔ เป็นระยะที่คนทดลองใช้สิ่งใหม่ หรือปฏิบัติวิธีใหม่

ระยะที่ ๕ เป็นระยะที่คนสนใจยอมรับสิ่งใหม่นั้นไว้ใช้ เพราะเกิดความเข้าใจ
 ในคุณค่าของสิ่งใหม่ พอใจที่จะรับไว้หรือปฏิบัติตามเนื่องจากได้ทดลองด้วยตนเองและ
 เห็นผลมาแล้ว

Rogers, Everett M, Social Change in Rural Society,
 p. 149

^๒ Rogers, Everett M, Diffusion of Innovations, p. 199

กลักรในสหรัฐอเมริกาทราบข่าวเกี่ยวกับวิธีการใหม่ ทางด้านเกษตรกรรมจาก
แหล่งข่าวสารหลายประเภท เรียงตามลำดับมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้^๑

๑. จากสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์และวารสารต่าง ๆ.
๒. จากเพื่อนบ้าน คนรู้จักกันและเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด
๓. จากหน่วยงานของรัฐบาล
๔. จากพ่อค้าและคนขายของ

ตามปกติคนกลุ่มแรกที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนและริเริ่มใช้สิ่งใหม่ ๆ ก่อน
คนกลุ่มอื่น เรียกว่าเป็นผู้นำ^๒ คนกลุ่มแรกจะถ่ายทอดเรื่องสิ่งใหม่นั้นไปยังคนกลุ่มที่
สอง ผู้ที่รับในระยะที่สอง เรียกว่า เป็นผู้ตาม กลุ่มผู้ตามได้เห็นตัวอย่างและพูดคุย
ในเรื่องสิ่งใหม่นั้น จนกระทั่งเกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่าจึงรับเอามาใช้บ้าง การ
รับกรณีเช่นนี้เป็นการรับเอาความคิดใหม่ โดยการถ่ายทอดจากคนกลุ่มแรก

ในการรับสิ่งใหม่และแนวความคิดใหม่ ๆ ของคนในชุมชนหนึ่ง ๆ จะรับได้ไม่
ทั่วถึงกันทุกคนในคราวเดียวกัน จำเป็นต้องอาศัยเวลา ระยะแรก ๆ จะรับได้เพียง
บางคน ระยะหลัง ๆ จึงจะรับได้ทั่วถึงกัน กล่าวคือในระยะแรก ณ จุดเริ่มต้นของการ
ใช้สิ่งใหม่จะมีคนรับไปใช้หรือปฏิบัติจำนวนไม่กี่คน จากนั้นจึงจะค่อย ๆ แพร่หลายออก
ไป การแพร่จะเป็นไปไ้เร็วหรือช้าย่อมแล้วแต่สภาพภูมิประเทศและพื้นฐานทางสังคม
ของชุมชนนั้น ๆ ว่าจะเป็นผู้สรรค หรือไม่เพียงใด โรเจอร์ส^๓ ได้แบ่งประเภท
ของกลุ่มคนที่รับแนวความคิดใหม่ออกเป็น ๕ กลุ่ม โดยยึดถือระยะเวลาที่รับก่อนหลัง
เป็นเกณฑ์ดังนี้

^๑ Lionberger, Herbert F, Adoption of New Ideas and Practices, p. 32

^๒ Chorley, Richard J, and Haggett Peter, Models in Geography, p. 950

^๓ Rogers, Everett M, Op. cit., pp. 409 - 410

๑. กลุ่มที่ ๑ เป็นกลุ่มผู้นำในการรับสิ่งใหม่เข้าไปใช้ในชุมชน เป็นพวกแรกหรือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ ใฝ่ค้นที่เรียกว่า "INNOVATORS" มีอยู่ประมาณร้อยละ ๒.๕ ของประชากรในชุมชน พวกนี้มีการศึกษาสูงกว่าชาวบ้านทั่วไป ขนาดของไร่นาใหญ่กว่า รัศมีรายได้สูงกว่า ฐานะทางสังคมสูง มีประสบการณ์มาก เคยเดินทางไปติดต่อกับคนในเมือง และที่อื่น ๆ มามาก รู้จักแหล่งข่าวสารจากสื่อมวลชน เช่น ทีวีวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์และวารสาร มีโอกาสพบปะกับนักวิชาการของรัฐบาลและครู

กลุ่มที่ ๒ เป็นพวกที่รับสิ่งใหม่ ๆ ไปจากกลุ่มแรก เรียกว่า "Early Adopters" คุณสมบัติของพวกนี้ คือ มีการศึกษาคอนข้างสูง อยู่ในวัยหนุ่มสาว ฐานะทางสังคมค่อนข้างสูง กว้างขวางในชุมชน มีโอกาสพบปะกับบุคคลหลายระดับ สนใจข่าวใหม่ ๆ พวกนี้มีอยู่ประมาณร้อยละ ๑๓.๕ ของประชากรในชุมชน

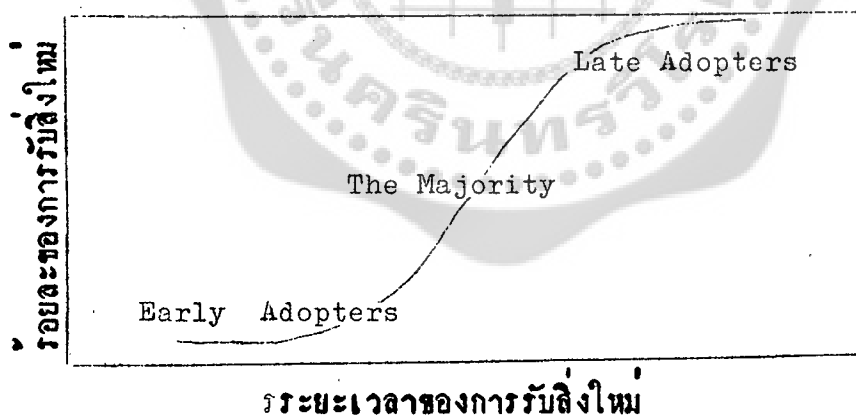
กลุ่มที่ ๓ เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่รับสิ่งใหม่ไปจากกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ถือว่าเป็นพวกที่รับในระยะแรกอยู่เรียกว่า "Early Majority" คุณสมบัติของพวกนี้ คือมีการศึกษาปานกลาง สนใจอ่านหนังสือพิมพ์เมื่อมีโอกาส ได้พบปะพูดคุยเยี่ยมเยียนบุคคลในกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ คนในกลุ่มนี้มีมากประมาณร้อยละ ๓๔ ของประชากรในชุมชน

กลุ่มที่ ๔ เป็นกลุ่มคนที่รับความคิดใหม่ภายหลังจากเพื่อนบ้านเขาทำไปแล้วครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรในชุมชน เรียกพวกนี้ว่า "Late Majority" พวกนี้มีฐานะทางสังคมต่ำ การศึกษาคอนข้างต่ำ การติดต่อกับเพื่อนบ้านยังอยู่ในวงแคบ พวกนี้ทราบแนวความคิดใหม่จากวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์บ้าง แต่ยังไม่เชื่อหรือยังไม่แน่ใจว่าความคิดใหม่นั้นจะทำได้หรือเป็นประโยชน์จริงเพียงใด ยังไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนความคิด จึงต้องรอดูผลจากเพื่อนบ้านเสียก่อน เมื่อเห็นว่าคนส่วนใหญ่ทดลองทำได้จริง จึงค่อยยอมรับไปทำบ้าง คนพวกนี้มีจำนวนถึง ๒ ใน ๓ หรือร้อยละ ๓๔ ของประชากรในชุมชน

กลุ่มที่ ๕ เป็นคนกลุ่มสุดท้ายที่ยอมรับความคิดใหม่ เรียกว่าเป็นกลุ่มล่าหลัง (Laggards) ส่วนใหญ่เป็นชาวนาแก่ ๆ ไรนาขนาดเล็ก การศึกษาต่ำมาก มีการพบปะกับเพื่อนบ้าน และรวมกิจกรรมของชุมชนน้อยมาก อ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก ความคิดใหม่ที่ไ้รับ ส่วนใหญ่รับไปจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงและเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด

การแพร่กระจายความคิดใหม่ไปยังคนกลุ่มนี้ช้าบุคคลเป็นสื่อกลางในการสื่อสารจะไ้ผลดีกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น คนกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณร้อยละ ๑๖ ของประชากรในชุมชน

๑. จำนวนคนที่รับสิ่งใหม่และปฏิบัติตามแนวความคิดใหม่ จะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่มีการรับสิ่งใหม่นั้น ในตอนแรก ๆ คนที่รับสิ่งใหม่มีจำนวนน้อยและรับไ้ช้าระยะนี้เรียกว่า Early Adopters ระยะที่คนรับไ้เร็วและจำนวนมากอยู่ตอนกลางเรียกว่า The Majority การรับสิ่งใหม่จะมีมากและเร็วขึ้นในตอนท้าย แสดงให้เห็นเป็นกราฟรูปตัว S หรือ Growth Curve ดังต่อไปนี้

๗. ความคิดใหม่และวิธีการใหม่ที่คนทั่วไปจะสามารถรับได้รวดเร็วขึ้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นสิ่งที่มีความถูกต้อง ลงทุนน้อย
๒. เป็นสิ่งที่ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป ต้องทำให้เข้าใจง่าย
๓. สามารถมองเห็นผลได้ในเวลาอันสั้น
๔. สามารถแบ่งแยกเป็นส่วนเล็ก ๆ และนำไปทดลองดูได้ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร ฯลฯ
๕. สัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เดิมของคนรับ
๖. ต้องเป็นสิ่งของหรือวิธีการที่ให้ประโยชน์ได้ผลดีกว่าของเก่าหรือวิธีเก่าที่เคยปฏิบัติกันมาแต่เดิม
๗. ทุกคนสามารถที่จะใช้หรือปฏิบัติได้

๘. การแพร่กระจายของวัตถุสิ่งของและแนวความคิด จะต้องมีความพร้อมหรือตัวนำไปจะต้องมีทิศทางที่จะไป อัตราในการเคลื่อนจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับตัวอุปสรรคความมีอิทธิพลหรือไม่และมากน้อยเพียงใด การแพร่กระจายของสิ่งใด ๆ อาจจัดได้ ๓ แบบ^๒

๑. การแพร่กระจายแบบขยายตัวมากขึ้น ตัวอย่างเช่นการแบ่งเขตแดนของพืชและสัตว์ การแพร่เชื้อโรคจากที่หนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง การขยายตัวสาขาของบริษัทและสมาคมต่าง ๆ โดยมีจุดแรกเริ่ม ๓ ที่แห่งหนึ่ง จากนั้นก็จะขยายตัวออกไปที่อื่น ๆ มากขึ้น

^๑ Rogers, Everett M, Op. cit., pp. 403 - 405

^๒ Abler, Ronald, and others, Spatial Organization: The Geographer's View of the World, pp. 389 - 397

๒. การแพร่กระจายโดยตัวนำเคลื่อนย้ายที่ตั้งจากที่เดิมไปสู่ที่ใหม่ เช่นการอพยพของประชากรจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หน่วยฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ เป็นต้น

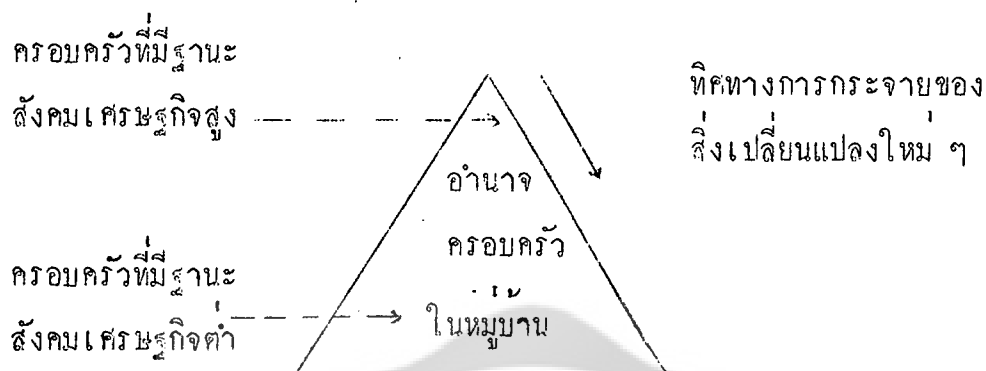
๓. การแพร่กระจายไปตามลำดับชั้น จากหน่วยใหญ่ไปสู่หน่วยย่อย เช่น ความเจริญกระจายจากเมืองหลวงไปสู่จังหวัดต่าง ๆ จากจังหวัดกระจายไปสู่อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เล็กเล็ตามลำดับ ตัวอย่างเช่น การแพร่กระจายของแฟชั่นการแต่งกายแบบใหม่ ๆ จากจุดเริ่มต้น ณ นครนิวยอร์ก ปารีส แพร่กระจายออกไปยังเมืองอื่น ๆ ทั่วโลก จนถึงเมืองเล็ก ๆ ในชนบท

ตัวอุปสรรคในการแพร่กระจายสิ่งใหม่ พิจารณาตามลักษณะทั่วไปแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวอุปสรรคด้านธรรมชาติ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ เช่นภูเขา ทะเล มหาสมุทร ทะเลสาบ แม่น้ำ ที่สูง ที่ลุ่ม ฯลฯ เหล่านี้เป็นตัวขัดขวางการแพร่กระจาย ทำให้การแพร่ความคิดใหม่เป็นไปได้อาหรือไมกระจายไปเลย

๒. ตัวอุปสรรคทางค่านิยม ค่านิยม ภาษา ศาสนา การเมือง การปกครองและลักษณะพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลเช่นเดียวกับตัวอุปสรรคประเภทที่ ๑ ทำให้การแพร่แนวความคิดใหม่ไม่เป็นไปตามทิศทางและเป้าประสงค์

* ไพฑูรย์ เครือแก้ว^๑ กล่าวถึงวิธีการที่รัฐบาลจะนำสิ่งใหม่หรือความคิดใหม่ เขาไปให้ชาวบ้านชนบทในประเทศไทยว่า เจ้าหน้าที่ของทางราชการควรมุ่งไปที่กลุ่มชนที่เป็น "ผู้นำ" หรือผู้ที่มิฉะนั้นจะยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ใ้คงายเสียก่อน ขึ้นต่อไปจึงค่อยมุ่งไปสู่คนอื่น ๆ ในชุมชน โดยพิจารณาโครงสร้างทางสังคมของหมู่บ้านประกอบ ถ้าเราจะพิจารณาแบ่งตามครอบครัวของชาวบ้านที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจต่างกัน จะได้โครงสร้างของหมู่บ้านชนบทไทยดังแผนภูมิต่อไปนี้

กลุ่มครอบครัวที่อยู่ยอดของสามเหลี่ยม เป็นกลุ่มของชาวบ้านที่มีฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจสูงซึ่งหมู่บ้านหนึ่ง ๆ มีอยู่เพียงไม่กี่ครอบครัว เช่น ระหว่าง ๕ - ๑๐ ครอบครัว ส่วนกลุ่มครอบครัวที่อยู่ตอนกลางของสามเหลี่ยม เป็นกลุ่มครอบครัวของชาวบ้านที่มีจำนวนมาก การที่จะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้าไปในหมู่บ้าน ต้องมุ่งไปยังกลุ่มครอบครัวที่อยู่ทางยอดของสามเหลี่ยมก่อน เพราะชาวบ้านเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้เข้าใจและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ บริการใหม่ ๆ ก่อนเพื่อน ชาวบ้านเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้นำของหมู่บ้าน เมื่อเขายอมรับสิ่งใหม่ ๆ คนอื่น ๆ ในหมู่บ้านที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ ก็มักจะเชื่อและทำตามในภายหลัง เมื่อสิ่งใหม่นั้นเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่เขา การปฏิบัติตามอย่างกันของชาวบ้านดังกล่าวแล้วจะเป็นในรูปพยายามเลียนแบบเอาอย่าง คนที่มีฐานะดีซึ่งเป็นกฎธรรมชาติ

บุคคลที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงพอที่จะจัดอยู่บริเวณยอดของสามเหลี่ยม ตามโครงสร้างของหมู่บ้านชนบทไทยหรือบุคคลที่มีลักษณะจะเป็นผู้นำของชุมชนได้ พอจะมองเห็นได้ชัดว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. มีอาชีพอย่างอื่นนอกจากการทำนา เช่น พ่อค้า ข้าราชการ เป็นต้น
๒. เป็นผู้ที่ไ้มีการติดต่อค้าขาย หรือติดต่อทางสังคมกับบุคคลในเมืองหรือในเมืองหลวงเสมอ
๓. เป็นผู้มีประสบการณ์กว้างขวางหรือย้ายมาจากเมืองที่เจริญแล้ว

๔. เป็นผู้ที่เขาไปในเมืองบอย ๆ และเป็นประจำ
๕. เป็นผู้ได้รับการศึกษา ทั้งวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์เสมอ
๖. เป็นผู้ที่มีลูกหลาน ญาติพี่น้องอยู่ในเมือง หรืออยู่ในนครหลวงที่มีการติดต่อ

กันอยู่เป็นประจำ

บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมาแล้ว จะต้องมีลักษณะพิเศษอีก ๒ อย่างคือ

๑. จะต้องเป็นผู้มีฐานะตำแหน่งผู้นำ หรือผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือศรัทธา
๒. ต้องเป็นคนมีฐานะทางการเงินดีพอสมควร

บุคคลตามลักษณะดังกล่าวมา เป็นผู้ในโลกทัศน์กว้าง พร้อมทั้งจะยอมรับสิ่งใหม่และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าในการพัฒนาชนบทของไทยยังมีปัญหาอีกมาก ชาวชนบทไทยรับเอาสิ่งใหม่ ๆ จากเขตเมืองไว้เป็นบางอย่าง แต่บางอย่างมีคนที่ไปเห็นว่ากลับไม่รับหรือยังรับไว้น้อย เช่นวิธีการใหม่ ๆ ทางการเกษตร การอนามัยและการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ในบรรดาสิ่งที่ชาวบ้านรับไว้แล้วนี้ เราน่าจะได้ศึกษาดูว่า สิ่งเหล่านั้นมีกระบวนการและรูปแบบของการกระจายเป็นเช่นไร ผู้เขียนมีความสนใจใคร่ศึกษารูปแบบของการกระจายสิ่งใหม่ ๆ ไปสู่ชาวบ้านว่าเป็นไปในรูปแบบใด โดยใช้สินค้าใหม่ ๆ ที่ชาวบ้านนิยมใช้เป็นดัชนี เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่า สินค้าเหล่านั้นกระจายไปสู่ชาวชนบทในแบบใดบ้าง สิ่งใดเป็นตัวนำไป รูปแบบใดที่กระจายสินค้าได้มากที่สุด ผู้เขียนได้ตั้งความมุ่งหมายในการค้นคว้าครั้งนี้ไว้ดังนี้

ความมุ่งหมายในการค้นคว้า

๑. เพื่อศึกษาวาสินค้าใหม่ ๆ จากเขตเมืองแพร่กระจายไปสู่ประชาชนชาวชนบทในรูปแบบอย่างไร และรูปแบบใด มีอิทธิพลมากที่สุด
๒. เพื่อหาว่าสินค้าประเภทใดแพร่กระจายเข้าไปในหมู่บ้านมากที่สุด
๓. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบแต่ละชนิดมีความสอดคล้องการแพร่กระจายสินค้าในแต่ละประเภทแตกต่างกันหรือไม่

๔. เพื่อศึกษาว่าประชาชนในหมู่บ้านที่มีขนาดต่างกันจะมีรูปแบบการแพร่กระจายของสินค้าแต่ละประเภทแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานในการค้นคว้า

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้ตั้งข้อสมมติฐานในการค้นคว้างดังนี้

๑. รูปแบบที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้าน ได้แก่

- ๑.๑ ชาวบ้านที่เคยติดต่อกับบุคคลในเขตเมืองจะเลียนแบบจากชาวเมืองและนำสินค้าใหม่ ๆ มาใช้ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะบอกเล่าเรื่องสินค้าใหม่ ๆ กันไป
- ๑.๒ ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน เป็นผู้นำเอาสินค้าใหม่ ๆ มาใช้ในบ้าน บุคคลที่ใกล้ชิดกับสินค้านั้นไปใช้
- ๑.๓ พ่อค้าจากเขตเมืองใช้รถจักรยานยนต์เคลื่อนที่เข้าไปติดต่อแนะนำชาวบ้านถึงภายในหมู่บ้าน
- ๑.๔ พ่อค้าในตลาดแนะนำสินค้าใหม่แก่ชาวบ้านที่เขาไปซื้อสินค้าในเมือง
- ๑.๕ สื่อมวลชน ได้แก่วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์
- ๑.๖ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ได้แก่ข้าราชการจากอำเภอและจังหวัด เช่น พัฒนาการและครู เป็นต้น

๒. ประชาชนในหมู่บ้านจะได้รับอิทธิพลจากรูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าในแต่ละระดับแตกต่างกัน

๓. ชาวบ้านที่เคยติดต่อกับบุคคลในเมือง ญาติพี่น้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและพ่อค้าในตลาดมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ เขาไปสู่หมู่บ้านมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

วสจ ๘๔๖/๒๕๖๓

ความสำคัญของการคนควา

๑. เมื่อได้ทราบรูปแบบของการกระจายสินค้าใหม่ ๆ เข้าไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านแล้ว ทางราชการอาจนำไปใช้ในการกระจายความจริงและแนวความคิดใหม่ ๆ จากเขตเมืองเข้าไปสู่หมู่บ้าน ตลอดจนการเปลี่ยนเจตคติบางประการของประชาชน โดยอาศัยรูปแบบที่ค้นพบเป็นหลัก
๒. จากรูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านที่ค้นพบนี้ จะเป็นแนวทางให้การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. ถาทางราชการดำเนินการตามรูปแบบที่ค้นพบนี้แล้ว จะช่วยให้สามารถเผยแพร่แนวความคิด หลักการปกครอง ความรู้และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ไปยังประชาชนได้อย่างยิ่งขึ้น
๔. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทยดียิ่งขึ้น
๕. เป็นแนวทางใหม่การศึกษาค้นคว้าเรื่องทำนองนี้ต่อไป

ขอบเขตของการคนควา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กระทำกับกลุ่มตัวอย่าง หมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ๑๒ ตำบล รวมทั้งตำบลตลาด จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๑๙๕ หมู่บ้าน ผู้เขียนเลือกตัวอย่างมาศึกษาจำนวน ๖ หมู่บ้าน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Cluster Random Sampling กล่าวคือผู้เขียนแบ่งหมู่บ้านทั้งหมดออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามขนาดของจำนวนหลังคาเรือน ตามแนวของ ดร.สมชัย รั่วจิตร^๑ ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ "หมู่บ้านขนาดเล็ก" ขนาดระหว่าง ๔ - ๔๖ หลังคาเรือน
 กลุ่มที่ ๒ "หมู่บ้านขนาดกลาง" ขนาดระหว่าง ๔๖-๘๓ หลังคาเรือน
 กลุ่มที่ ๓ "หมู่บ้านขนาดใหญ่" มากกว่า ๘๓ หลังคาเรือน

จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างเลือกมากลุ่มละ ๒ หมู่บ้าน ให้ได้ครบจำนวน ๖ หมู่บ้าน โดยวิธีจับสลาก

ค่านิยมคัมภีรเฉพาะ

๑. หมู่บ้านชนบท หมายถึง หมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล
๒. ประชาชน หมายถึง หัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลในบ้านที่สามารถให้ข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

๓. รูปแบบของการแพร่กระจาย หมายถึงแบบของการนำเอาสิ่งของซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากเขตเทศบาลและสุขาภิบาลไปสู่หมู่บ้าน เป็นสิ่งใหม่สำหรับหมู่บ้าน ชาวบ้านรับเอาผลิตภัณฑ์ใหม่เหล่านั้นไว้อย่างแพร่หลาย หมายถึงตั้งแต่ระยะที่ชาวบ้านทราบข่าว รู้จัก สนใจ เห็นความจำเป็น ทดลองใช้ และในที่สุดยอมรับสิ่งใหม่นั้นไว้ใช้ รูปแบบที่สำคัญมีดังนี้

๓.๑ การเลียนแบบ การที่คนใดพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ จากในเมืองหรือหมู่บ้านอื่น หรือจากเพื่อนบ้าน ต่อมามักจะได้รับเอาสิ่งใหม่นั้นมาใช้ เป็นการเลียนแบบจากคนอื่น

๓.๒ การถ่ายทอดจากบุคคลใกล้ชิด เช่นการรับสินค้าชนิดใหม่จากเพื่อนญาติพี่น้องซึ่งเป็นผู้ริเริ่มนำไปใช้ในหมู่บ้าน

๓.๓ พ่อค้าปลีกในเมืองแนะนำชาวบ้านที่เขาไปซื้อของในตลาด หรือพ่อค้าเร่ นำสินค้าใหม่เข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านเห็นตัวอย่างสินค้า ได้ทดลองใช้ดูเห็นว่าดี มีประโยชน์จึงรับไว้ในเวลาต่อมา

๓.๔ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นผู้แนะนำเกี่ยวกับสิ่งใหม่ เช่น พัฒนาการกิจกรรมอำเภอ ครูและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ

๓.๕ สื่อมวลชนได้แก่วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าชนิดใหม่จากการประกาศโฆษณาทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ เกิดความสนใจใคร่จะทดลอง เมื่อมีโอกาสก็ซื้อมาทดลองใช้ ต่อมาเห็นว่าประโยชน์ก็นิยมใช้ติดต่อกันเรื่อยมา

๔. สินค้าใหม่ ๆ หมายถึงผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นของใหม่สำหรับหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่เคยมีใช้มาก่อน เพิ่งจะเข้ามามีใช้ในหมู่บ้านเมื่อไม่นานมานี้ การแบ่งประเภทของสินค้าใหม่ในการศึกษาค้นคว้านี้ จัดตามระดับของความจำเป็น จากประเภทที่จำเป็นมากไปหาประเภทสิ่งฟุ่มเฟือย รวม ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ สินค้าประเภทอาหารและยารักษาโรค ไคแกผงชูรส ยาแก้ไอ แก้วปวด

ระดับที่ ๒ สินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน ไคแกยาสีฟันชนิดเป็นหลอด เชือกในลอน เครื่องใช้ทำควยพลาสติก เครื่องรับวิทยุ

ระดับที่ ๓ สินค้าประเภทเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ไคแก ไร่ คราด ชนิดใหม่ใช้ใบเหล็กแทนไม้ ปุ๋ยเคมี เครื่องสูบน้ำ แหวนในลอน

ระดับที่ ๔ สินค้าประเภทสิ่งฟุ่มเฟือย ไคแกพวกเครื่องสำอาง เช่นครีม แต่งหน้า ลิปสติค ดินสอเขียนคิ้ว แชมพูสระผม กางเกงแบบใหม่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้า

การค้นคว้าวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายความคิดใหม่ไปสู่ประชาชน มีผู้ศึกษาไว้มากทั้งในและต่างประเทศ เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ^๑ กล่าวถึงปัญหาสำคัญของชาวชนบทว่า ความเจริญของชนบท หยุดอยู่กับที่หรือไปไคชามาก เพราะชาวชนบทไปเน้นเรื่องการทำตัวให้เข้ากับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายรวมถึงตัวบุคคลอื่นด้วย มีความเกรงใจกัน พยายามหลีกเลี่ยง การขัดแย้ง การปฏิบัติต่อกันก็ยึดถือหลักชนบทธรรมเนียมประเพณีแต่เดิมเป็นหลัก วิทยาการใหม่ ๆ จึงแทรกซึมเข้าไปไคยาก

จาก อัมโยต์^๒ ได้ศึกษาถึงลักษณะสังคมของชาวบ้านชนบทในหมู่บ้านภาค - ตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า การเคารพต่อผู้มีวัยวุฒิหรือผู้มีอาวุโสเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของสังคมชนบท ชาวบ้านยอมรับนับถือผู้มีวัยวุฒิพอสมควรมากกว่าคนอ่อนวัยและแก่เกินไป บุคคลที่เป็นผู้นำในหมู่บ้านมีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี ถ้าเป็นคนหนุ่มก็ต้องได้รับการศึกษา สูงกว่าระดับประถม หรือเคยบวชหลายพรรษา หรือผู้ที่เคยรับราชการ บุคคลที่ได้รับ ความยำเกรงจากชาวบ้านอย่างจริงจังมักมีลักษณะอื่น ๆ อีก เช่นเป็นผู้มีฐานะดี เป็น หัวหน้าครอบครัวขนาดใหญ่ เป็นต้น

๑. ประเสริฐ วิทยารัฐ^๓ กล่าวถึงการนำระเบียบแบบแผนใหม่ ๆ ซึ่งจะมีผลต่อ การพัฒนาไปให้เกษตรกรว่า สิ่งใหม่ไปถึงไคยากและล่าช้า เพราะระเบียบความเป็นอยู่ ของชนบทเหมาะสำหรับเทคโนโลยีของการเกษตรเพื่อการยังชีพ ยังไม่พร้อมที่จะรับกับ สิ่งใหม่ การพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ในการผลิต การจัดระเบียบความเป็นอยู่ อนามัยใน บ้านเรือน การศึกษาและการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนแนวความคิดใหม่อื่น ๆ ที่จะนำมา ให้ประชาชน ควรจะไคยอยุ่ในทางพอที่สังคมในเขตสุทธาภิบาลจะรับไว้ได้ จากนั้นจึง

^๑สุพัตรา สุภาพ ปัญหาสังคม หน้า ๑๔๘

^๒จาก อัมโยต์ "ลักษณะผู้นำในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" สังคมวิทยา ของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๓๘-๓๙

^๓ประเสริฐ วิทยารัฐ "แบบหนึ่งของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม" ประสานมิตรฉบับพิเศษ หน้า ๕๓ - ๕๔

คอยกระจายความคิดใหม่จากเขตสุขภาพออกไปสู่ชนบทโดยรอบ ทั้งนี้เพราะสังคม
ในเขตสุขภาพมีโอกาสที่จะติดต่อกับสังคมในชนบทได้ใกล้ชิดกว่าสังคมเมืองหลวงและ
เขตสุขภาพมีความเป็นระเบียบพร้อมที่จะรับกับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่าชนบท

๒๖. ๕. สุเทพ สุนทรเกสัช^๑ ศึกษาสภาพหมู่บ้านในเขตพัฒนาอย่างใกล้ชิด ณ อำเภอ
อุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ใน
หมู่บ้านว่า เป็นเพราะชาวบ้านแตกแยกความเห็นกันเป็น ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ เป็นชาวบ้านที่พอใจในสภาพความเป็นอยู่ที่มีมาแต่เดิมไม่กระตือ
รือร้อนที่จะทำอะไรใหม่ขึ้นมาให้ผิดไปจากที่เคยทำอยู่ ไม่อยากลงมือทำงานอะไรที่
แปลกใหม่

ประเภทที่ ๒ เป็นชาวบ้านที่รู้สึกในความขัดข้องของความเป็นอยู่ปัจจุบัน แต่
คิดแก้ไขด้วยตนเองไม่ได้ หากมีคนที่เหมาะสมมาช่วยคิดแก้ไขให้ยินดีร่วมมือ แต่ถา
ไม่มีใครมาแนะนำก็ไม่สามารถริเริ่มการกระทำเองได้

ประเภทที่ ๓ ชาวบ้านที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม
อาจรู้จักคิดหาวิธีเองโดยง่าย หรือสามารถรับคำแนะนำได้ง่าย ให้ความร่วมมือในการ
ทำงานต่าง ๆ ที่ตนเชื่อว่าจะช่วยให้ชีวิตมีความสุขสบายมากขึ้น ชาวบ้านประเภทที่ ๑
และประเภทที่ ๒ มีมาก ส่วนประเภทที่ ๓ มีน้อย ผู้วิจัยเสนอแนะว่าในการพัฒนาหมู่บ้าน
ควรแบ่งโครงการต่าง ๆ ให้เฉพาะกลุ่มชาวบ้านประเภทที่พร้อมจะรับการเปลี่ยนแปลง
ใหม่ไปทำก่อน โดยไม่ต้องหวังผลว่าจะต้องให้ใครลเหมือนกันหมดทั่วทั้งหมู่บ้าน การทำ
เช่นนั้นจะเข้ากับสภาพความเป็นจริงและจะได้ผลดีกว่าการไปเกณฑ์ให้ชาวบ้านทุกคน
ทำเหมือนกันหมด

^๑สุเทพ สุนทรเกสัช สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุทิศ นาคสวัสดิ์^๑ ค้นคว้าเรื่องภาวะการทำไรนาสวนผสมในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา พบมูลเหตุในการริเริ่มทำไรนาสวนผสมว่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งสมัครใจทำ
มาก่อนที่เจ้าหน้าที่จะไปแนะนำเมื่อเจ้าหน้าที่ไปแนะนำก็ยิ่งทำให้จำนวนผู้สนใจเพิ่มมาก
ขึ้น สาเหตุที่สำคัญอันหนึ่ง คือ ชาวบ้านเห็นเพื่อนบ้านเขาทำกันโดยดี ก็รับเอาไป
ทำตามอย่างบาง ผู้วิจัยคนเดียวกันนี้^๒ ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับการยอมรับวิธีการปลูก
พืชและเลี้ยงสัตว์แบบใหม่ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ากลีกรประมาณ
ร้อยละ ๘๒ รู้จักใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงในการปลูกพืช ตลอดจนเลี้ยงหมูพันธุ์ดีไว้
เพื่อขาย การที่ชาวบ้านยอมรับวิธีการใหม่ไปปฏิบัตินั้น เนื่องจากชาวบ้านได้รับความรู้
และเห็นตัวอย่างจากบุคคลต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่เกษตร
อำเภอ กรรมการหมู่บ้านและเพื่อนบ้านข้างเคียง

กมล ชากุลเลขา^๓ สำนักรวบรวมเศรษฐกิจของชุมชนชนบท ตำบลสารภี อำเภอ
ไชยชัย จังหวัดนครราชสีมา รายงานว่าในการปลูกฝ้ายที่ตำบลสารภี กรมพัฒนาชุมชน
และบริษัทเชลล์ ได้ร่วมมือกันส่งเจ้าหน้าที่ออกไปแนะนำวิธีปลูกฝ้ายแบบใหม่ ตลอดจน

^๑ อุทิศ นาคสวัสดิ์ รายงานผลการค้นคว้าเรื่องภาวะการทำไรนาสวนผสม
ในจังหวัดฉะเชิงเทรา หน้า ๑๕

^๒ Udhis Narkswasdi, A Study on the Socio - Economic
Conditions of the people in the Development Areas of the
North - East Thailand, pp. 77 - 80

^๓ กมล ชากุลเลขา สารภีรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของชุมชน
ชนบทแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หน้า ๒๐

การไถพยุและยาปราบศัตรูพืช ในปีแรกมีผู้สนใจทำตามน้อย ผลผลิตที่ได้ในปีแรก ชาวไร่ที่ใช้วิธีใหม่ผลิตฝ้ายโคเค็ยไร่ละ ๔๐๐ กิโลกรัม ขณะเดียวกัน ผู้ที่ทำแบบเก่า ได้เพียงไร่ละ ๑๐๐ - ๒๐๐ กิโลกรัม เมื่อผลเป็นเช่นนี้ ในปีถัดมาได้มีชาวนานขอเข้าร่วมโครงการใหม่เพิ่มจำนวนขึ้นมาก ทั้งนี้เพราะชาวนาได้บอกเล่าเรื่องการปลูกฝ้ายวิธีใหม่ต่อ ๆ กันไป ประกอบกับชาวนาได้มาเห็นตัวอย่างจากผู้ทำโคเค็ยในปีแรก

๑ อารามศรี ปาวบุตร ๑ ศึกษาเกี่ยวกับการขยายตัวของไรชาวโพคินอำเภอปากทอง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ชาวไรพวกที่อพยพมาพวกแรกเป็นชาวนาที่ทำนาไม่ได้ผล พวกพ่อค้าชาวราชการก็มีบ้างแต่ไม่มากนัก ระยะแรก ๆ มาตั้งถิ่นฐานแถวใกล้ ๆ ถนน ต่อมาค่อย ๆ บุกเบิกโค่นถางป่าทำไร่ขยายเขตไร่ลึกเข้าไปเรื่อย ๆ พวกที่มาตอนแรก ๆ มาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่นพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี ต่อมา มีชาวไรจากจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ทางไกลอพยพมาเพิ่มเติม เช่นจากขอนแก่น อุบลราชธานี เป็นต้น พวกเหล่านี้ได้ทราบข่าวจากญาติพี่น้อง ซึ่งมาเป็นลูกจ้างในไรของพวกเขา ต่อมาเมื่อมีเงินทุนเพียงพอก็ซื้อหรือเช่าที่ดินดำเนินกิจการไรของตนเอง

๒ อุดม สุนทระกุล ๒ ศึกษาเกี่ยวกับการขยายไปรษณีย์ไปสู่ชนบทในประเทศไทย พบว่าครั้งแรกมีบริการไปรษณีย์เฉพาะในนครหลวง ต่อมาได้ขยายออกไปสู่เมืองสำคัญ และไปถึงชนบท ประชาชนนิยมมากเพราะเห็นว่าจำเป็น ถึงกับขออนุญาตตั้งไปรษณีย์อนุญาตขึ้น ไปรษณีย์อนุญาตเอกชนแพร่ไปทั่วประเทศภายในเวลาเพียง ๓ ปีเท่านั้น

๑ Aramsri Pavabutr, Growth of Farm Firms in the Park Chong Area of Thailand, p. 70

๒ อุดม สุนทระกุล การขยายไปรษณีย์สู่ชนบทในประเทศไทย หน้า ๖๕

โรเจอร์ส^๑ วิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ความคิดใหม่ทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลในประเทศไทยพบว่าครูส่วนมากทราบแนวความคิดใหม่ทางการศึกษาจากวารสารทางการศึกษาที่ครูอ่านเป็นประจำ จากวิทยุ และจากอาจารย์ในวิทยาลัยครู

คณะอาจารย์^๒ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาวิจัยลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทย ที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ทราบบทบาทการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทางด้านการเมืองจากการฟังวิทยุ และอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด ประมาณร้อยละ ๕๔ - ๘๐ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เหตุผลคือวิทยุสะดวกในการฟัง ราคาถูก หนังสือพิมพ์ก็เช่นกัน ราคาถูกหาซื้อง่าย แหล่งข่าวสารรองลงไปคือจากการบอกเล่าของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จากการพูดคุยกับคนอื่น ๆ

วิทยุเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นจากรายงานผลการสำรวจด้านการรับฟังวิทยุกระจายเสียงและรับชมโทรทัศน์นอกเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบความจริงว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุก ๆ สามครัวเรือนจะมีหนึ่งครัวเรือนที่มีวิทยุไว้ครอบครอง เกี่ยวกับการรับฟังพบว่า ชาวบ้านในชนบทที่มีวิทยุจะฟังวิทยุทุกวัน

โรเจอร์ส, เอฟเวอเรท เอ็ม การเผยแพร่ความคิดใหม่ทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในประเทศไทย หน้า ๘๓

คณะอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย หน้า ๕๑

สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจด้านการรับฟังวิทยุกระจายเสียงและรับชมวิทยุโทรทัศน์นอกเขตเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๑๒

ถวิล ลดาวัลย์^๑ ได้สำรวจสถานะเศรษฐกิจของบ้านโนนศรีสวัสดิ์ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ พบว่าชาวบ้านมีวิทยุไว้ใช้ถึงร้อยละ ๖๓.๐๐ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด

แสง เสนาณรงค์^๒ ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำในชนบทไทยพบว่าผู้นำในหมู่บ้านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ ๆ จากวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ผู้นำมีวิทยุเป็นของตนเองร้อยละ ๘๒ ของผู้ตอบคำถาม นอกจากนั้นผู้นำร้อยละ ๖๐ ตอบว่าได้รับข่าวสารเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่จากหนังสือพิมพ์และหนังสืออื่น ๆ

วรารักษ์ พุ่มจำปา^๓ วิจัยเกี่ยวกับการยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาดี มีความสนใจต่อวิทยาการใหม่ ๆ มักจะเป็นผู้รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาใช้ก่อน แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะสามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้ดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่เข้าใจและเห็นคุณค่าของการวางแผนครอบครัว ส่วนคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาค่ำ แม้จะมีความยากลำบากในการเลี้ยงดูบุตร แต่ก็ยังมีความกลัวและขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จึงยังไม่รับเอาวิธีการนี้มาใช้ในทันทีทันใด การรับฟังวิทยุมีผลต่อการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ สตรีที่รับฟังวิทยุเป็น

^๑ถวิล ลดาวัลย์ รายงานการสำรวจสถานะทางเศรษฐกิจของบ้านโนนศรี - สวัสดิ์ พ.ศ. ๒๕๑๐ หน้า ๓๓

^๒แสง เสนาณรงค์ ผู้นำในชนบทของประเทศไทย หน้า ๕๓ - ๕๔

^๓วรารักษ์ พุ่มจำปา "ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี" วิทยานิพนธ์ ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓ หน้า ๕๐

ประจำ มีอัตราการยอมรับวิธีใหม่สูงกว่าสตรีที่พึ่งวิทยุเป็นครั้งแรก สตรีที่ไม่เคยฟังวิทยุมีอัตราการยอมรับค่าที่ต่ำ สตรีที่ทำงานนอกบ้าน หลังจากทำการสมรสแล้ว มีอัตราการยอมรับสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน สตรีที่เดินทางไปในเมืองบ่อยครั้งมีอัตราการยอมรับสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่เดินทางไปในเมืองบ่อยครั้งมีโอกาสทรงถึงการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ ได้มากกว่าผู้ที่นาน ๆ จึงเข้าไปในเมืองครั้งหนึ่งหรือไม่เคยไปเลย

★ สมชัย รักวิจิตร ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่าชาวบ้านไม่สมัครใจทำหรือทดลองสิ่งใหม่ ๆ เพราะเคยประสบความล้มเหลว เช่นการเกษตร กินไม่ดีขาดแคลนน้ำ ขาดความรู้ด้านวิชาการ ขาดเงินทุน ตลาดแคบและไม่แน่นอน ดังนั้นการพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ จึงไม่ได้ผล ชาวบ้านมักจะคอยให้ใครคนใดคนหนึ่งทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ เสียก่อน เมื่อได้ผลดีแล้ว คนอื่น ๆ จึงจะพากันทำตาม เพราะชาวบ้านโดยทั่วไปเป็นผู้ที่ยึดถือปฏิบัติเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ

จากการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ พบว่าในรอบ ๑๐ ปี ที่ผ่านมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ทางด้านวัตถุในหมู่บ้านจังหวัดอุบลราชธานี และนครพนมหลายอย่างดังนี้

๑. การแพร่หลายของวิทยุ ชาวบ้านทุกหมู่บ้านจะมีวิทยุใช้ประจำบ้าน ผู้นำในหมู่บ้านชอบมาชักชวนชาวบ้านคนอื่น ๆ เพราะพวกผู้นำต้องการรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากวิทยุ ผู้นำเป็นผู้ที่เคยเห็นวิทยุ จากการเดินทางเขาไปในเมือง ต่อมาพอเขาเห็นว่าวิทยุเขาไปขายในหมู่บ้าน ประกอบกับราคาวิทยุลดลงถึงระดับที่ชาวบ้านโดยทั่วไปจะซื้อได้ ชาวบ้านได้ทราบข่าวและแนวความคิดใหม่ ๆ จากวิทยุเป็นส่วนมาก

๒. การสร้างถนน โดยการกระตุ้นและช่วยเหลือของทางราชการ ผู้นำในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนรวบรวมชาวบ้านสร้างถนนภายในหมู่บ้านหรือผ่านใกล้หมู่บ้าน บางกรณีผู้นำไปเห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านอื่นเกิดความสนใจคิดและวิ่งเต้นรวบรวมชาวบ้านสร้างถนนในหมู่บ้านของตน โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการเลย

๓. การพัฒนาแหล่งน้ำ พัฒนาการโคกระตุ้นและให้ความช่วยเหลือในการขุดบ่อน้ำดื่ม ที่ถูกหลักอนามัย ใส่กรวยคอนกรีตหรือติดสุบโยก แต่ชาวบ้านไม่นิยมดื่ม กลับไปนิยมน้ำจากบ่อเก่าซึ่งขุดมานานแล้ว โดยให้เหตุผลว่าบ่อใหม่ น้ำ "จืด" ไป

๔. การให้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชในการเกษตร ผู้นำริเริ่มใช้ก่อน โดยได้ความคิดมาจากโรนาสาธิต จากการสนทนากับพวกพ่อค้าปุ๋ยในเมือง จากกลุ่มชาวนา และเจ้าพนักงานชาวอำเภอ สรุปแล้วประสบผลสำเร็จเพียงเล็กน้อย เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้

๕. ผลผลิตใหม่ ๆ ทางการเกษตร รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้ชาวนาปลูกพืชอื่นนอกจากปลูกข้าว เช่น ปอ ฝ้าย พืชผักผลไม้ต่าง ๆ ที่ปลูกกันมาก คือ ปอ แต่พืชผักผลไม้ไม่แพร่หลายนัก

๖. การเลี้ยงสัตว์ เจ้าพนักงานกสิกรรมอำเภอและพัฒนารณรงค์ให้เลี้ยงสัตว์พันธุ์ผสมต่างประเทศ ผู้นำ ๕ - ๓ คน ริเริ่มเลี้ยงเป็นพวกแรก

๗. การเลี้ยงปลาในบ่อวิโคและเพื่อขาย ชาวบ้านทำกันมาก โดยได้แนวความคิดจากรายการวิทยุ วารสารกสิกรรมและเคยเห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านอื่น

๘. กิจการโรงสีข้าว เป็นอาชีพที่ต้องลงทุนมาก จากกลุ่มตัวอย่าง ๕ หมู่บ้าน มีโรงสีขนาดเล็กถึง ๖ หมู่บ้าน เจ้าของกิจการเกือบทั้งหมดเป็นผู้นำในหมู่บ้านนั้น

๙. การขายยา ยนต์ มีการไต่รถจักรยานยนต์และรถยนต์ขนาดเล็ก บรรทุกยารักษาโรคไปขายตามหมู่บ้าน ส่วนมากผู้นำเป็นเจ้าของกิจการโดยได้แนวความคิดจากในเมือง

๑๐. การตั้งร้านค้าในหมู่บ้าน ในรอบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา มีร้านค้าเพิ่มขึ้นตามหมู่บ้านใหญ่ ๆ ชายของไซที่จำเป็นและธุรกิจเล็ก ๆ เช่นร้านแต่งผม ตัดเสื้อผ้าและซ่อมวิทยุ

กิจการเหล่านี้ได้แนวความคิดจากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาจากในเมือง ผู้นำเป็น
เจ้าของกิจการ

๑๑. สัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ เช่น การแต่งกายตามแบบใน
เมืองของคนหนุ่มสาว การสร้างบ้านควยเสาคอนกรีต รูปทรงเหมือนบ้านที่สร้างใน
เมือง การขายตำราหลวง เหล่านี้เป็นต้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมา คือ ประสบการณ์จากภายนอก
หมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากในเมือง สื่อกลางสำคัญระหว่างชาวบ้านกับโลกภายนอก
คือผู้นำในหมู่บ้าน ผู้นำเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาดี คนตัวมากกว่าชาวบ้าน มีความ
เชื่อมั่นในตนเองพร้อมที่จะทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ

โกลด์เสน และราลิส^๑ ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านรับความคิดใหม่ในหมู่บ้าน
บางชนอำเภอมโนบุรี กรุงเทพฯ โดยใช้สิ่งใหม่สองประเภท คือ วิธีการใหม่ทางคาน
เกษตรและการรักษาพยาบาลแผนใหม่ ปรากฏผลดังนี้

วิธีการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตรที่ชาวบ้านเพิ่งรับเข้ามาใช้เมื่อสองสามปีก่อน
ที่จะเริ่มศึกษา (พ.ศ. ๒๔๘๘) เป็นสิ่งที่ได้ช่วยในการเพิ่มผลผลิตและยกระดับรายได้
ของชาวบ้านขึ้นเป็นอันมาก สิ่งใหม่เหล่านั้นได้แก่

๑. เครื่องจักรกลชนิดเล็ก ๆ ที่สำคัญได้แก่เครื่องสูบน้ำในปีแรกที่เข้ามามี
๕ เครื่อง ต่อมาอีก ๕ ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๑ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด จาก
การสอบถามชาวบ้านต้องการเครื่องสูบน้ำอีกถึงร้อยละ ๖๘ ปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านยอม
รับสิ่งใหม่ประเภทนี้ เพราะชาวบ้านเข้าใจถึงคุณค่าของเครื่องสูบน้ำเห็นว่าเป็นประโยชน์
ในการทำการเกษตร ประหยัดเวลาและแรงงานสะดวกสบายกว่าวิธีวิดน้ำแบบเก่า

^๑ Goldsen, Rose K, and Ralis, Max, Factors Related to Acceptance of Innovations in Bang Chan, Thailand, pp. 6 - 8

คนที่ไม่มีเงินพอจะซื้อได้จึงรับเข้ามาในชกอน คนที่ไม่มีเงินก็มีโอกาสได้ชกวย โดยการขอเช่าหรือยืมจากผู้ที่มีแหล่งที่มาของความคิดในเรื่องนี้มาจากการที่ชาวบ้านไปพบเห็นตัวอย่างจากแหล่งอื่น คนที่มีฐานะดีเป็นผู้ริเริ่มนำมาในชกอนคนอื่น

๒. การเพาะเห็ดฟาง ชาวบ้านรับเข้ามาทำเมื่อสามปีมาแล้ว คราวแรกมีคนทำถึงร้อยละ ๔๔ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด คนที่ไม่เพาะเห็ดฟางมีร้อยละ ๑๓ เหตุที่ชาวบ้านทำการเพาะเห็ดฟางกันมากถึงร้อยละ ๔๘ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด เพราะ

๒.๑ เห็ดฟางให้ผลเร็วเพียงสองสามสัปดาห์ก็เก็บได้

๒.๒ การเพาะเห็ดฟางทำง่ายลงทุนน้อย แต่ได้ผลคุ้มค่า

๒.๓ ตลาดต้องการ มีพ่อค้ารับซื้อไปส่งตามร้านอาหาร ภัตตาคารและโรงแรมใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ

๓. การเลี้ยงปลาหมอเทศ ชาวบ้านชอบเลี้ยงปลาหมอเทศเพื่อขายประมาณร้อยละ ๓๑ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านสนใจน้อย เพราะต้องลงทุนมากเสียเวลาเอาใจใส่ดูแลเลี้ยงลำบาก ปลาตายได้ง่าย ผลที่ได้รับสู้การเพาะเห็ดฟางไม่ได้

๔. การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว ในปีแรกมีชาวนา ๒ ครอบครัวริเริ่มนำปุ๋ยเคมีมาทดลองใช้ในหมู่บ้าน โดยเขาได้เห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านอื่น ต่อมาอีกสามปี ก็มีชาวนานิยมใช้ตาม ในระยะหลังเจ้าหน้าที่ของอำเภอและพ่อค้านำปุ๋ยมาจำหน่ายในหมู่บ้าน แต่ชาวนากลับลดความสนใจลงไป เพราะมีอุปสรรคสำคัญ คือ

๔.๑ ปุ๋ยเคมีราคาแพง ลำบากในการขนส่ง

๔.๒ ปุ๋ยเคมีไม่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ราบต่ำ ระยะที่น้ำท่วมปุ๋ยจะสูญเสียไปกับน้ำ

๔.๓ ผลจากการใช้ปุ๋ยเห็นได้ชัดว่า สู้อะไรเห็ดฟางไม่ได้

สมมุติฐานที่ว่าสิ่งใหม่ที่แปลกและมีลักษณะยาก ซับซ้อนต้องลงทุนมาก จะแพร่เข้าไปสู่ประชาชนได้ยากกว่าสิ่งที่ยาก จากผลการศึกษาปรากฏว่าสมมุติฐานนี้เป็นจริงเพราะจะเห็นได้จากการเพาะเห็ดฟางทำง่าย ลงทุนน้อยกว่าการเลี้ยงปลาและใช้ปุ๋ยเคมี จึงมีชาวบ้านยอมรับนำไปปฏิบัติกันจำนวนมาก

เกี่ยวกับการรักษาโรคตามวิธีใหม่ ชาวบ้านนิยมไปรักษาตัวเมื่อเจ็บป่วย โดยไปโรงพยาบาลและคลินิกถึงหนึ่งในสามของจำนวนครอบครัวทั้งหมด อีกหนึ่งในสามซื้อยากินเอง ชาวบ้านที่ใช้บริการของคลินิกและโรงพยาบาล ส่วนมากเป็นผู้มีการศึกษาสูง ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ มีโอกาสติดต่อกับคนในอำเภอ บางรายแม้จะมีฐานะเศรษฐกิจไม่คึก ก็สนใจใช้บริการค่านี เพราะเห็นว่าจำเป็นต่อชีวิต

กฤตนิยน์ สามะพุทธิ คือ ปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการยอมรับเอาเครื่องจักรกลทุนแรงมาใช้ในการทำนาของชาวนา ในตำบลบ้านชี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อทราบว่าจะมีปัจจัยอะไรบ้างเป็นเครื่องสนับสนุนในการที่ชาวนานำเอารถแทรกเตอร์รถไถสองล้อและเครื่องสูบน้ำมาใช้เอง โดยทางราชการมีใ้ส่งเสริมหรือให้ความช่วยเหลือแต่อย่างใด ผลการค้นคว้าพบว่า

๑. การเผยแพร่เครื่องมือทำการเกษตรดังกล่าว เกิดจากการโฆษณาของตัวแทนบริษัทขายเครื่องจักรกลทุนแรงเป็นส่วนใหญ่

๒. ปัจจัยที่ทำให้ชาวนายอมรับเอาเครื่องกลมาใช้คือการเป็นผู้ติดตามรับฟังข่าวสารจากสื่อมวลชนของชาวนาเอง แหล่งข่าวสารได้แก่ วิทย์ หนังสือพิมพ์ วารสารเกี่ยวกับการเกษตร ตลอดจนการเข้าร่วมฟังการบรรยายจากกลุ่มชาวนา การสืบถามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและการเขียนจดหมายไปถามผู้จัดรายการวิทยุการเกษตร

๓. ผู้ที่เป็นเจ้าของเครื่องจักรกลทุนแรง ทำนาในเนื้อที่มากกว่า มีผลผลิตที่ได้มากกว่าผู้มิได้เป็นเจ้าของ ความเป็นอยู่ทันสมัยกว่า เขารวมในกิจกรรมของ

กฤตนิยน์ สามะพุทธิ "ปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการยอมรับเอาเครื่องจักรกลทุนแรงมาใช้ในการทำนาของชาวนา ในตำบลบ้านชี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๑๔, ๑๑๗ หน้า

ชุมชนมากกว่าและเคยเดินทางไปทำธุรกิจในเมืองไทยบ่อยครั้งกว่า ในด้านความผูกพันกับท้องถิ่นที่อยู่อาศัย กลุ่มที่เป็นเจ้าของเครื่องจักรกลทุนแรง มีความผูกพันกับท้องถิ่นน้อยกว่ากลุ่มที่มีได้เป็นเจ้าของเครื่องจักรกลทุนแรง

เฟล็คเกนสไตน์^๑ ค้นคว้าเกี่ยวกับการยอมรับแนวความคิดใหม่ทางการเกษตรในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยศึกษาที่บ้านอัน อำเภोजุฬารัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการค้นคว้าพบว่า สิ่งใหม่ในด้านการเกษตรที่ชาวบ้านยอมรับไว้มิฉะนั้น

๑. ชาวพันธุ์ใหม่ เช่น สันป่าตอง นางนวล การปลูกข้าวบ้านรู้จักใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช

๒. พืชผักผลไม้บางชนิด รู้จักใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช

๓. ปอแก้ว

๔. คนหมอนพันธุ์ใหม่ ตัวใหม่พันธุ์ใหม่

๕. การเลี้ยงหมูพันธุ์ลาร์จไวท์ และคอร์กเจอร์ซี่

๖. การเลี้ยงไก่พันธุ์เลกฮอร์น

๗. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคสัตว์

ชาวบ้านทราบข่าวใดความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่เหล่านี้โดยผ่านทางสื่อกลางดังต่อไปนี้

๑. การพบปะติดต่อกันระหว่างบุคคล พวกที่รับสิ่งใหม่ ส่วนใหญ่จะทราบข่าวจากเพื่อนบ้าน

๒. วิถี ชาวบ้านที่รับสิ่งใหม่ในระยะแรกได้รับทราบเรื่องราวจากการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง เช่น ยาปราบศัตรูพืชแหล่งสินค้าเชื่อทางการเกษตร ชาวตลาดพืชผล และวิธีการเกษตรแผนใหม่

^๑ Fleckenstein, Friedrich W. Von, "Adoption of Agriculture Innovations in a Northeastern Thai Village," Doctor Thesis University of Hawaii, 1971, 353 pp.

๓. การสาธิตทางการเกษตร เช่น นาสาธิต การสาธิตวิธีปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ชาวบ้านไปดูได้สะดวกที่สถานีกลสิกรรมรอยเอ็ด

๔. กลุ่มชาวนา สมาชิกกลุ่มชาวนาได้รับความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชและสัตว์จากผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม

๕. พอลคา ในขณะที่ชาวบ้านเข้ามาติดต่องานซื้อสินค้าในร้านของตน พอลคาจะถือโอกาสแนะนำเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับมาจากตัวแทนบริษัทผู้ผลิตปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชหรือจากเอกสาร ชาวบ้านมักจะเชื่อและซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปทดลองใช้

อัลแมน^๑ ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่ของเมืองพบว่า บริเวณชนบทจะมีความเจริญต่าง ๆ จากตัวเมือง บริเวณเมืองเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายสิ่งใหม่ ๆ ออกไปสู่ชนบท คือให้บริการแก่ชนบทโดยรอบ ในทางกลับกันบริเวณชนบทก็จะสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในเมือง ดังนั้น ถ้าบริเวณศูนย์กลางเจริญมาก บริเวณชนบทใกล้เคียงก็จะเจริญตามไปด้วย เพราะความเจริญต่าง ๆ จะแพร่กระจายออกไปสู่ชนบท

โรเจอร์ส^๒ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับข่าวสารของกลสิกรในรัฐโอไฮโอ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พบว่า กลสิกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการทำฟาร์มจากบุคคลและสื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนี้

๑. จากวารสารกลสิกร	ร้อยละ ๔๔
๒. จากเพื่อนบ้าน	ร้อยละ ๑๖
๓. จากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล	ร้อยละ ๑๓

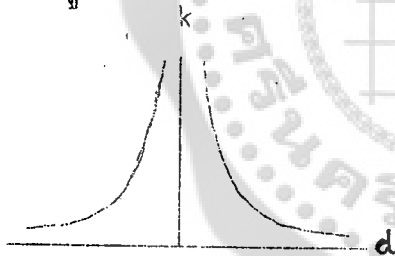
^๑Ullman, Edward, "A Theory of Location for Cities,"

Reading in Urban Geography pp. 202 - 203

^๒Rogers, Everett M, op. cit., p. 406

๔. จากศูนย์บริการและสถานีทดลอง	ร้อยละ ๖
๕. จากรายการโทรทัศน์และวิทยุ	ร้อยละ ๓
๖. จากญาติพี่น้อง	ร้อยละ ๓
๗. จากครูสอนวิชาเกษตร	ร้อยละ ๒
๘. อื่น ๆ	ร้อยละ ๘

๑. แอ็กเตอร์สแตรนด์^๑ ค้นพบความจริงเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลว่า ชาวสารที่บอกเล่าต่อ ๆ กันระหว่างบุคคลสองคน จะมีความถี่มากขึ้นเมื่อบุคคลเหล่านั้น อยู่ใกล้กันมากขึ้นและชาวสารจะลดลงเมื่อบุคคลอยู่ห่างไกลกัน ถ้าบุคคลเปรียบเสมือน ศูนย์ของการคมนาคมสื่อสาร ชาวสารจะมีความเข้มมาก ความถี่ในการติดต่อกันจะ มากหรือแรงขึ้น เมื่อผู้รับและผู้ส่งชาวสารอยู่ใกล้กัน แต่ถระยะทางไกลออกไป ความถี่จะ ลดลงดังรูป

k แทนความถี่ของการติดต่อส่งชาวสาร
d แทนระยะทาง

๒. เบอร์รี่^๒ ได้รวบรวมงานค้นคว้าของแอ็กเตอร์สแตรนด์^๑ ที่เกี่ยวกับเรื่องการแพร่กระจายของความคิดใหม่ ๆ ดังนี้

^๑Hagerstrand, Torsten, op. cit., p. 236

^๒Berry, Brian J. L, and Marble, Duane F, Spatial Analysis pp. 368 - 386

การแพร่กระจายของความคิดใหม่ จะนานไปตามรูปแบบของการติดต่อกันในสังคม เช่น การติดต่อกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียง การพูดคุยบอกเล่าเรื่องความคิดใหม่ต่อกันไป จะเห็นได้จากตัวอย่างการศึกษาลักษณะการแพร่กระจายวิธีทำฟาร์มแบบใหม่ใน สวีเดน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ รัฐบาลได้ให้ทุนอุดหนุนแก่เกษตรกรที่สนใจจะปรับปรุงวิธีการ เลี้ยงสัตว์แบบใหม่ โดยให้ทางป่าปลูกหญ้าและทำรั้วกันบริเวณเลี้ยงสัตว์ ซึ่งแต่ก่อน เลี้ยงแบบปล่อยตามสบาย ก่อให้เกิดปัญหาและต้นไม้ถูกสัตว์ทำลายไปปีละมาก ๆ การใช้วิธีใหม่เริ่มต้นครั้งแรกในฟาร์มเล็ก ๆ ทางภาคใต้ ปีแรกมี ๓ แห่ง ปีต่อมา ยังคงมี ๓ แห่งเท่าเดิม เพราะยังไม่เป็นที่รู้จักของเกษตรกรอื่น ๆ พอถึงปีที่ ๓ เพิ่มขึ้น เป็น ๑๐ แห่ง เพราะเกษตรกรอื่น ๆ รัฐบาลและมาเอาตัวอย่างไปทำบ้าง ปีที่ ๔ เพิ่มขึ้น เป็น ๑๘ แห่ง ปีที่ ๕ เพิ่มขึ้น เป็น ๒๔ แห่ง รูปแบบของการแพร่กระจายวิธีการทำฟาร์มเลี้ยง- สัตว์แบบใหม่ ได้เป็นไปแบบบอกเล่าต่อ ๆ กันไประหว่างเกษตรกรที่ทำได้ผล ผู้ที่ได้รับ ทราบเรื่องวิธีใหม่จะมาดูตัวอย่างของฟาร์มที่ทำครั้งแรก ในที่สุดก็นำไปทดลองและ ปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ เป็นการเลียนแบบต่อ ๆ กันไป การแผ่ขยายจำนวนผู้รับความ คิดใหม่ จะขยายไปยังผู้ที่อยู่ข้างเคียงก่อน จากนั้นจะค่อย ๆ แพร่กระจายไกลออกไป เรื่อย ๆ

ต่อมารัฐบาลได้นำวิธีการควบคุมโรคระบาดสัตว์มาเผยแพร่ทำนองเดียวกับวิธี แรกที่กล่าวมา คือเริ่มต้นที่ฟาร์มเล็ก ๆ ที่เจ้าของฟาร์มพอใจจะทดลองวิธีใหม่จำนวน ๓ แห่ง ภายใน ๕ ปี วิธีการใหม่นี้ได้กระจายไปยังเกษตรกรอย่างรวดเร็ว เพราะเกษตรกร บอกเล่าเรื่องวิธีการควบคุมโรคสัตว์แบบใหม่ต่อ ๆ กันไป และการที่ได้มาเห็นตัวอย่าง จากฟาร์มที่ทำไปก่อนว่าได้ผลดี สัตว์ตายน้อยลง สุขภาพของสัตว์แข็งแรง ฯลฯ คนอื่นๆ ที่ได้มาเห็นก็นำไปทำตามบ้าง ตัวเลขจำนวนการเพิ่มของฟาร์มเป็นดังนี้ ปีที่ ๑ มี ฟาร์มที่รับวิธีการใหม่จำนวน ๓ แห่ง ปีที่ ๒ มีฟาร์มอื่น ๆ มารับเอาวิธีการไปทำเพิ่ม เป็น ๙ แห่ง ปีที่ ๓ เพิ่มขึ้น เป็น ๒๖ แห่ง ปีที่ ๔ เป็น ๑๘ แห่ง พอถึงปีที่ ๕ เพิ่มขึ้น เป็น ๔๔ แห่ง จะเห็นว่าการแพร่กระจายความคิดใหม่เกี่ยวกับเทคนิคการเกษตร

ในสัปดาห์นั้นการริเริ่มครั้งแรกจะรวมกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนแล้วจึงจะขยายตัวออกไปยัง
บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ การที่คนจะรับสิ่งใหม่นั้นมีเหตุผลพอสรุปได้ คือ

๑. บุคคลนั้นต้องรู้ว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริง มีใช้เล้าลือเคย ๆ

๒. เป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วได้ผลดีกว่าวิธีเก่าหรือของเก่า

๓. บุคคลจะต้องได้มีโอกาสเห็นหรือทดลองหรือเห็นตัวอย่างการใช้อย่างไรจากคนอื่น

เมื่อบุคคลมีลักษณะครบสามประการดังกล่าวแล้ว จะเข้าใจและเห็นคุณค่าของ
สิ่งใหม่ เขาจะตัดสินใจรับสิ่งใหม่นั้นทันที ล้อกลางที่จะช่วยให้เขาทราบและรู้จักสิ่งใหม่
ที่สำคัญสำหรับชาวบ้านทั่วไป คือการบอกเล่าจากเพื่อนฝูง การได้พบเห็นด้วยตนเอง
การได้รับฟังจากวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและหนังสืออื่น ๆ

ผลการค้นคว้าดังกล่าวมาทั้งหมดแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่า การแพร่สิ่งต่าง ๆ
เข้าไปในชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่สิ่งใหม่ต่าง ๆ เข้าไปถึงประชาชนได้น้อย
ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยอมรับสิ่งใหม่ของชุมชนคือ ลักษณะของสิ่งใหม่ที่จะ
แพร่ไปยังประชาชน ระดับการศึกษา ทัศนคติ สถานภาพทางเศรษฐกิจ และความเป็น
อยู่ของประชาชน

การแพร่สิ่งต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนตามที่ปรากฏผลมาแล้วนั้น น่าจะมีรูปแบบของ
การแพร่กระจายต่าง ๆ กัน ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบที่ช่วยให้สิ่งต่าง ๆ แพร่
ไปสู่ประชาชนในชนบทว่ามีแบบใดบ้าง แต่ละแบบมีอิทธิพลต่างกันหรือไม่เพียงใด

บทที่ ๒

วิธีดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่าง อาศัยรายละเอียดเกี่ยวกับหมู่บ้านและหลักการเลือกจากการค้นคว้าตำรา เอกสารต่าง ๆ จากห้องสมุดหลายแห่ง และรายงานของแผนกปกครองอำเภอเมืองมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวที่สามารถให้ข้อเท็จจริงซึ่งเชื่อถือได้ ในหมู่บ้านที่เลือกมา จำนวน ๖ หมู่บ้าน การเลือกหมู่บ้านใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Cluster Random Sampling โดยแบ่งหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม เฉพาะที่อยู่ในเขตเทศบาลทั้งหมด ๑๙๕ หมู่บ้าน ออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามจำนวนหลังคาเรือน หมู่บ้านขนาดเล็ก ๔ - ๔๕ หลังคาเรือน ขนาดกลาง ๔๖ - ๕๓ หลังคาเรือนและขนาดใหญ่เกินกว่า ๕๓ หลังคาเรือน จับสลากเลือกมากลุ่มละ ๒ หมู่บ้าน ดังแสดงไว้ในตาราง ๑

ตาราง ๑ หมู่บ้านที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ๖ แห่ง

ชื่อหมู่บ้าน		ขนาดของหมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน
บ้านหนองจวน้อย	ตำบลท่าสองคอน	ขนาดเล็ก	๒๒
บ้านหนองคู	ตำบลคอนหวาน	ขนาดเล็ก	๔๐
บ้านวังแสง	ตำบลแกดำ	ขนาดกลาง	๔๕
บ้านโปโล	ตำบลท่าชุม	ขนาดกลาง	๕๖
บ้านโพธิ์ละออม	ตำบลหนองกง	ขนาดใหญ่	๑๑๐
บ้านท่าประทาย	ตำบลเก็ง	ขนาดใหญ่	๑๑๐
รวมทั้งสิ้น			๔๒๓

เนื่องจากระยะเวลาที่ออกไปทำการสัมภาษณ์เป็นฤดูฝน การเดินทางลำบาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ออกจากบ้านไปทำไร่ ทำนา ซึ่งอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน จึงไม่สามารถติดตามไปสัมภาษณ์ได้ครบทุกครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์แสดงไว้ในตาราง ๒

ตาราง ๒ จำนวนครัวเรือนที่ทำการสัมภาษณ์

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์
บ้านหนองวันอ้อย	๒๒
บ้านหนองคู	๓๘
บ้านวังแสง	๕๓
บ้านโปโล	๔๘
บ้านโพธิ์ระออม	๘๔
บ้านตาปะทราย	๑๐๑
รวมทั้งสิ้น	๓๕๐

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (คู่มือภาคผนวก) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสนทนา กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน การสำรวจทำเลที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม ทิศตอระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอและจังหวัด

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีวิธีการดังนี้ คือ

๑. ศึกษาจากตำราและบทวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการกระจายความคิดใหม่ รวบรวมเพื่อนำไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์
๒. ออกไปสำรวจและสนทนากับชาวบ้าน ตลอดจนสังเกตสภาพการใช้สินค้าใหม่ ๆ ในหมู่บ้าน
๓. นำหัวข้อและข้อสังเกตต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ ไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ประกอบการ
๔. สร้างแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว และบุคคลในบ้านที่ใช้สินค้าบางประเภท โดยเปรียบเทียบกับแบบสอบถามของสมชัย รัทวิจิตร^๑ โกลด์เซนและราลิส^๒ และเฟล็คเกนสไตน์^๓ หลังจากสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้วก็นำไปปรึกษาพิจารณากับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประกอบการในเรื่องนี้ว่า ควรจะเพิ่มเติมตัดทอนอะไรอีกบ้าง เป็นต้นว่า การใช้สินค้าบางอย่าง ควรเลือกสินค้าที่ผลิตขึ้นมาใหม่ ไม่จำเป็นต้องมีขายในหมู่บ้าน ฯลฯ จากนั้นนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านหาขอนแก่น

^๑สมชัย รัทวิจิตร ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หน้า ๒๔๔ - ๓๐๐

^๒Goldsen, Rose K, and Ralis Max, Factors Related to Acceptance of Innovations in Bang Chan Thailand, pp. 26 - 27

^๓Fleckenstein, Friedrich W. Von, Adoption of Agricultural Innovations in a Northeastern Thai Villages, pp. 346 - 347

อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๕๐ คน นำแบบสัมภาษณ์ที่สัมภาษณ์แล้ว มาแจกแจงความถี่ ตรวจสอบเพื่อแก้ไขปรับปรุงด้านภาษาและความต้องการทราบในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มจำนวนรายการคำตอบ จัดรูปของแบบสัมภาษณ์ให้สะดวกและง่ายแก่การใช้ หลังจากปรับปรุงแล้ว นำไปให้อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเรียบร้อยอีกครั้งหนึ่ง จึงนำไปทำการสัมภาษณ์จริง

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการค้นคว้าครั้งนี้ ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

๑. ขอความร่วมมือและสนับสนุนจากทางราชการอำเภอเมืองมหาสารคาม โดยมีหนังสือราชการจากอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษาถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ทางอำเภอเมืองได้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังครูใหญ่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔ โรงเรียน และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒ โรงเรียน เพื่อช่วยเหลือประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน (ดูภาคผนวก)

๒. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ พัฒนาการ ครู พ่อค้าในตลาด และพ่อค้าที่ประจำอยู่ในหมู่บ้าน การสัมภาษณ์บุคคลดังกล่าว ใช้วิธีสนทนาแบบเป็นกันเอง นายอำเภอ ๑ คน ศึกษาธิการอำเภอ ๒ คน พัฒนาการ ๓ คน ครู ๑๒ คน พ่อค้า ๑๐ คน กำนัน ๑ คน และผู้ใหญ่บ้าน ๕ คน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ ๓๐ นาที

๓. ผู้เขียนนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการสัมภาษณ์ชาวบ้านด้วยตนเองและมีผู้ช่วยในการสัมภาษณ์หมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ คณะครูโรงเรียนบ่อน้อย จำนวน ๔ คน ช่วยสัมภาษณ์บ้านหนองจวน้อย

๓.๒ คณะครูโรงเรียนบ้านหนองคู จำนวน ๒ คน ช่วยสัมภาษณ์บ้านหนองคู

๓.๓ คณะครูโรงเรียนบ้านท่าประทาย จำนวน ๕ คน ช่วยสัมภาษณ์บ้านท่าประทาย

๓.๔ นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม จำนวน ๑๖ คน ช่วย
ผู้เขียนสัมภาษณ์นางวังแสง และนางโพนละออม

๓.๕ ผู้เขียนและผู้ช่วย ๑ คน ไปทำการสัมภาษณ์ชาวบ้านบ้านโปโต
ผู้เขียนได้ชี้แจงและอธิบายวิธีการสัมภาษณ์แก่คณะครูและนิสิตจนเป็นที่เข้าใจแล้ว
จึงลงมือทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวและบุคคลในครอบครัวที่ใช้สินค้าประเภทหมี่เพื่อ
การสัมภาษณ์กระทำแบบตัวต่อตัว นอกจากสัมภาษณ์แล้วยังต้องสังเกตลักษณะความเป็น
อยู่ของประชาชนพร้อมกันไปด้วย ระยะเวลาทำการสัมภาษณ์ คือ ระหว่างเดือน
พฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖

๔. การเดินทางจากตัวอำเภอเมืองมหาสารคามไปยังหมู่บ้านโซพานะ
รตยนต์ จักรยานยนต์ และเรือหางยาว ขณะทำการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในหมู่บ้าน
ใช้วิธีเดินเท้า (ดูแผนที่ในภาคผนวก)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลได้เรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะสรุปผลหรือหาข้อยุติในการค้นคว้า
ครั้งนี้ ผู้เขียนได้ดำเนินการดังนี้

๑. นำข้อมูลมาตรวจแยกประเภท หาความถี่ของรายการต่าง ๆ เพื่อจะได้
วิเคราะห์และคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้เครื่องคำนวณ

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน โดยใช้ค่าสถิติตัวเลขและกราฟ
ประกอบการบรรยาย

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

ค่าอัตราส่วนร้อย (Percentage Ratio) ใช้เปรียบเทียบ
ความถี่ของข้อมูลต่าง ๆ เป็นร้อยละโดยใช้สูตร^๑ ดังนี้

^๑ Johnson, Palmer O., and Jackson, Robert W.B.

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่รวม}} \times 100$$

ผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

๑. สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน
๒. การรับสินค้าใหม่บางประเภทไว้ใช้ในครอบครัว
๓. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าบางประเภทเข้าสู่ประชาชน
๔. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าแต่ละชนิดเข้าสู่ประชาชน
๕. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ารวมทุกชนิดและทุกประเภท

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏออกมาดังนี้คือ

๑. สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่เลือกมาศึกษาจำนวน ๖ หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่อย่างละ ๒ หมู่บ้าน (ดูตาราง ๑ - ๒) เป็นหมู่บ้านอยู่นอกเขต เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ท่าเลที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บนที่ดอน ทุกหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านจะมีศาลากลางบ้านและมีวัดประจำหมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้าน ทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน ปรากฏว่าบ้านหนองจวันอยแห่งเดียวไม่มีวัด เพราะเป็นหมู่บ้าน ขนาดเล็ก บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นทุ่งนาและไร่ปลูกปอแก้ว

๑.๑ ระยะทางห่างจากตัวเมือง

หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ตัวเมือง คือตลาดอำเภอมือเมืองมหาสารคามมากที่สุด ได้แก่ บ้านท่าประทาย ระยะทาง ๓.๓๐ กิโลเมตร บ้านที่มีระยะทางไกล ที่ได้ ได้แก่บ้านโปโล ระยะทาง ๒๓.๔๐ กิโลเมตร หมู่บ้านอื่น ๆ แสดงไว้ใน ตาราง ๓

ตาราง ๓ ระยะทางระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ กับอำเภอเมืองมหาสารคาม

รายชื่อหมู่บ้าน	ระยะทาง (กิโลเมตร)
๑. บ้านหนองจวน้อย	๑๘.๐๐
๒. บ้านหนองคูณ	๑๙.๕๐
๓. บ้านวังแสง	๒๑.๐๐
๔. บ้านโปโด	๒๓.๕๐
๕. บ้านท่าประทาย	๓.๓๐
๖. บ้านโพนละออม	๒๓.๓๐

แหล่งข้อมูล : กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

๑.๒ การคมนาคมขนส่ง

หมู่บ้านต่าง ๆ ติดต่อกันโดยทางเกวียน การเดินเท้า โดยรถยนต์ การติดต่อซื้อขายสินค้ากับเขตเมืองส่วนใหญ่ใช้รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก ศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่สถานีขนส่งเทศบาลเมืองมหาสารคาม เฉพาะบ้านโพนละออมประชาชนนิยมใช้ทางเรือหางยาว จากหมู่บ้านมายังที่ทำการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่งและโดยสารรถยนต์ขนาดเล็กเข้าไปในเมือง ถนนแยกจากทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดส่วนใหญ่เป็นถนนดินใช้ได้เฉพาะหน้าแล้ง ในฤดูฝนประชาชนต้องเดินเท้ามาโดยสารรถยนต์ตามทางแยกเข้าหมู่บ้าน

๑.๓ สถานภาพทางเศรษฐกิจของประชาชน

อาชีพหลักของประชาชน จากการสัมภาษณ์แสดงจำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังในตาราง ๔

ตาราง ๔ อาชีพหลักของประชาชน

อาชีพ	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
ทำนา	๓๐๐	๘๕.๗๒
ทำสวน	๒๒	๗.๔๒
รับจ้าง	๑๔	๔.๐๐
ค้าขาย	๖	๑.๗๒
ครู	๔	๑.๑๔
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔ จะเห็นว่าอาชีพหลักของประชาชน คือการทำนา มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ ๘๕.๗๒

๑.๔ สภาพของการทำมาหากิน

สภาพของการทำมาหากินแสดงไว้ในตาราง ๕

ตาราง ๕ สภาพการทำมาหากินของประชาชน

คำตอบ	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
หาได้เหลือกินเหลือใช้	๑๐	๒.๘๖
หาได้พอมีพอกิน	๒๑๐	๖๐.๐๐
หาได้ไม่ค่อยพอกิน	๖๓	๑๘.๐๐
หาได้ไม่พอกินขาดแคลนมาก	๒๑	๖.๐๐
ไม่ตอบ	๔๖	๑๓.๑๔

จากตาราง ๕ ปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่หาได้พอมีพอกิน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ที่ตอบว่าขาดแคลนมาก มีเพียงร้อยละ ๖.๐๐ เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนไม่ตอบคำถามเรื่องนี้ถึงร้อยละ ๑๓.๑๔ อาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่คุ้นเคยกับนิสิตที่ไปสัมภาษณ์ ประกอบกับนิสิตบางคนพูดภาษาพื้นเมืองไม่ได้ จึงทำให้เกิดความอาย ไม่กล้าที่จะบอกความจริง

๑.๕ จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของประชาชนแสดงไว้ในตาราง ๖

ตาราง ๖ จำนวนสมาชิกในครอบครัว

สมาชิกในครอบครัว	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
๒ คน	๑๐	๒.๘๖
๓ คน	๒๓	๗.๗๑
๔ คน	๓๓	๑๐.๕๗
๕ คน	๔๕	๑๒.๘๖
๖ คน	๕๖	๑๖.๐๐
๗ คน	๖๗	๑๙.๑๔
๘ คน	๔๒	๑๒.๐๐
๙ คน	๒๔	๖.๘๖
๑๐ คน	๑๖	๔.๕๗
๑๑ คน	๑๕	๕.๔๓
๑๒ คน	๗	๒.๐๐
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๖ แสดงให้เห็นว่าครอบครัวขนาดเล็กที่สุดมีสมาชิกอยู่ ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๖ ครอบครัวขนาดใหญ่ที่สุดมีสมาชิก ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ รายเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครอบครัว ๗.๖๔ คน จะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ครอบครัวขนาดกลางจำนวนสมาชิกระหว่าง ๔ - ๘ คน มีอยู่เป็นจำนวนมากรวมแล้วประมาณร้อยละ ๗๐ ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด

๑.๖ เพศของประชากรที่ทำการศึกษา

เพศของประชากร แสดงไว้ในตาราง ๓

ตาราง ๓ เพศของประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

หัวหน้าครอบครัว	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
ชาย	๒๘๑	๘๐.๒๕
หญิง	๖๕	๑๘.๗๑
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๓ หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คือคิดเป็นร้อยละ ๘๐.๒๕ ส่วนหัวหน้าครอบครัวที่เป็นหญิงมีเพียงร้อยละ ๑๘.๗๑ การที่หญิงต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวเพราะสามีตายและเป็นคนที่มีอายุมากที่สุดในการครอบครัว

๑.๓ อายุของประชากรที่ศึกษา

อายุของประชากร แสดงไว้ในตาราง ๔

ตาราง ๔ อายุของประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐ - ๒๔ ปี	๔๕	๑๒.๘๖
๓๐ - ๓๔ ปี	๗๓	๒๒.๐๐
๔๐ - ๔๔ ปี	๖๔	๑๘.๔๓
๕๐ - ๕๔ ปี	๗๔	๒๑.๑๔
๖๐ - ๖๔ ปี	๔๓	๑๓.๔๓
๗๐ ปีขึ้นไป	๓๕	๑๑.๑๔
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔ หัวหน้าครอบครัว อายุระหว่าง ๓๐ - ๓๔ ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐๐

๑.๘ ระดับการศึกษาของประชากรที่ศึกษา

ระดับการศึกษาของประชากร แสดงไว้ในตาราง ๕

ตาราง ๕ ระดับการศึกษาของประชากรที่ศึกษา

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านเขียนไม่ได้	๕๑	๑๔.๕๗
อ่านเขียนได้แต่ไม่เกิน ป.๔	๒๖๔	๗๖.๔๖
สูงกว่า ป.๔	๒๗	๗.๙๑
อื่น ๆ	๓	๐.๘๖
รวม	๓๔๐	๑๐๐.๐๐

นักธรรมโท ๒ คน และนักธรรมตรี ๑ คน

จากตาราง ๕ จะเห็นว่าประชากรส่วนใหญ่อ่านหนังสือได้แต่ไม่เกิน ป. ๔ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๔๖ ประชากรเกินกว่าร้อยละ ๔๐ อ่านออกเขียนได้

๑.๕ การรับฟังวิทยุ

การรับฟังวิทยุของประชากร แสดงไว้ในตาราง ๑๐

ตาราง ๑๐ การรับฟังวิทยุของประชากรที่ศึกษา

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
ฟังทุกวัน	๑๖๐	๔๕.๗๑
ฟังบางวัน	๗๒	๒๐.๕๗
นาน ๆ ฟังครั้ง	๖๘	๑๘.๘๓
ไม่เคยฟังเลย	๕๐	๑๔.๒๙
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๐ จะเห็นว่าประชากรที่ศึกษาฟังวิทยุทุกวันมีร้อยละ ๔๕.๗๑
ไม่เคยฟังเลยร้อยละ ๑๔.๒๙ ประชากรที่รับฟังวิทยุ มีจำนวนเกินกว่าร้อยละ ๘๐

๑.๑๐ สถานีวิทยุที่ประชาชนนิยมรับฟัง

สถานีวิทยุที่ประชาชนนิยมรับฟัง แสดงไว้ในตาราง ๑๑

ตาราง ๑๑ สถานีวิทยุที่ประชาชนนิยมรับฟัง

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
สถานีวิทยุทหารอากาศ มหาสารคาม	๑๔๐	๖๐.๐๐
สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ขอนแก่น	๖๖	๒๒.๐๐
สถานีวิทยุ จ.ส. ร้อยเอ็ด	๕๒	๑๗.๓๓
สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย นครราชสีมา	๒	๐.๖๗
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๑ สถานีวิทยุที่ประชาชนนิยมรับฟังมากที่สุด คือสถานีวิทยุทหารอากาศ มหาสารคาม คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเครื่องรับวิทยุที่มีอยู่เป็นชนิดที่คุณภาพค่อนข้างต่ำราคาถูกเป็นส่วนมาก สามารถรับจากสถานีวิทยุที่อยู่ไกลได้ชัดเจนกว่าสถานีที่อยู่ไกล คนจึงนิยมรับฟังจากสถานีวิทยุในจังหวัดมหาสารคาม และร้อยเอ็ดมากกว่าขอนแก่นและนครราชสีมาซึ่งอยู่ไกลออกไป

๑.๑๑ เวลาที่ประชาชนนิยมรับฟังวิทยุ

เวลาที่ประชาชนนิยมรับฟังวิทยุ แสดงไว้ในตาราง ๑๒

ตาราง ๑๒ เวลาที่ประชาชนนิยมรับฟังวิทยุในแต่ละวัน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
ฟังตลอดทั้งวัน	๔๑	๑๓.๖๖
ฟังเวลาเช้า	๕๗	๑๘.๐๐
ฟังเวลาเที่ยงวัน	๑๐๑	๓๓.๖๗
ฟังเวลาเย็นหลังอาหารมื้อเย็น	๑๐๑	๓๓.๖๗
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๒ ประชาชนนิยมรับฟังวิทยุตอนเที่ยงวันปานกันกับเวลาเย็นหลังอาหารมื้อเย็น คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๖๗ การรับฟังวิทยุในเวลาพักผ่อนตอนเที่ยงวันและหลังอาหารมื้อเย็น มีจำนวนมากที่สุด ประมาณร้อยละ ๖๗.๓๔ แสดงว่าคนนิยมใช้วิทยุเป็นเครื่องบันเทิง โดยรับฟังหมอลำ นิยาย ข่าวดังถิ่น และข่าวของทางราชการ

๑.๑๒ การอ่านหนังสือพิมพ์

การอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชน แสดงไว้ในตาราง ๑๓

ตาราง ๑๓ การอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านเป็นประจำ	๑๓	๓.๙๑
อ่านเป็นครั้งคราว	๓๑	๘.๘๖
นาน ๆ อ่านครั้งหนึ่ง	๕๖	๑๖.๐๐
ไม่เคยอ่านเลย	๒๕๐	๗๑.๔๓
รวม	๓๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๓ ประชาชนไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์เลยมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔๓ ทั้งนี้เพราะไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จึงไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์เลย ส่วนประเภทที่อ่านเป็นครั้งคราวนั้นเนื่องจากเข้ามาซื้อสินค้าในเมือง ได้ซื้อหนังสือพิมพ์ติดมือไปอ่านที่บ้านด้วย อนึ่งหนังสือพิมพ์ยังอาจถือว่าเป็นของฟุ่มเฟือยของชาวบ้านก็เป็นได้

๒. การรับสินค้าใหม่บางประเภทไว้ใช้ในครอบครัว

การรับสินค้าใหม่ไว้ใช้ในครอบครัวของประชาชน โดยอาศัยรูปแบบการแพร่กระจายแบบต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่าง ๓๕๐ ครอบครัว มีการรับสินค้าไว้ใช้ดังนี้

ตาราง ๑๔ การรับสินค้าใหม่ไว้ใช้ในครอบครัว

สินค้าใหม่	เคยใช้		ไม่เคยใช้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ประเภทอาหารและยา</u>				
๑. กะปิ	๑๔๘	๔๒.๒๘	๒๐๒	๕๗.๗๑
๒. ผงชูรส	๓๒๘	๙๓.๗๑	๒๒	๖.๒๘
๓. บะหมี่สำเร็จรูป	๑๒๖	๓๖.๐๐	๒๒๔	๖๔.๐๐
๔. ยาแก้ไอหวัค	๓๒๓	๙๒.๒๘	๒๗	๗.๗๑
๕. ยาแก้ปวดเมื่อย	๒๘๓	๘๐.๘๖	๖๗	๑๙.๑๔
<u>ประเภทเครื่องใช้ในบ้าน</u>				
๑. เชือกไนลอน	๓๐๘	๘๘.๒๘	๔๑	๑๑.๗๒
๒. ถังน้ำ, ตะกร้าพลาสติก	๒๐๘	๕๙.๔๓	๑๔๓	๔๐.๕๗
๓. รองเท้าแตะฟองน้ำ	๒๘๕	๘๔.๒๘	๕๕	๑๕.๗๒
๔. เครื่องรับวิทยุ	๒๖๘	๗๖.๘๖	๘๑	๒๓.๑๔
<u>ประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ</u>				
๑. แหไนลอน	๒๑๘	๖๒.๕๗	๑๓๑	๓๗.๔๓
๒. เครื่องสูบน้ำ	๑๑๗	๓๓.๔๓	๒๓๓	๖๖.๕๗
๓. ปุ๋ยเคมี	๒๕๓	๗๒.๒๘	๙๗	๒๗.๗๒
๔. ไถ, คราดแบบใหม่	๑๕๕	๔๔.๒๘	๑๙๕	๕๕.๗๒

ตาราง ๑๔ (ต่อ)

สินค้าใหม่	เคยใช้		ไม่เคยใช้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ</u>				
๑. ดิปรติก	๑๐๗	๓๐.๕๖	๒๔๓	๖๙.๔๔
๒. คินสอเขียนคิ้ว	๙๔	๒๑.๑๔	๒๗๖	๗๘.๘๖
๓. ครีมแต่งหน้า	๑๑๘	๓๓.๙๑	๒๓๒	๖๖.๐๙
๔. กางเกงขามาน (มอท)	๑๐๕	๓๐.๐๐	๒๔๕	๗๐.๐๐

จากตาราง ๑๔ จะเห็นได้ว่าประชาชนรับสินค้ากระจุกไว้ใช้ร้อยละ ๔๒.๒๕ ไม่เคยใช้ร้อยละ ๕๗.๗๑ ใช้ผงทูลร้อยละ ๕๓.๗๑ ไม่ใช้เพียงร้อยละ ๖.๒๕ เท่านั้น บะหมี่สำเร็จรูปใช้ร้อยละ ๓๖.๐๐ ยากแก้ไขหวัดชนิดใหม่ใช้ร้อยละ ๕๒.๒๕ ยกแกว้กวเมื่อมีใช้ร้อยละ ๔๐.๔๖ เชือกไนล่อนมีใช้มากถึงร้อยละ ๘๘.๒๘ ถังน้ำและตะกร้าพลาสติก มีใช้ร้อยละ ๕๕.๔๓ รองเท้าแตะฟองน้ำรับไว้ใช้ร้อยละ ๘๔.๒๘ เครื่องรับวิทยุมีใช้ถึงร้อยละ ๙๖.๘๖ แท่นนอนมีใช้ร้อยละ ๖๒.๕๗ เครื่องสูบน้ำชาวบ้านใช้ร้อยละ ๓๓.๔๓ ปุ๋ยเคมีรับไว้ใช้ร้อยละ ๙๒.๒๘ ใด, ครากแบบใหม่ใช้ ๔๔.๒๘ ดิปรติกมีใช้ร้อยละ ๓๐.๕๖ คินสอเขียนคิ้วใช้ ๒๑.๑๔ ครีมแต่งหน้ารับไว้ใช้ร้อยละ ๓๓.๙๑ กางเกงขามานแบบใหม่นิยมใช้เวลาเดินทางไปในเมืองหรือมีงานกุศลต่าง ๆ ร้อยละ ๓๐.๐๐

๓. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าบางประเภทเข้าไปสู่ประชาชน

รูปแบบของการใช้สินค้าแต่ละประเภท แสดงไว้ในตาราง ๑๕ ถึง

ตาราง ๒๒

ตาราง ๑๕ การใช้สินค้าประเภทอาหารและยา แยกตามรูปแบบที่สินค้า
แพร่กระจายออกไป

คำตอบ	กะปิ		ผงชูรส		บะหมี่สำเร็จรูป		ยาแก้ไอหวัด		ยาแก้ปวดเมื่อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ ในเมือง	๔๑	๑๑.๓๒	๓๑	๒๐.๒๘	๓๘	๑๐.๘๖	๑๘	๕.๑๔	๑๓	๓.๓๑
เห็นเขาใช้ที่ หมู่บ้านอื่น	๒๘	๘.๐๐	๔๐	๑๑.๔๓	๑๘	๕.๑๔	๒๒	๖.๒๘	๑๑	๓.๑๔
เห็นตัวอย่างจาก เพื่อนบ้าน	๕๑	๑๔.๕๓	๑๒๓	๓๕.๑๔	๕	๒.๕๓	๕๘	๑๖.๕๓	๔๓	๑๓.๔๓
ญาติพี่น้องแนะนำ เพื่อนสนิทและคน รู้จักกัน	๑๘	๕.๑๔	๒๖	๓.๔๓	๒๑	๖.๐๐	๓๐	๘.๕๓	๒๐	๕.๓๑
กำนันหรือผู้ใหญ่ บ้าน	๓	๐.๘๖	๒๒	๖.๒๘	๑๘	๕.๑๔	๒๘	๘.๒๘	๒๓	๓.๓๑
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๑	๐.๒๘	๕	๒.๕๓	๓	๐.๘๖	๕	๒.๕๓	๕	๑.๔๓
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๒	๐.๕๓	๓	๒.๐๐	๖	๑.๗๒	๖	๑.๗๒	๓	๒.๐๐
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๔	๑.๑๔	๑๑	๓.๑๔	๕	๑.๑๔	๒๐	๕.๗๐	๑๖	๔.๕๓
	—	—	—	—	—	—	๑๐	๒.๘๖	๑๒	๓.๔๓

ตาราง ๑๕ (ต่อ)

คำตอบ	กะปิ		ผงชูรส		บะหมี่สำเร็จรูป		ยาแก้หวัด		ยาแก้ปวดเมื่อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ได้เงินจากโฆษณาทางวิทยุ	—	—	๑๙	๕	๒.๕๙	๑๒๑	๓๘.๕๙	๖๒๕	๓๕.๙๒	
ทราบทางหนังสือพิมพ์	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
อื่น ๆ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
รวม	๑๔๘	๔๒.๒๙	๓๒๘	๙๓.๙๖	๑๒๖	๓๖.๐๐	๓๒๓	๙๖.๒๙	๖๔๓	๔๐.๘๖

จากตาราง ๑๕ จะเห็นว่าผงชูรสมีผู้นิยมใช้กันมากกว่ากะปิ เพราะราคาถูก ใช้ใส่อาหารได้ทุกชนิด ทำให้รสอร่อย บะหมี่สำเร็จรูปเป็นอาหารที่มีความจำเป็นน้อย จึงมีผู้นิยมใช้น้อย ยาแก้หวัดและยาแก้ปวดเมื่อยนิยมใช้กันมาก เพราะต้องทำงานหนัก สุขภาพไม่ดี เมื่อใครแนะนำว่ามียาดีก็จะซื้อมาใช้

ดังนี้

การแพร่กระจายสินค้าประเภทอาหารและยาได้รับอิทธิพลจากรูปแบบต่าง ๆ

ตาราง ๑๖ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทอาหารและยา

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๑๘๑	๑๔.๕๕
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๑๕	๙.๕๕
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๒๘๘	๒๓.๘๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๑๕	๙.๖๒
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๕๕	๔.๒๐
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๒๓	๒.๒๓
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒๔	๒.๓๒
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๕๕	๔.๕๕
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๒๒	๑.๘๒
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	๒๓๔	๒๒.๖๘
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑,๒๐๘	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๖ จะเห็นว่าสินค้าประเภทอาหารและยาแพร่ไปสู่ประชาชน โดยการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมากที่สุดร้อยละ ๒๓.๘๔ รองลงไป คือไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ ร้อยละ ๒๒.๖๘ ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพและการโฆษณาสินค้าประเภทนี้ทางวิทยุ กระทบกันอย่างกว้างขวาง

ตาราง ๑๓. การใช้สินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน แยกตามรูปแบบที่สินค้า
แพร่กระจายออกไป

คำตอบ	เชือกไนลอน		ถุงน้ำ ตะกร้าพลาสติก		รองเท้า แตะฟองน้ำ		เครื่องรับวิทยุ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๓๑	๒๐.๒๘	๔๐	๑๑.๔๓	๓๒	๒๐.๕๓	๕๓	๑๕.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๒๐	๑๓.๑๔	๒๓	๖.๕๓	๓๕	๑๐.๐๐	๓๔	๘.๓๑
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๒๐	๓๔.๒๘	๖๕	๑๘.๕๓	๑๑๖	๓๓.๑๔	๑๑๘	๓๔.๐๐
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๕	๔.๒๘	๒๒	๖.๒๘	๑๓	๓.๓๑	๑๕	๔.๒๘
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๘	๕.๑๔	๑๐	๒.๘๖	๒๑	๖.๐๐	๑๐	๒.๘๖
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๑.๔๓	๒๕	๗.๑๔	๑๑	๓.๑๔	๔	๑.๑๔
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๔	๑.๑๔	๖	๑.๗๒	๕	๑.๔๓	๖	๑.๗๒
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๖	๔.๕๓	๑๑	๓.๑๔	๑๒	๓.๕๓	๕	๑.๔๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—	๒	๐.๕๓	—	—	๓	๐.๘๖
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	—	—	—	—	๑๐	๒.๘๖	๒๐	๕.๓๑
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—	—	—	—	—	—	—
อื่น ๆ	—	—	๔	๑.๑๔	—	—	—	—
รวม	๓๐๔	๘๘.๒๘	๒๐๘	๕๘.๔๓	๒๘๕	๘๔.๒๘	๒๖๘	๗๖.๘๖

จากตาราง ๑๓. จะเห็นว่าเชือกไนลอนมีใช้มากพอ ๆ กับรองเท้าแตะฟองน้ำ เพราะเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สวยงาม ราคาถูก หนานกว่าของเก่าที่เคยใช้มา เช่น เชือกจาก ปอแก้ว รองเท้าหนังวัว หนังกระบือ เป็นต้น ถังน้ำและตะกร้าพลาสติก มีใช้ครึ่งหนึ่งของ ประชากรที่ศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้าชนิดนี้มีแพร่หลายในตลาด ราคาถูกกว่าตะกร้า ไม้ไผ่ที่เคยใช้ เครื่องรับวิทยุ มีใช้กันมากประมาณ ๓ ใน ๔ ของจำนวนครอบครัวที่ศึกษา

การแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน ได้รับอิทธิพลจาก
รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง ๑๘ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๒๓๖	๒๑.๘๓
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๕๒	๑๔.๐๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๔๒๐	๓๘.๘๕
ญาติพี่น้องแนะนำ	๖๕	๖.๐๒
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๕๕	๕.๑๖
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๔๕	๔.๑๖
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒๑	๑.๙๔
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๔๔	๔.๐๗
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๕	๐.๔๖
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๓๐	๒.๗๘
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	๔	๐.๓๗
รวม	๑,๐๘๑	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑๘ จะเห็นว่าสินค้าประเภทเครื่องใช้ในบ้าน แพร่ไปสู่ประชาชน
โดยการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมากที่สุด ร้อยละ ๓๘.๘๕ รองลงไปที่เห็นเขาใช้
ในเมือง ร้อยละ ๒๑.๘๓

ตาราง ๑๕ การใช้สินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพแยกตามรูปแบบ
ที่สินค้าแพร่กระจายออกไป

คำตอบ	แห่ในลอน		เครื่องสูบน้ำ		ปุ๋ยเคมี		ไถ, คราดแบบใหม่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๕๓	๑๕.๑๔	๖	๑.๗๒	๑๖	๔.๕๓	๕	๑.๔๓
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๓๐	๘.๕๓	๑๐	๒.๘๖	๓๔	๙.๗๑	๓๓	๘.๕๓
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๗๑	๒๐.๒๘	๔๐	๑๑.๔๓	๓๕	๑๐.๐๓	๖๑	๑๗.๕๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๓	๔.๘๖	๕	๑.๔๓	๑๑	๓.๑๔	๑๓	๓.๗๑
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๑	๖.๐๐	๑๔	๔.๐๐	๑๒	๓.๔๓	๕	๑.๔๓
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๑.๔๓	๑๐	๒.๘๖	๓๓	๑๐.๕๓	๘	๒.๒๘
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒	๐.๕๓	๓	๐.๘๖	๓	๐.๘๖	๓	๐.๘๖
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๔	๔.๐๐	๕	๑.๔๓	๑๒	๓.๔๓	๑๒	๓.๔๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๓	๐.๘๖	๔	๑.๑๔	๑๑	๓.๑๔	๓	๐.๘๖
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	๓	๐.๘๖	๑๑	๓.๑๔	๓๓	๑๐.๕๓	๓	๐.๘๖
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—	๑	๐.๒๘	๑	๐.๒๘	๑	๐.๒๘
อื่น ๆ	—	—	—	—	—	—	—	—
รวม	๒๑๔	๖๒.๕๓	๑๑๓	๓๓.๕๓	๒๕๓	๗๒.๒๘	๑๕๕	๔๔.๒๘

จากตาราง ๑๕ จะเห็นว่าปุ๋ยเคมีแพร่กระจายไปสู่ชาวบ้านมากกว่าแห่ในลอน
กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยแนะนำชาวบ้านให้ใช้ปุ๋ยในนาข้าว การโฆษณาทาง
วิทยุ ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการกระทำของผู้ใหญ่บ้าน

การแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพได้รับอิทธิพล
จากรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง ๒๐ รูปแบบการแพร่กระจายสินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๘๐	๑๐.๓๕
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๐๓	๑๔.๓๘
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๒๔๓	๓๓.๒๐
ญาติพี่น้องแนะนำ	๕๐	๖.๓๒
เพื่อนสนิทแลคนรู้จักกัน	๕๖	๗.๕๓
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๖๐	๘.๐๓
พ่อค้าเร่ค้าขาย	๑๕	๒.๐๒
พ่อค้าในตลาดนัด	๔๓	๖.๓๒
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๒๑	๒.๘๒
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๕๘	๗.๘๐
ทราบจากหนังสือพิมพ์ อื่น ๆ	๓	๐.๔๐
รวม	๗๔๔	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๐ จะเห็นว่าสินค้าประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพแพร่ไปสู่
ประชาชนโดยเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านร้อยละ ๓๓.๒๐ รองลงไปคือเห็นเขาใช้ที่
หมู่บ้านอื่น ร้อยละ ๑๔.๓๘ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวบ้านได้เห็นเพื่อนบ้านหรือคนใน
หมู่บ้านอื่นนำมาใช้ได้ผล เชื่อแน่ว่ามีประโยชน์จริงจึงพากันรับไว้ใช้

ตาราง ๒๑ การใช้สินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ แยกตามรูปแบบที่สินค้า
แพร่กระจายออกไป

คำตอบ	ลิปติก		กินสอเขียนคิ้ว		ครีมแต่งหน้า		กางเกงขามาน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๒๐	๑๙.๑๔	๒๕	๓.๑๔	๔๑	๑๑.๓๒	๒๓	๑๘.๐๐
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๔	๒.๕๓	๑๐	๒.๘๖	๑๘	๕.๑๔	๑๙	๔.๘๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๓	๓.๙๑	๑๖	๔.๕๓	๑๔	๔.๐๐	๔	๑.๑๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๔	๑.๑๔	๔	๒.๕๓	๔	๑.๑๔	๕	๑.๔๓
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๕	๔.๑๔	๔	๒.๕๓	๑๖	๔.๕๓	๑๓	๓.๙๑
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	—	—	—	—	๒	๐.๕๓	—	—
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	—	—	—	—	๑	๐.๒๘	๒	๐.๕๓
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๒	๐.๕๓	—	—	๒	๐.๕๓	—	—
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—	—	—	—	—	—	—
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	๔	๑.๑๔	๕	๑.๔๓	๒๐	๕.๓๑	๑	๐.๒๘
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—	—	—	—	—	—	—
อื่น ๆ	—	—	—	—	—	—	—	—
รวม	๑๐๙	๓๐.๕๖	๙๔	๒๑.๑๔	๑๑๘	๓๓.๙๑	๑๐๕	๓๐.๐๐

จากตาราง ๒๑ จะเห็นว่าสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ มีใช้น้อยประมาณ ๑ ใน ๓ ของจำนวนครอบครัวที่ศึกษา สินค้าประเภทนี้แพร่กระจายไปในหมู่บ้านโดยอาศัยรูปแบบการเห็นตัวอย่างในเมืองเป็นสำคัญ ชาวบ้านจะเชื่อถือคนในเมืองมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน เพราะถือว่าเขตเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้าน

การแพร่กระจายสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบต่าง ๆ

ดังนี้

ตาราง ๒๒ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๑๘๕	๔๖.๓๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๕๔	๑๓.๓๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๔๓	๑๑.๖๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๒	๕.๔๕
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๕๓	๑๓.๑๒
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๒	๐.๕๐
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๑	๐.๒๕
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๖	๑.๔๘
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๓๐	๗.๔๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๔๐๔	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๒ จะเห็นว่าสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ การเห็นเขาใช้ในเมือง เป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓๔ เจ้าหน้าที่อำเภอและจังหวัด หนังสือพิมพ์ไม่มีอิทธิพลเลย

๔. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าแต่ละชนิดเข้าไปสู่ประชาชน

จากตาราง ๒๓ ถึง ตาราง ๓๕ เกี่ยวกับรูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าแต่ละชนิดเข้าไปสู่ประชาชน การเทียบค่าร้อยละจากจำนวนเต็มของผู้ใช้สินค้าแต่ละชนิดซึ่งไม่เท่ากัน

ตาราง ๒๓ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ากะปิ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๔๑	๑๑.๗๒
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๒๘	๘.๐๐
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๕๑	๑๔.๕๗
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๘	๕.๑๔
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๓	๐.๘๖
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๑	๐.๒๘
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒	๐.๕๗
พ่อค้าในตลาดกแนะนำ	๔	๑.๑๔
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	—	—
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๔๘	๔๒.๒๘

จากตาราง ๒๓ แสดงให้เห็นว่าสินค้ากะปิแพร่เข้าไปสู่ประชาชนโดยรูปแบบการแพร่กระจาย "เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน" มากที่สุด มีถึงร้อยละ ๑๔.๕๗ โดยรูปแบบ "เห็นเขาใช้ในเมือง" เป็นอันดับรองลงไป มีประมาณร้อยละ ๑๑.๗๒ เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น ร้อยละ ๘.๐๐

ที่เป็นเช่นนั้น เข้าใจว่ากะปิเป็นสินค้าใหม่ไม่เคยมีใช้ในหมู่บ้านมาก่อน และเป็นอาหารของคนภาคกลาง ประชาชนนำมาบริโภคเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ ๔๒.๒๕ เท่านั้น เพราะคนนิยมปลาร้ามากกว่ากะปิ ซึ่งเป็นของใหม่สำหรับชาวบ้าน ดังนั้นการรับมาใช้บริโภคต้องได้มีโอกาสชิมหรือเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงเสียก่อน

ตาราง ๒๔ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าผงดุรุษ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๗๑	๒๐.๒๘
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๔๐	๑๑.๔๓
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๒๓	๓๕.๑๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๖	๗.๔๓
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๒	๖.๒๘
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๒.๕๗
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๗	๒.๐๐
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๑	๓.๑๔
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๑๕	๕.๔๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๓๒๘	๘๓.๗๑

จากตาราง ๒๔ แสดงว่าสินค้าผงชูรสแพร่เข้าไปสู่ประชาชนแบบเห็นตัวอย่าง จากเพื่อนบ้านมากที่สุด มีถึงร้อยละ ๓๕.๖๔ แบบที่รองลงไปคือเห็นเขาใช้ในเมือง ประมาณร้อยละ ๒๐.๒๔ รูปแบบที่ไม่มีอิทธิพลเลย ก็คือจากเจ้าหน้าที่อำเภอและจังหวัด ทราบจากหนังสือพิมพ์ การรับผงชูรสไว้ในครอบครัวมีมากถึงร้อยละ ๕๓.๗๑

ที่เป็นเช่นนี้เข้าใจว่าผงชูรสเป็นอาหารที่ราคาถูก ของละ ๕๐ สตางค์ ก็สามารถหาซื้อได้ง่าย ในระยะแรก ๆ ชาวบ้านที่เข้าไปในเมืองพบเห็นเขาใช้ผงชูรสใส่อาหาร ได้ชิมรสดูปรากฏว่าอร่อย จึงทดลองซื้อมาใช้ในหมู่บ้าน ต่อมาร้านค้าย่อยในหมู่บ้านได้นำมาขาย ชาวบ้านจึงได้ซื้อไปใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นผู้บอกเล่าเรื่องนี้ให้ทราบ

ตาราง ๒๕ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าเบหมิสำเร็จรูป

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๓๘	๑๐.๘๖
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๘	๕.๑๔
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๕	๒.๕๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๑	๖.๐๐
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๘	๕.๑๔
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๓	๐.๘๖
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๖	๑.๗๒
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๔	๑.๑๔
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๕	๒.๕๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๒๖	๓๖.๐๐

จากตาราง ๒๕ จะเห็นได้ว่าเบหมิสำเร็จรูป แพร่เข้าไปถึงประชาชนโดยรูปแบบ "เห็นเขาใช้ในเมือง" มากที่สุด มีถึงร้อยละ ๑๐.๘๖ รองลงไปที่ญาติพี่น้องแนะนำ มีร้อยละ ๖.๐๐ ส่วนเจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด และหนังสือพิมพ์ไม่มีอิทธิพล

จะเห็นได้ว่าเบหมิสำเร็จรูป มีผู้นิยมบริโภคน้อยมาก คือมีเพียงร้อยละ ๓๖.๐๐ เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสินค้าใหม่ที่ดีถือว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน การแพร่เข้าไปสู่หมู่บ้านจึงเป็นไปในรูปที่ชาวบ้านไปพบเห็นเขาบริโภคกันในเมือง ทำให้ใคร่อยากทดลองดู เพราะเป็นของใหม่ การปรุงรังกายคาย จึงซื้อมาฝากลูกหลานและญาติพี่น้องในหมู่บ้าน

ตาราง ๒๖ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ยาแก้ไข้หวัด

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๑๔	๕.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๒๒	๖.๒๔
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๕๔	๑๖.๕๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๓๐	๘.๕๓
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๔	๘.๒๔
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๒.๕๓
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๖	๑.๙๒
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๒๐	๕.๙๑
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๑๐	๒.๘๖
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๑๒๑	๓๔.๕๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๓๒๓	๙๒.๒๔

จากตาราง ๒๖ แสดงให้เห็นว่า ยาแก้ไอหวัด แพร่ไปสู่ประชาชนโดยรูปแบบ "ไต่ยีนจากโฆษณาทางวิทยุ" มากที่สุด มีถึงร้อยละ ๓๔.๕๙ รูปแบบที่มีมารองลงไปคือ เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๑๖.๕๙ หนังสือพิมพ์ไม่มีอิทธิพล

จะเห็นว่า การใช้ยาบำบัดโรคประเภทไอหวัด ประชาชนนิยมใช้ยาชนิดใหม่ ที่มีโฆษณาทางวิทยุเป็นจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักโฆษณาทางวิทยุมีศิลป์ในการ โฆษณาชักจูงใจคนได้ดีมาก มีการแจกแถมสินค้าบางอย่าง ตลอดจนเงินรางวัลแก่ผู้ใช้ยา ของบริษัท โดยการส่งชิ้นส่วนหรือสลากยามายังผู้จัดการวิทยุ การโฆษณาทางวิทยุเป็น ประจำทำให้คนจำชื่อยา ตลอดจนสรรพคุณของยาได้ขึ้นใจ ยามเจ็บไข้ก็จะไปซื้อยาดังกล่าว จากร้านขายยารับประทาน คนที่ไข้ไคณลก็จะบอกเล่าต่อ ๆ กันไประหว่างเพื่อนบ้าน ใกล้เคียง

ตาราง ๒๗ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ยาแก้ปวดเมื่อย

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๑๓	๓.๓๑
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๑	๓.๑๔
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๔๓	๑๓.๔๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๐	๕.๓๑
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๓	๓.๓๑
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๑.๔๓
พ่อค้าเร่มาขาย	๓	๒.๐๐
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๖	๔.๕๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๑๒	๓.๔๓
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๑๒๕	๓๕.๓๒
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๒๔๓	๘๐.๘๖

จากตาราง ๒๗ จะเห็นได้ว่า ยาแก้ปวดเมื่อย แพร่ไปสู่ประชาชนโดยได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓๒ รูปแบบที่มีมารองลงไปคือเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๑๓.๔๓ หนังสือพิมพ์ไม่มีอิทธิพล

สินค้าประเภทยารักษาโรคปวดเมื่อย เป็นที่ต้องการของชาวบ้านมาก เพราะการทำงาน ทำไร่ และทำสวน ต้องออกกำลังกายมาก ย่อมเกิดโรคปวดเมื่อยได้ง่าย การโฆษณาขายยาทางวิทยุนี้ว่าได้ผลดี เพราะเข้าไปถึงประชาชนได้ทุกหนทุกแห่ง เมื่อชาวบ้านทราบว่ายาชนิดใหม่มีคุณภาพบำบัดโรคได้ผล ก็จะพากันมาซื้อที่ร้านขายยาในเมือง บางครั้งก็ฝากเพื่อนบ้านมาซื้อไปรับประทานเอง

การโฆษณาสินค้าทางหนังสือพิมพ์ไม่มีผลสำหรับชาวชนบท เพราะยังไม่มีหนังสือพิมพ์อ่านในหมู่บ้าน

ตาราง ๒๔ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า เชือกไนลอน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๓๑	๒๐.๒๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๖๐	๑๓.๑๔
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๒๐	๓๔.๒๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๕	๔.๒๔
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๘	๕.๑๔
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๑.๔๓
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๔	๑.๑๔
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๖	๔.๕๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	—	—
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๓๐๔	๘๘.๒๔

จากตาราง ๒๔ เชือกไนลอนเข้าไปถึงประชาชนได้ โดยอาศัยรูปแบบการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๔ อันดับรองลงไปได้แก่เห็นเขาใช้ในเมือง ร้อยละ ๒๐.๒๔ และเห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น ร้อยละ ๑๓.๑๔

ประชาชนที่รับเอาเชือกไถล่อนไปใช้ในครั้งแรกเป็นพวกที่มาเห็นตัวอย่างเขาใช้กันในเมือง และพ่อค้าในตลาดแนะนำให้ทดลองใช้ เพราะเป็นเชือกที่ทนทานกว่าเชือกปอ ราคาไม่แพง หาซื้อขายในระยะหลัง เพื่อนบ้านใกล้เคียงมาเห็นตัวอย่างก็ซื้อมาใช้บ้าง

ตาราง ๒๕ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ถังน้ำ, ตะกร้าพลาสติก

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๔๐	๑๑.๔๓
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๒๓	๖.๕๓
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๖๕	๑๘.๕๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๒	๖.๒๘
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๐	๒.๘๖
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๒๕	๗.๑๔
พ่อค้าเร่มาขาย	๖	๑.๓๒
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๑	๓.๑๔
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๒	๐.๕๓
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	—	—
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	๔	๑.๑๔
รวม	๒๐๘	๕๘.๔๓

จากตาราง ๒๕ แสดงว่าถังน้ำและตะกร้าพลาสติก กระจายไปสู่ประชาชน โดยอาศัยรูปแบบ "เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน" มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๓ รองลงไปคือเห็นเขาใช้ในเมือง ร้อยละ ๑๑.๔๓ การโฆษณาทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ ไม่มีผลต่อการกระจายสินค้าประเภทนี้

การใช้สินค้าจำพวกถังน้ำและตะกร้าพลาสติกแพร่หลาย เพราะชาวบ้านได้เห็นเพื่อนบ้านนำไปใช้ เห็นว่าสะดวกในการใช้ ราคาถูกกว่าถังเหล็ก และตะกร้าสอนควยไม้ไผ่หรือหวาย นอกจากนั้นยังมีสีสดสวย หาซื้อง่าย มีการโฆษณาทางวิทยุและหนังสือพิมพ์น้อย การแพร่เข้าไปในหมู่บ้านจึงเป็นไปโดยการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านเป็นส่วนมาก

ตาราง ๓๐ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า รองเท้าแตะฟองน้ำ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๗๒	๒๐.๕๗
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้าน	๓๕	๑๐.๐๐
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๑๖	๓๓.๑๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๓	๓.๗๑
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๑	๖.๐๐
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๑๑	๓.๑๔
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๕	๑.๔๓
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๒	๓.๔๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๑๐	๒.๘๖
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๒๕๕	๘๔.๒๘

จากตาราง ๓๐ จะเห็นว่ารองเท้าแตะแพร่เข้าไปสู่ประชาชนโดยเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน มีอิทธิพลมากที่สุดคือร้อยละ ๓๓.๑๔ รูปแบบรองลงไปได้แก่ การเห็นเขาใช้ในเมืองร้อยละ ๒๐.๕๗ รูปแบบที่ไม่มีอิทธิพลคือ เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัดและหนังสือพิมพ์

การที่เป็นเช่นนี้ เข้าใจว่า รองเท้าแตะฟองน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชน จะเห็นได้ว่า มีใช้ถึงร้อยละ ๘๔.๒๘ รองเท้าแตะแพร่เข้าไปสู่ประชาชนโดยการเลียนแบบจากเพื่อนบ้านบางบ้านที่ไม่ใช้รองเท้าแตะฟองน้ำ ก็จะใช้รองเท้าแตะชนิดที่ทำจากยางรถยนต์แทน

ตาราง ๓๑ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า เครื่องรับวิทยุ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๕๓	๑๕.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๓๔	๙.๗๑
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๑๔	๓๔.๐๐
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๕	๔.๒๙
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๐	๒.๘๖
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๔	๑.๑๔
พ่อค้าเร่หน้ามาขาย	๖	๑.๗๒
พ่อค้าในตลาดกแนะนำ	๕	๑.๕๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๓	๐.๘๖
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๒๐	๕.๗๑
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๒๖๙	๗๖.๘๖

จากตาราง ๓๑ เครื่องรับวิทยุแพร่เข้าไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านโดยเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมากที่สุด คือร้อยละ ๓๔.๐๐ รองลงไปได้แก่การเห็นเขาใช้ในเมือง ร้อยละ ๑๕.๑๔

เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบ้านในชนบทมีเครื่องรับวิทยุไว้ใช้ถึงร้อยละ ๗๖.๘๖ การซื้อมาใช้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าเห็นเพื่อนบ้านเขามีใช้กัน ตนเองก็ใครจะมีไว้ฟังบ้าง ประกอบกับเครื่องรับวิทยุราคาถูกลง ประชาชนสามารถที่จะซื้อได้ด้วยราคาเพียง ๑๐๐ - ๑๕๐ บาท ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นแบบทรานซิสเตอร์กระเป๋าหิ้ว ใช้ถ่านไฟฉาย ชาวบ้านถือว่าเครื่องรับวิทยุเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงราคาถูกแต่ได้ประโยชน์คุ้มค่า

ตาราง ๓๒ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า แห่ในลอน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๕๓	๑๕.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๓๐	๘.๕๗
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๗๑	๒๐.๒๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๗	๔.๔๖
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๑	๖.๐๐
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๕	๑.๔๓
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒	๐.๕๗
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๔	๔.๐๐
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๓	๐.๘๖
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๓	๐.๘๖
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๒๑๔	๖๒.๕๗

จากตาราง ๓๒ รูปแบบที่สินค้า แห่ในลอน กระจายไปสู่ประชาชนมากที่สุด คือ การเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๔ รูปแบบที่มีมากอันดับรองลงไปคือ เห็นเขาใช้ในเมือง มีร้อยละ ๑๕.๑๔

แห่ในลอน มีใช้ในหมู่บ้านถึงร้อยละ ๖๒.๕๗ ส่วนใหญ่เป็นการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน โดยสังเกตเห็นว่าเทคนิคนี้ทนทาน สวยงาม สะดวกในการใช้ ไม่ต้องเสียเวลาถักเอง หาซื้อได้ง่าย การบำรุงรักษาง่ายไม่ต้องหมักไม้ผด ไม่ต้องตาก ต่างกว่าแหแบบเก่า ชาวบ้านจึงนิยมใช้กันมาก

ตาราง ๓๓ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า เครื่องสูบน้ำ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๒	๑.๙๒
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๐	๒.๔๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๔๐	๑๑.๔๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๕	๒.๕๙
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๔	๔.๐๐
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๑๐	๒.๔๖
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๓	๐.๘๖
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๕	๒.๕๙
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๔	๑.๑๔
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	๑๑	๓.๑๔
ทราบจากหนังสือพิมพ์	๑	๐.๒๙
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๑๙	๓๓.๔๓

จากตาราง ๓๓ จะเห็นว่าการใช้เครื่องสูบน้ำ มีเพียงร้อยละ ๓๓.๔๓ รูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่การเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๑๑.๔๓ รองลงไปคือเพื่อนสนิท และคนรู้จักกัน มีร้อยละ ๔.๐๐ ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุร้อยละ ๓.๑๔

การใช้เครื่องสูบน้ำส่วนใหญ่เป็นการเช่าเครื่องสูบน้ำ เพื่อสูบน้ำเข้านามีมากในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ลุ่ม และลำน้ำชี นอกจากนั้นยังใช้วิดน้ำในสระ หนองบึง เพื่อจับปลา

ตาราง ๓๔ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ปุ๋ยเคมี

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๑๖	๔.๕๓
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๓๔	๘.๙๑
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๙๕	๒๖.๔๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๑	๓.๑๔
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกับ	๑๒	๓.๔๓
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๓๗	๑๐.๕๓
พ่อค้าเร่มาขาย	๗	๒.๐๐
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๒	๓.๔๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๑๑	๓.๑๔
ไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ	๓๗	๑๐.๕๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	๑	๐.๒๘
อื่น ๆ	—	—
รวม	๒๕๓	๗๒.๒๘

จากตาราง ๓๔ จะเห็นได้ว่าปุ๋ยเคมี แพร่เข้าไปสู่ประชาชน โดยการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมากที่สุด มีถึงร้อยละ ๒๖.๔๓ อันค้ำรองลงไปมีอิทธิพลปานกัน คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านแนะนำ กับไต่ถามจากโฆษณาทางวิทยุ มีประมาณร้อยละ ๑๐.๕๓

ปุ๋ยเคมีนิยมใช้ในนาข้าว โดยการสังเกตจากนาของเพื่อนบ้านที่ไถดลเมื่อปีที่แล้วมา กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการใช้ปุ๋ยเคมี บางครั้งผู้ใหญ่บ้านก็นำปุ๋ยเคมีเข้ามาขายในหมู่บ้าน ชาวบ้านมาซื้อไปใช้จนหมดทุกครั้ง เพื่อจะได้ข้าวปริมาณมากเหมือนอย่างนาของเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง การโฆษณาจำหน่ายปุ๋ยทางสถานีวิทยุก็ช่วยชักจูงใจประชาชนให้ทดลองใช้ไต่ถามมาก จากการสอบถามชาวบ้านที่ใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว ส่วนใหญ่ใช้กันเฉพาะระยะเพาะต้นกล้า

เท่านั้นยังไม่ใช้เต็มทั้งพื้นที่นี้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านไม่มีเงินทุนที่จะซื้อปุ๋ยจำนวนมากและราคาแพงได้

ตาราง ๓๕ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า โถ, คราดแบบใหม่

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๕	๑.๔๓
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๓๓	๘.๔๓
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๖๑	๑๖.๔๓
ญาติพี่น้องแนะนำ	๑๓	๓.๓๑
เพื่อนสนิท และคนรู้จักกัน	๕	๑.๒๙
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๘	๒.๒๘
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๓	๐.๘๖
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๒	๓.๑๖
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๓	๐.๘๖
โคယ်นจากโรงเรียนทางวิทยุ	๗	๑.๘๐
ทราบจากหนังสือพิมพ์	๑	๐.๒๘
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๕๕	๔๐.๒๘

จากตาราง ๓๕ แสดงว่าสินค้า โถ, คราดแบบใหม่ ใช้ใบเหล็กแทนไม้แพร่เข้าไปในหมู่บ้าน โดยประชาชนเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน มีร้อยละ ๑๖.๔๓ รองลงไปคือเห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่นร้อยละ ๘.๔๓ ญาติพี่น้องแนะนำ ร้อยละ ๓.๓๑ พ่อค้าในตลาดแนะนำ ร้อยละ ๓.๑๖

จะเห็นได้ว่าการใช้โถใบเหล็กแทนโถใบไม้เป็นที่นิยมกันมากโดยเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ที่นำมาใช้ก่อนและเห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น โถแบบนี้ยังคงใช้ความลากอยู่เช่นเดิม แต่ช่วยให้สะดวกขึ้น ซื้อมาติดกับราวได้ใช้ได้เลย ประหยัดเวลากว่าแบบเก่า

ตาราง ๓๖ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ลิปสติก

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๖๐	๑๓.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๕	๒.๕๓
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๓	๓.๓๑
ญาติพี่น้องแนะนำ	๔	๑.๑๔
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๕	๔.๒๕
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	—	—
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	—	—
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๒	๐.๕๓
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๔	๑.๑๔
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๐๙	๓๐.๕๖

จากตาราง ๓๖ สินค้า ลิปสติก แพร่เข้าไปสู่ประชาชนในชนบทโดยการเห็นตัวอย่างเขาใช้ในเมือง มีมากที่สุดคือร้อยละ ๑๓.๑๔ อันดับรองลงไปได้แก่เพื่อนสนิทและคนรู้จักกันแนะนำ ร้อยละ ๔.๒๕ การเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๓.๓๑

การใช้สินค้า ลิปสติกซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการแต่งกาย ชาวชนบทจะศึกษาตัวอย่างจากคนในเมือง เพราะตระหนักดีว่าคนในเมืองอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งข่าวสารการเปลี่ยนแปลงแบบของการแต่งกายที่ทันสมัย ดังนั้นการคอยสังเกตตัวอย่างจากคนในเมืองจะทำให้พวกเขาได้รับสิ่งที่ทันสมัยอยู่เสมอ

ตาราง ๓๓ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า คินสอเขียนคิ้ว

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๒๕	๗.๑๔
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้าน	๑๐	๒.๘๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๖	๔.๕๗
ญาติพี่น้องแนะนำ	๕	๒.๕๗
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๕	๒.๕๗
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	—	—
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	—	—
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	—	—
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๕	๑.๔๓
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๗๕	๒๑.๑๔

จากตาราง ๓๓ แสดงให้เห็นว่า คินสอเขียนคิ้ว แพร่เข้าไปสู่ประชาชนโดยรูปแบบเห็นเขาใช้ในเมือง ร้อยละ ๗.๑๔ อันดับรองลงไปคือ เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๔.๕๗

ที่เป็นเช่นนี้ เข้าใจว่า คินสอเขียนคิ้ว เป็นสิ่งที่จำเป็นน้อย ผู้ที่ใช้คือสุภาพสตรีที่เป็นสาวและที่แต่งงานแล้ว บางคนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในเมืองมาแล้ว กว๊านเขียนคิ้ว เป็นการแต่งกายที่แสดงว่าผู้แต่งมีรสนิยมสูงและทันสมัย

ตาราง ๓๘ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า ครีมแต่งหน้า

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๔๑	๑๑.๗๒
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๔	๕.๑๔
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑๔	๔.๐๐
ญาติพี่น้องแนะนำ	๔	๑.๑๔
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๖	๔.๕๗
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๒	๐.๕๗
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๑	๐.๒๘
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๒	๐.๕๗
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๒๐	๕.๗๑
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๑๘	๓๓.๗๑

จากตาราง ๓๘ แสดงให้เห็นว่า สินค้าครีมแต่งหน้าแพร่เข้าไปสู่ประชาชนในหมู่บ้าน โดยอาศัยรูปแบบที่สำคัญที่สุด คือ เห็นเขาใช้ในเมือง มีร้อยละ ๑๑.๗๒ อันดับรองลงไปคือ ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ ร้อยละ ๕.๗๑

การใช้ครีมแต่งหน้าชนิดต่าง ๆ ชาวบ้านเห็นตัวอย่างคนในเมืองใช้ทำให้หน้าตาเกลี้ยงเกลาจิตใจดี ชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในเมืองและได้ยินการโฆษณาชักจูงใจจากผู้จัดรายการวิทยุ ก็ตัดสินใจซื้อไปทดลองใช้ดู เมื่อใช้ได้ผลก็บอกเล่าต่อ ๆ กันไปในหมู่เพื่อนฝูงและคนรู้จักกัน อนึ่ง ทางบริษัทผู้ผลิตครีมต่าง ๆ ใ้ส่งตัวแทนซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีสาวสวย ไปประจำตามร้านจำหน่ายเครื่องสำอางในเมือง เพื่อคอยแนะนำและสาธิตการใช้เครื่องสำอางครีมต่าง ๆ มีขนาดบรรจุเป็นขวดเล็ก ๆ ราคาถูก มีซองแจกของแถม จึงเป็นที่ถูกถึงใจ

ประชาชนซื้อไปใช้กันมาก

ตาราง ๓๕ รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า กางเกงขามาน

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๖๓	๑๘.๐๐
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๑๙	๕.๘๖
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๔	๑.๑๔
ญาติพี่น้องแนะนำ	๕	๑.๔๓
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๑๓	๓.๙๑
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	—	—
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๒	๐.๕๙
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	—	—
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	—	—
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๑	๐.๒๙
ทราบจากหนังสือพิมพ์	—	—
อื่น ๆ	—	—
รวม	๑๐๕	๓๐.๐๐

จากตาราง ๓๕ แสดงให้เห็นว่า กางเกงขามาน (ม็อท) ซึ่งเป็นกางเกงแบบใหม่ เข้าไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านโดยการเห็นเขาใช้ในเมือง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๐ อันคัม รองลงไป คือเห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่นร้อยละ ๕.๘๖ เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน ร้อยละ ๓.๙๑

การแต่งกายด้วยเสื้อผ้ารูปทรงแบบสมัยใหม่ เป็นสิ่งปรารถนาสำหรับหนุ่มสาว ชาวชนบท จากการพบเห็นตัวอย่างคนในเมืองแต่งกายด้วยกางเกงขามานหรือทรงม็อท

ทำให้หนุ่มสาวในชนบทพยายามรวบรวมเงินมาตัดที่ร้านในตลาด เพื่อแสดงว่าตนเป็นคนทันสมัย เช่นเดียวกัน

๕. รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้ารวมทุกชนิดและทุกประเภท

รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าทุกชนิดและทุกประเภท แสดงไว้ใน

ตาราง ๓๖

ตาราง ๔๐ , รูปแบบการแพร่กระจายสินค้าทุกประเภท

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นเขาใช้ในเมือง	๖๘๖	๑๙.๙๖
เห็นเขาใช้ที่หมู่บ้านอื่น	๔๓๒	๑๒.๕๙
เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน	๑,๐๐๒	๒๙.๑๖
ญาติพี่น้องแนะนำ	๒๔๒	๗.๓๓
เพื่อนสนิทและคนรู้จักกัน	๒๖๗	๗.๙๙
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๑๓๔	๓.๙๐
พ่อค้าเร่เข้ามาขาย	๖๕	๑.๘๙
พ่อค้าในตลาดแนะนำ	๑๕๒	๔.๔๒
เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	๔๘	๑.๔๐
ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	๓๙๒	๑๑.๔๑
ทราบจากหนังสือพิมพ์	๓	๐.๐๘
อื่น ๆ	๔	๐.๑๒
รวม	๓,๔๓๙	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔๐ จะเห็นว่ารูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าแต่ละชนิด และประเภทต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน ได้รับอิทธิพลจากการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมากที่สุด คือร้อยละ ๒๕.๑๖ อันดับรองลงไป คือการเห็นเขาใช้ในเมือง มีร้อยละ ๑๕.๕๖ เห็นเขาใช้ที่บ้านอื่นร้อยละ ๑๒.๕๓ ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุร้อยละ ๑๑.๔๑ เพื่อนสนิทและคนรู้จักกันร้อยละ ๙.๙๙ ญาติพี่น้องแนะนำร้อยละ ๙.๓๓ พ่อค้าในตลาดแนะนำร้อยละ ๔.๔๒ ฉะนั้นหรือผู้ใหญ่บ้านร้อยละ ๓.๕๐ พ่อค้าเร่เข้ามาขายร้อยละ ๑.๘๕ เจ้าหน้าที่อำเภอและจังหวัดร้อยละ ๑.๔๐ ทราบจากหนังสือพิมพ์ร้อยละ ๐.๐๕ อื่น ๆ เป็นการใช้น้ำดื่มพวกถังน้ำ และตะกร้าพลาสติกโดยแถมมากับสินค้า เช่นแถมมากับยาสิฟัน หรือผงซักฟอก มีจำนวนร้อยละ ๐.๑๒

ภาพที่ ๑. แสดงรูปแบบต่างๆของการแพร่กระจายสินค้าไปสู่ชาวบ้าน

จากตาราง ๕๐ และภาพที่ ๑ เป็นการสรุปผลการศึกษากันทั่วๆ ไปเกี่ยวกับรูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนชาวชนบท ผลของการค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการแพร่กระจายสิ่งใหม่ของ แสกเกอร์สเตรนดท์ ที่ว่า สิ่งใหม่จะแพร่ไปสู่คนในชุมชนโดยอาศัยหลักการพบปะระหว่างบุคคลต่อบุคคล คนที่รับสิ่งใหม่ไว้ในตอนแรกจะมีเพียงบางกลุ่ม จากนั้นสิ่งใหม่จะแพร่กระจายไปยังคนที่อยู่ใกล้เคียงโดยการบอกเล่าต่อ ๆ กันไปภายหลังจะมีผู้รับสิ่งใหม่นั้นไว้มากขึ้น ผลของการค้นคว้าของ แสกเกอร์สเตรนดท์ ยอมรับว่าการกระจายสิ่งใหม่โดยวิธีการนี้ได้ผลมากกว่าวิธีอื่น

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้หลักการของ แสกเกอร์สเตรนดท์ ถือยอมรับว่าการแพร่สิ่งใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชน โดยวิธีการพบปะระหว่างบุคคลต่อบุคคลได้ผลมากกว่าวิธีอื่น ผู้เขียนได้หาความคิดอันนี้มาดัดแปลงเป็นรูปแบบต่าง ๆ ขอบลงไปอีก เช่น เห็นเขาใช้ในเมือง เห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน ผู้ที่พี่น้องและแม่ พ่อตา กำนันและผู้ใหญ่บ้าน แะะน่า เป็นต้น รูปแบบที่ผู้เขียนได้ศึกษาในครั้งนี้ล้วนเป็นการพบปะระหว่างบุคคลทั้งสิ้น ยกเว้นแสดงรูปแบบ คือ การรับฟังโฆษณาจากวิทยุ และทราบจากหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังได้หาแบบดังกล่าวไปใช้ศึกษาเกี่ยวกับการแพร่กระจายสินค้าประเภทต่าง ๆ รวมถึงประเภท ไม้เท้า ประเภทอาหารและยา ประเภทเครื่องใช้ในบ้าน ประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ และประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อ ในเรื่องนี้ แสกเกอร์สเตรนดท์ มิได้กล่าวไว้ ผู้เขียนนำมาแยกประเภทให้ละเอียดขึ้น และศึกษาให้สอดคล้องกับสินค้าที่มิใช่ในชนบทของไทย

การศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะช่วยให้ทราบรูปแบบที่มีอิทธิพลเด่นชัดมากที่สุด ในสินค้าแต่ละประเภท ผลการศึกษากันครั้งนี้สรุปได้ว่า รูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับการแพร่กระจายสินค้าทุกประเภท คือ การเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน รองลงไม่คือการเห็นตัวอย่างจากในเมือง และหมู่บ้านอื่น รองลงไปอีกคือการทราบข่าวจากวิทยุ จะเห็นได้ว่าประชาชนในชนบทรับสินค้าใหม่ ๆ เข้าไปใช้ในครอบครัว โดยการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านมีปริมาณมากที่สุด

ข้อกีดกันจากผลการค้นคว้าครั้งนี้ คือ ภาครัฐบาลหรือหน่วยงานใด มีความประสงค์จะเผยแพร่แนวความคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปสู่ชาวชนบท อาจทำได้ง่ายขึ้นโดยพิจารณาใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผลการค้นคว้าครั้งนี้ช่วยให้เห็นว่าการแพร่สิ่งใหม่ไปยังชาวชนบท ควรจะ

เริ่มต้นที่เขตเมือง อันได้แก่เขตเทศบาลและสุขาภิบาลก่อน เพราะทราบกันดีอยู่แล้วว่าคนในเขตนี้พื้นฐานและระเบียนของสังคมพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ไ้รวดเร็วกว่าชาวชนบท การกระตุ้นคนกลุ่มนี้ให้เกิดความตื่นตัวจึงทำได้ง่าย กลุ่มคนในเมืองเมื่อพิศพลต่อชาวชนบทโดยรวม

เพราะเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเป็นศูนย์กลางบริการของชนบท ความคิดใหม่ใด ๆ จะแพร่กระจายออกไปสู่ชาวชนบทได้เอง โดยอาศัยการติดต่อพบปะกันระหว่างชาวชนบทกับชาวเมือง ชาวชนบทจะมารับเอาสิ่งใหม่จากคนในเมืองไปปฏิบัติด้วยความพอใจและสำนึกในคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ

ตัวอย่างเช่น ถาต้องการแพร่ความคิดใหม่เกี่ยวกับเรื่องอาหารและยา ควรจะทำในรูปแบบที่สามารถกระจายสิ่งนั้นไปได้ง่าย ก็คือการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้าน เรื่องเกี่ยวกับอาหารและยาเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะไม่แน่ใจว่าสิ่งใหม่นั้นจะบริโภคได้หรือไม่ ดังนั้นการที่ชาวบ้านจะรับสิ่งเหล่านี้ไว้ใช้ของรอกันการใช้จากคนอื่น ๆ ให้เป็นพี่ประจักษ์แก่ตาตนเองเสียก่อน เมื่อเป็นพี่ประจักษ์แล้วจึงจะรับไว้ใช้ การเผยแพร่สิ่งใหม่เกี่ยวกับอาหารและยาควรจะเลือกบุคคลในหมู่บ้าน ที่มีพื้นฐานพร้อมที่จะใช้สิ่งนั้นได้มาแนะนำ อบรม จากนั้นให้กลับไปปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนบ้าน ในไม่ช้าสิ่งใหม่ก็จะกระจายไปยังเพื่อนบ้านอย่างทั่วถึง ถ้าจะเผยแพร่สิ่งใหม่เกี่ยวกับเครื่องใช้ในบ้าน จะใช้วิธีแบบเดียวกับประเภทอาหารและยาก็คงกล่าวมาขึ้นก็ได้ หรือใช้วิธีกระตุ้นคนในเมืองจะประหยัดกว่า จากนั้นความรู้ใหม่เกี่ยวกับเครื่องใช้ในบ้าน จะค่อย ๆ ขยายจากเขตเมืองไปสู่ชนบทได้เอง เพราะชาวชนบทจะมาเห็นตัวอย่างจากในเมือง เช่น การก่อสร้างบ้านด้วยเสาเข็มคอนกรีต การสร้างที่เก็บไข่ควายด้วยซีเมนต์ เป็นต้น ถ้าจะแพร่สิ่งใหม่เกี่ยวกับเครื่องใช้ในทางการประกอบอาชีพ เช่น วิธีการทำนาแบบประหยัดและได้ผลมากกว่าแบบเก่า เราควรจะมีรูปแบบที่ทำการเห็นจากเพื่อนบ้าน การเห็นจากหมู่บ้านอื่นอาจจะให้กลุ่มชาวนาทดลองใช้วิธีใหม่ เมื่อได้ผลดีจริง ชาวนาก็จะบอกเล่าต่อ ๆ กันไปเอง จากนั้นก็จะมากดูตัวอย่างจากหมู่บ้านหรือกลุ่มที่ทำแบบใหม่และจะรับไปทำโดยเต็มใจ เกี่ยวกับสิ่งฟุ่มเฟือยหรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ถ้าจะแพร่ความคิดใหม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ต้องถือตามรูปแบบเห็นเขาใช้ในเมือง เพราะคนในเมืองติดต่อกับศูนย์กลางความเจริญของประเทศได้สะดวกกว่าชนบท ย่อมมีความคิดใหม่และทันสมัยมากกว่า ตัวอย่างเช่น การแต่งกาย ทรงผม เครื่องสำอาง ฯลฯ เหล่านี้ต้องการการตามทันสมัย วิธีที่จะให้คนคิดในการแพร่สิ่งเหล่านี้คือ ต้องกระตุ้นคนในเมืองก่อน เพื่อให้เป็นแบบอย่างสำหรับชาวชนบท

บทที่ ๔

สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลของการวิจัย

๑. การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านชนบท เขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ดังได้เสนอผลไปแล้วนั้น ผู้เขียนขอแสดงความคิดเห็นและอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านชนบทมีหลายรูปแบบ (Patterns) สินค้าใหม่ทุกประเภทจากเขตเมืองแพร่กระจายไปสู่ประชาชนชาวชนบทในรูปแบบต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .๐๑ รูปแบบที่มีอิทธิพลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. เห็นตัวอย่างการใช้สินค้าจากเพื่อนบ้าน	ร้อยละ ๒๕.๑๖
๒. เห็นเขาใช้สินค้านั้นในเมือง	ร้อยละ ๑๕.๕๖
๓. เห็นเขาใช้สินค้านั้นที่หมู่บ้านอื่น	ร้อยละ ๑๒.๕๗
๔. ได้ยินจากการโฆษณาทางวิทยุ	ร้อยละ ๑๑.๔๑
๕. เพื่อนสนิทและคนรู้จักกันแนะนำให้ใช้	ร้อยละ ๗.๗๗
๖. ญาติพี่น้องแนะนำ	ร้อยละ ๗.๓๓
๗. พ่อค้าในตลาดแนะนำ	ร้อยละ ๔.๔๒
๘. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแนะนำ	ร้อยละ ๓.๕๐
๙. พ่อค้าเร่และรถโฆษณาเคลื่อนที่นำมาขาย	ร้อยละ ๑.๔๕
๑๐. เจ้าหน้าอำเภอและจังหวัดแนะนำ	ร้อยละ ๑.๔๐
๑๑. การแถมมากับสินค้าบางอย่าง	ร้อยละ ๐.๑๒
๑๒. ทราบจากหนังสือพิมพ์	ร้อยละ ๐.๐๕

๑. จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในตอนต้น รูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือการได้เห็นตัวอย่างการใช้สินค้านั้นจากเพื่อนบ้าน ประชาชนจะรับสินค้าใหม่แทบทุกชนิดไว้ใช้

ต่อเมื่อเห็นเพื่อนบ้านข้างเคียงนำมาใช้ไค้ดลเป็นที่ประจักษ์แล้ว จากนั้นจะเลียนแบบกัน
 ต่อ ๆ ไป โดยชาวบ้านจะบอกเล่าเรื่องสินค้าใหม่นั้นแก่เพื่อนบ้าน เมื่อมีโอกาสมพบปะ
 พูดคุยกัน อาจกล่าวได้ว่าเพื่อนบ้านในหมู่บ้านเดียวกันมีอิทธิพลต่อการแพร่สินค้าใหม่ ๆ
 ไปสู่ประชาชนชาวชนบทมากที่สุด รูปแบบที่มีอิทธิพลอันกว้างขวางลงไปคือ เห็นเขาใช้สินค้า
 นั้นในเมือง กล่าวคือ ชาวชนบทเมื่อมีโอกาสเข้าไปติดต่อธุรกิจ พบปะกับคนในเมืองก็
 ย่อมไปพบเห็นชาวเมืองใช้สินค้าใหม่ ๆ เหล่านั้น เกิดความสนใจจึงนำมาทดลองใช้
 เมื่อปรากฏผลเป็นที่พอใจกับสินค้านั้นไว้ใช้ประจำบ้าน ตัวอย่างเช่น ผงชูรส ชาวชนบท
 ไปเห็นพ่อค้าแม่ค้าในตลาดใช้ใส่อาหารทำให้มีรสอร่อย ภายหลังจึงซื้อมาใช้ที่บ้านเป็นต้น
 เกี่ยวกับการเห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านอื่น ก็เป็นรูปแบบที่สำคัญอันหนึ่ง ชาวชนบทที่ได้ไป
 พบเห็นตัวอย่างการใช้สินค้าต่าง ๆ จากหมู่บ้านอื่น จะมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุง
 ความเป็นอยู่ของตนหรือวิธีการประกอบอาชีพให้ทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด
 เช่น การจับปลาควยแหหรืออวนในลอน ชาวบ้านไปเห็นคนที่หมู่บ้านอื่นเขาใช้จับปลาได้
 มากกว่าแหแบบเก่า การเตรียมผักสดตากแห้งขายราคาไม่แพงนักจึงไม่ซื้อหามาใช้
 บ้าง จะเห็นว่าแบบอย่างจากหมู่บ้านอื่น นับว่ามีอิทธิพลมาก

รูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดสามอันคือนี้อาจจัดลงกับหลักการในการแพร่กระจายสิ่งใหม่
 ของแอกเกอร์สแตรนค คือการพบปะระหว่างบุคคลตัวต่อตัว (Face to Face Contact)
 เพราะการเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านนั้น ชาวบ้านจะต้องพูดคุยกันถึงเรื่องสินค้าใหม่จนเป็น
 ที่เข้าใจแล้วจึงจะรับไว้ใช้ ในอนาคตหากต้องการจะแพร่สิ่งใหม่ใด ๆ ไปยังประชาชน
 ก็ควรที่จะพิจารณารูปแบบดังกล่าวนี้ไปใช้ เพราะผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นอิทธิพลของรูปแบบนี้
 ว่ามีมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ วิธีการที่จะนำไปใช้อาจทำอย่างง่าย ๆ เช่น เชิญชาวบ้าน
 บางคนหรือบางกลุ่มที่เห็นว่ามีความรู้และสนใจเกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ นั้น มารับการอบรมและ
 พาไปชมตัวอย่างการสาธิตเกี่ยวกับเรื่องนั้น เมื่อเห็นว่าเข้าใจและปฏิบัติได้ก็ให้กลับไปหา
 ที่หมู่บ้านเดิมของตน ภายในเวลาไม่นานนัก ความคิดหรือวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ นั้นจะค่อย ๆ
 แพร่กระจายไปสู่เพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยวิธีการบอกเล่าต่อ ๆ กันไป ชาวบ้านที่สนใจ
 ก็จะเดินทางมาดูและทดลองด้วยตนเอง เมื่อเกิดความเข้าใจประกอบกับเห็นตัวอย่างที่
 ไค้ดลจริง ๆ เขาก็จะรับไปปฏิบัติกันเองโดยที่ทางราชการไม่ต้องไปเกณฑ์หรือชักจูงให้

เสียเวลา ผู้เขียนเชื่อว่าการแพร่สิ่งใหม่ไปยังประชาชนโดยอาศัยรูปแบบดังกล่าวนี้ จะประหยัดได้มากทั้งเงิน เวลา และแรงงาน นอกจากประหยัดแล้วยังจะได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง เพราะเป็นการยอมรับปฏิบัติตามความพอใจของประชาชนเอง

รูปแบบที่มีอิทธิพลมากอีกอันหนึ่งที่น่าสนใจ คือการไต่ถามจากการโฆษณาสินค้านั้น ๆ ทางวิทยุ สินค้าใหม่ ๆ หลายประเภทชาวบ้านรู้จักชื่อและไปซื้อมาใช้เพราะทราบข่าวจากการโฆษณาทางวิทยุ รูปแบบนี้คาดว่าจะมีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะประชาชนมีเครื่องรับวิทยุไว้ในครอบครองมากถึงร้อยละ ๙๖.๘๖ ชาวบ้านมีเงินพอที่จะซื้อมาใช้ได้ ชาวบ้านถือว่าเป็นเครื่องช่วยในการบันเทิงอย่างประหยัดและคุ้มค่า แม้ว่าเครื่องรับวิทยุจะราคาถูกลงและคุณภาพอาจจะต่ำ แต่ก็มีที่รับฟังสถานีวิทยุที่อยู่ใกล้ได้หลายสถานี การรับฟังวิทยุของชาวบ้าน มักจะเปิดรับฟังตลอดทั้งวันในขณะที่ทำงาน เช่น ไถนา ซุกดินทำสวน ก็จะเปิดวิทยุฟังไปด้วย ~~จากผลการวิจัย~~ เรื่องนี้ปรากฏว่าวิทยุมีอิทธิพลต่อการแพร่สินค้าใหม่ไปสู่ชาวบ้านมาก ตัวอย่างเช่น ยารักษาโรคชนิดใหม่ ๆ ครีมแต่งหน้าบางชนิด ชาวบ้านจะซื้อสินค้าเหล่านั้นมาใช้ เพราะเคยไต่ถามการโฆษณาสรรพคุณทางวิทยุ การโฆษณาชักจูงให้ใช้สินค้าใหม่สามารถกระทำได้ตลอดเวลา และเข้าไปถึงตัวประชาชนได้มากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ ดังนั้นหากจะแพร่สิ่งใหม่หรือเรื่องใด ๆ ไปสู่ประชาชนก็ควรที่จะพิจารณารูปแบบนี้ไปใช้ ผู้เขียนเชื่อว่าจะได้ผลมากกว่าการใช้สื่อมวลชนชนิดอื่น วิธีการก็คือ จัดรายการภาคบันเทิง แต่แทรกแนวความคิดใหม่หรือเรื่องราวที่ต้องการจะแพร่ไปยังประชาชนลงไปในรายการนั้น ตัวอย่าง เช่น แทรกไปกับรายการเพลงลูกทุ่ง นิยายวิทยุ หมอลำ หรืออาจจะจัดในรูปรายการสารคดี มีการตอบปัญหาข้อข้องใจด้วยก็จะน่าสนใจขึ้น

๑. จากสมมติฐานที่ว่าชาวบ้านที่เคยติดต่อกับบุคคลในเมือง ญาติพี่น้อง กำนันผู้ใหญ่บ้าน และพ่อค้าในตลาดมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ เข้าไปสู่หมู่บ้านมากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล จากการค้นคว้าปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การรับสินค้าของชาวบ้านโดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่อำเภอและจังหวัดมีเพียงร้อยละ ๑.๔๐ เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าการรับโดยคำแนะนำของบุคคลดังกล่าวมาแล้ว ที่เป็นเช่นนี้เข้าใจว่าชาวบ้านไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของอำเภอและจังหวัด ส่วนชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในเมืองก็ย่อมจะพบเห็นและจดจำเอาสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ ญาติพี่น้องและคนรู้จักกันย่อมมีความ

สัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก โอกาสที่จะถ่ายทอดความรู้ความทึกระหว่างกันก็ย่อมมีมากกว่าเป็นธรรมดา พ่อค้าในตลาดมีอิทธิพลมากเพราะชาวบ้านต้องไปติดต่อซื้อสินค้า หรือไม่ก็ขอยืมเงินมาลงทุนทำการเกษตร โอกาสที่จะพูดคุยกันก็มีมาก พ่อค้ามักจะแนะนำเกี่ยวกับสินค้าใหม่ ๆ ว่าคุณภาพดี พร้อมทั้งแนะนำให้ทดลองใช้ ชาวบ้านที่เคยติดต่อเป็นประจำก็ย่อมเชื่อและศรัทธาในตัวพ่อค้า จึงยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำของพ่อค้า การนำรูปแบบนี้ไปใช้ในการแพร่สิ่งใหม่ไปยังประชาชน อาจทำได้ง่าย ๆ โดย นำความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ใด ๆ ก็ตามไปให้แก่พ่อค้าในตลาดเป็นเบื้องต้นแรก เพราะพ่อค้าหรือคนในเมืองส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานความรู้และความพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ได้เร็วอยู่แล้ว เมื่อพ่อค้าหรือคนในเมืองเข้าใจวิธีการปฏิบัติก็จะเป็นตัวอย่างแก่ชาวชนบทได้อย่างดี เมื่อชาวชนบทเข้ามาในเมืองได้มาเห็นตัวอย่างและอาจได้รับคำแนะนำเพิ่มจากพ่อค้าและคนในเมือง ก็ย่อมจะรับสิ่งใหม่นั้นไปทดลอง เมื่อทดลองได้ผลก็จะแพร่กระจายสิ่งใหม่นั้นไปในหมู่เพื่อนบ้านใกล้เคียงต่อไปเรื่อย ๆ

ข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อบกพร่องควรแก้ไขดังต่อไปนี้

๑. ชนิดของสินค้าที่นำไปถามประชาชนมีน้อยชนิด ควรเพิ่มให้มากขึ้นกว่านี้

๒. การสัมภาษณ์ประชาชนโดยใช้นิสิตและนักศึกษาไม่ได้มีการเตรียมให้คุ้นเคยกันไว้ก่อน ยกเว้นครูในโรงเรียน ดังนั้นแม้ว่าผู้ใหญ่บ้านจะบอกล่วงหน้าแล้วแต่ชาวบ้านบางส่วนก็ยังไม่มีความอายไม่บอกความจริง โดยเฉพาะเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ

อนึ่ง การออกสัมภาษณ์ในฤดูฝนประสบความลำบากยุ่งยากมากในการเดินทาง ชาวบ้านมักไม่อยู่บ้าน ควรออกไปในช่วงเดือน มีนาคม, เมษายน ชาวบ้านเสร็จจากการทำนาและมีโอกาสอยู่กับบ้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะรูปแบบการแพร่กระจายสินค้าชนิดใหม่ไปสู่ประชาชน เฉพาะในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม ครั้งต่อไปควรได้กระทำในแต่ละจังหวัดและทั่วประเทศ ควรวิจัยเกี่ยวกับอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สิ่งใหม่ไม่แพร่กระจายออกไปสู่ชนบท และควรศึกษาเกี่ยวกับการแพร่กระจายสิ่งใหม่ไปสู่ประชาชน ซึ่งมีความเป็นอยู่ในระดับที่สูงกว่านี้

อนึ่ง จากรูปแบบที่พบนี้ควรพิจารณาเปรียบเทียบในชุมชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกันว่า อัตราการยอมรับสิ่งใหม่จะแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด.

บรรณานุกรม

- กมล ชาญเดชา สารภี รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของชุมชนชนบทแห่งหนึ่ง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๑, ๖๗ หน้า
- กฤตินันท์ สามะพุทธิ ปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการยอมรับเอาเครื่องจักรกลหนักมาใช้
ในการทำนาของชาวนาในตำบลบ้านชี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
 ๒๕๑๔, ๑๑๗ หน้า
- เกษกร, กระทรวง กองเศรษฐกิจการเกษตร รายงานผลการก้าวหน้า โครงการ
เศรษฐกิจการเกษตรและวางแผนไรนาในจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคาม
ร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๐๕ โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๐,
 ๗๑ หน้า
- คณะอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลักษณะบางประการของสถาบัน
สังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย กรุงเทพมหานครพิมพ์,
 ๒๕๑๕, ๑๔๔ หน้า
- จาก อัมโยต์ "ลักษณะผู้นำในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" สังคมวิทยาของหมู่-
บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๑๑, ๔๒ หน้า
- ชัยชาย มณีบุษย์ การศึกษาการยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่เกี่ยวกับการปลูกข้าว
ของเกษตรกรในท้องที่อำเภอบางบาล จังหวัดหนองคาย วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขา
 ส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๑๓,
 ๔๖ หน้า

เชิดชาย เหลาหล้า, พันเอกพิเศษ สังคมวิทยาชนบท โรงพิมพ์อักษรสมัย ๒๕๑๕,
๓๘๒ หน้า

ถวิล ลดาวัลย์ รายงานการสำรวจสถานะทางเศรษฐกิจของบ้านโนนศรีสวัสดิ์
พ.ศ. ๒๕๑๐ แผนกวิจัยและวัดผลวิทยาลัยครูมหาสารคาม, ๒๕๑๑, ๔๓ หน้า

ประเสริฐ วิทยาวัตร "แบบหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" ประสานมิตร
ฉบับพิเศษ หน้า ๕๓ - ๕๕ คณะกรรมการสโมสรรอาจารย์วิทยาลัยวิชาการ,
ศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๒

ปริญญ์ อังกูรภินันท์ ปัญหาการเพิ่มของประชากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๘, ๒๓๖ หน้า

แผนที่ทหารบก, กรม แผนที่ประเทศไทย จังหวัดมหาสารคาม ลำดับชุด L 7017
ระหว่าง ๕๖๔๑ II มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ "ม.ป.ป."

แผนที่ทหารบก, กรม แผนที่ประเทศไทย บ้านเชียงเหียน ลำดับชุด L708
ระหว่าง ๕๖๔๕ II มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ "ม.ป.ป."

แผนที่ทหารบก, กรม แผนที่ประเทศไทย อำเภอกอสมพิสัย ลำดับชุด L708
ระหว่าง ๕๖๔๕ IV มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ "ม.ป.ป."

พัทยา สายชู รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียง
เหนืออย่างใกล้ชิดระยะยาว ตอนที่ ๑ ภาคทั่วไป การปฏิบัติงานของพัฒนากร
ในเขตพัฒนา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ โรงพิมพ์สวนทองถิ่น,
๒๕๐๘, ๑๓๐ หน้า

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ ๒๕๑๓, ๔๕๖ หน้า

มาลาดี มลินทะบุญ แนวทางเผยแพร่คหกรรมศาสตร์ในชนบท โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ,
๒๕๐๘, ๑๓๐ หน้า

โรเจอร์ส, เอฟเวอเรทท์ เอ็ม การเผยแพร่ความคิดใหม่ทางการศึกษาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาของรัฐบาลในประเทศไทย กองวางแผนการศึกษา ๒๕๑๑, ๙๔ หน้า

วรารณ พุ่มจำปา ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผน
ครอบครัวมาปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ ร.ม.
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓, ๕๒ หน้า

วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร คู่มือการเขียนรายงานภาคินพนธ์และปริญานินพนธ์
โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๑๔, ๑๐๔ หน้า

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน รายงานผลการสำรวจด้านการรับฟังวิทยกระจายเสียงและ
รับชมวิทยุโทรทัศน์ นอกเขตเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานกฤษฎมนตรี
๒๕๑๒, ๑๘ หน้า

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๓. พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๘ สำนักงานกฤษฎมนตรี ๒๕๑๕, ๕๑๑ หน้า

สมชัย รักวิจิตร การศึกษาพิจารณาเยาวชนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
ประเทศไทย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา
๒๕๑๔, ๔๐๔ หน้า

สมชัย รักวิจิตร ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ
ไทย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา ๒๕๑๕,
๓๘๒ หน้า

สุเทพ สุนทรเกสัช สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๑, ๔๒๕ หน้า

สุพจน์ พานิชประไพ, ร.ต. การเสริมสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นชนบทไทยด้วย
กระบวนการพัฒนาการท้องถิ่น วิทยานิพนธ์ รป.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕๐๕, ๒๕๕ หน้า

สุพัตรา สุภาพ ปัญหาสังคม ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๕, ๑๙๙ หน้า

สุภาพ วิเศษสุรการ สาเหตุที่เป็นอุปสรรคแก่การดำเนินงานพัฒนาการท้องถิ่นของ
ทางราชการ ณ อำเภออุ้มผางพริไสย จังหวัดศรีสะเกษ เกื้อกูลการพิมพ์
๒๕๐๖, ๙๐ หน้า

แสวง เสนามรงค์ ผู้นำในชนบทของประเทศไทย โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายก
รัฐมนตรี ๒๕๑๔, ๔๓ หน้า

อมร รักษาสัตย์ ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ๒๕๐๘, ๘๓๒ หน้า

อานนท์ อาภาภิรมย์ มนุษย์กับสังคม ; สังคมและวัฒนธรรมไทย โรงพิมพ์บำรุง -
นุกุลกิจ ๒๕๑๕, ๔๔๙ หน้า

อาวุธ ทิพย์รัต การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจฟาร์มของกลีกรในจังหวัดกาฬสินธุ์
มหาสารคาม และร้อยเอ็ด ปี ๒๕๐๙ - ๒๕๐๘

อุดม อุนตระกูล การขยายไปรษณีย์สู่ชนบทในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ รป.ม.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๕, ๑๔๔ หน้า

อุทิศ นาคสวัสดิ์ รายงานผลการค้นคว้าเรื่องภาวะการทำไรนาสวนผสมในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี ๒๕๐๔, ๑๐๕ หน้า

Abler, Ronald and Others, Spatial Organization: The
Geographer's View of the World, Prentice - Hall, Inc.,
New Jersey, 1971, 587 pp.

Aramsri Pavabutr, Growth of Farm Firms in the Park Chong
Area of Thailand, Master's Thesis, Kasetsart
University, Bangkok, 1970, 70 pp.

Chorley, Richard J. and Haggett Peter, Models in Geography,
Methuen & co. Ltd., London, 1971, 816 pp.

Dennis Gabor, Innovations, Oxford University Press, London,
1970, 113 pp.

Ferguson, George A., Statistical Analysis in Psychology &
Education, Magraw Hill Book Company, New York, 1971,
429 pp.

Fleckenstein, Friedrich W. von, Adoption of Agricultural
Innovations in a Northeastern Thai Village, Doctor
Thesis, University of Hawaii, 1971, 353 pp.

Goldsen, Rose K and Ralis Max, Factors Related to Acceptance
of Innovations in Bang Chan, Thailand, Cornell
University, Ithaca, New York, 1957, 79 pp.

Hagerstrand, Torsten, Innovation Diffusion as a Spatial Process,
The University of Chicago Press, Chicago, 1967, 334 pp.

Johnson, Palmer O, and Jackson, Robert W. B, Introduction to
Statistical Methods Prentice - Hall, Inc., New York,
1953, 357 pp.

Klausner, William J., "The World and Mong Khon: Continuity and
Change" The Journal of Social Sciences, Chulalongkorn
University, 3 : 121 - 132, July 1972.

Lionberger, Herbert F., Adoption of New Ideas and Practices,
The Iowa State University Press, Iowa, 1961, 164 pp.

Robinson, Arther H and Others "A Corretation and Regression
Analysis Applied to Rural Farm Population Densities in
the Great Plains" Spatial Analysis, Prentice - Hall,
Inc., New Jersey, 1968, 512 pp.

Rogers, Everett M, Diffusion of Innovations, New York Free
Press, 1968, 367 pp.

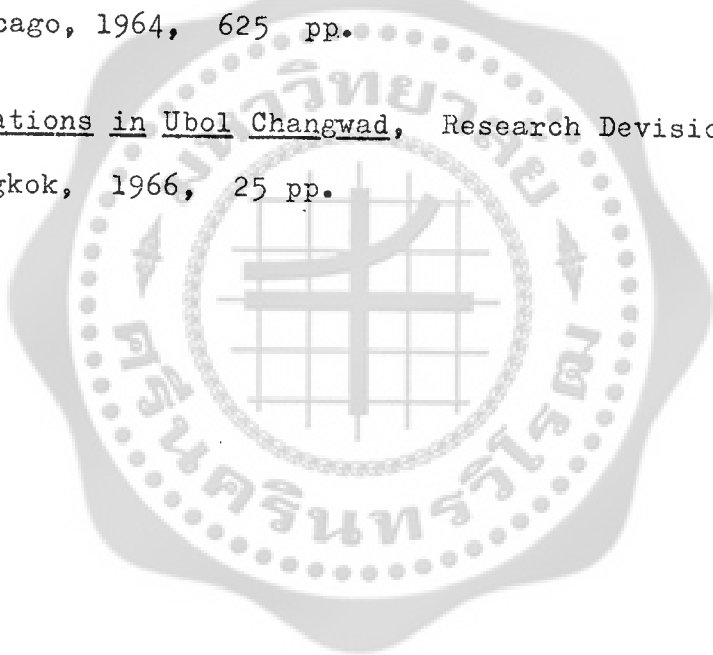
Rogers, Everett M, Social Change in Rural Society, Appleton -
Century - Crofts, New York, 1960, 490 pp.

Toshio Yatsushiro, Village Organization and Leadership in
Northeast Thailand, The Department of Community Develop-
ment, Thailand, 1966, 152 pp.

Udhis Narkswasdi, A Study on the Socio - Economic Conditions of the People in the Development Areas of the North - East Thailand, Community Development Department, 1965, 150 pp.

Ullman, Edward, "A Theory of Location for Cities" Reading in Urban Geography, The University of Chicago Press, Chicago, 1964, 625 pp.

USOM Innovations in Ubol Changwad, Research Devision USOM Bangkok, 1966, 25 pp.

ภาคผนวก ก

(สำเนา)

ที่ มค.๕๑/๘๘๓

ครูท

ที่ว่าการอำเภอเมืองมหาสารคาม

๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๕

เรื่อง ขอความสะดวกในการศึกษาکنควา

เรียน ครูใหญ่โรงเรียนบ้านท่าประทาย ครูใหญ่โรงเรียนบ้านม่อนน้อย
ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองคูณ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านวังแสง ครูใหญ่โรงเรียน
บ้านโพนละอ่อม และครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองขา

ควนนายบุญเลิศ ศคสุชาติ นิสิตปริญญาโท สาขาอุดมศึกษาและการฝึกหัด
ครูปีที่ ๑ ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร นิสิตผู้นี้ต้องการมาติดต่อกันเพื่อสะดวก
ในการศึกษาکنควาเรื่องการศึกษารูปแบบของการแพร่กระจายสินค้าใหม่ ๆ ไปสู่
ประชาชนในหมู่บ้านชนบท ในเขตโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบในการทำปริญญา
นิพนธ์

ฉะนั้น อำเภอจึงขอความร่วมมือมายังท่านและคณะครูในโรงเรียนนี้ เพื่อ
อำนวยความสะดวกในการศึกษาکنควาตามสมควรด้วย หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
ด้วยดี จึงขอขอบคุณา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ทองอินทร์ กมโบล

(นายทองอินทร์ กมโบล)

ศึกษาธิการอำเภอโท ทำการแทน

นายอำเภอเมืองมหาสารคาม

(สำเนา)

ครูท

ทศธ.๐๓๐๕/๑๔๔๖

วิทยาลัยวิชาการศึกษา

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

เรื่อง ขอความสะดวกในการศึกษาคนควา

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม

ควยนายบุญเลิศ สดศุชาติ นิสิตปริญญาโท สาขาอุดมศึกษาและการ
ฝึกหัดครูปีที่ ๑ ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร นิสิตผู้ต้องการมาติดต่อเพื่อ
ขอความสะดวกในการศึกษาคนควา เรื่องการศึกษารูปแบบของการแพร่กระจายสินค้า
ใหม่ ๆ ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านชนบท เขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
เพื่อประกอบในการทำปฏิญานพนธ์

วิทยาลัยวิชาการศึกษาหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี จึงขอขอบคุณ
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

สุจิตใจ เหลาสุนทร

(ศาสตราจารย์สุจิตใจ เหลาสุนทร)

อธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา

คำชี้แจงวิธีสัมภาษณ์

1. แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอนคือ

ตอน 1 เป็นรายละเอียดส่วนตัวของผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันและหัวหน้าครอบครัว

ตอน 2 เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการรับสินค้าใหม่เข้ามาใช้ในครอบครัว

2. ตอน 1 ข้อ 1 ถามผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน "การศึกษา" ให้ถามว่าจบ ป.4, ม.6 อาชีวศึกษาหรือนักธรรม ฯลฯ

ข้อ 3 การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว นอกเหนือจากที่ให้ไว้แล้ว โปรดเขียนเพิ่มเติมลงไปในเรื่องว่างหลังคำว่า "อื่น ๆ (ระบุ)"

ข้อ 4 อาชีพของหัวหน้าครอบครัว

"อาชีพทาง" ให้ลงว่าเป็นช่างอะไร เช่น ช่างไม้, ช่างปูน เป็นต้น

"อาชีพอื่น ๆ" นอกจากที่กำหนดไว้ก็ให้ระบุไว้เช่น เลี้ยงสัตว์, ทดผ้า ฯลฯ

3. ตอน 2 ข้อ ก. ข. และ ค. ถามหัวหน้าครอบครัว

ข้อ ง. ถามบุคคลในหมู่บ้านที่ใช้สินค้าเหล่านั้น รายละเอียดของบุคคลดังกล่าว โปรดเขียนเพิ่มเติมลงตอนท้ายของแบบสัมภาษณ์

"การศึกษา" ให้ลงว่า จบ ป.4, ป.7, ม.ศ.3 ฯลฯ

4. วิธีกรอกคำตอบในตอน 2 ให้หาเครื่องหมาย X ลงในช่องให้ตรงกับรายชื่อบุคคล ตัวอย่าง เช่น "ผงตุรล" ถ้าตอบว่า "ไม่ใช่" ให้ขีด — หลังคำว่า "ผงตุรล" แต่ถ้าตอบว่า "ใช่" ให้ถามต่อไปว่า ใครแนะนำให้ใช้เป็นครั้งแรก ถ้าตอบว่า "ไม่มีใครแนะนำแต่ได้เห็นตัวอย่างเขาใช้กันที่ตลาด จึงซื้อมาใช้บ้าง" เช่นนี้ต้องกา X ลงในช่อง "ผงตุรล" ให้ตรงกับช่อง "เห็นเขาใช้ในเมือง" เป็นต้น สินค้าประเภทอื่นก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

5. สินค้าประเภทอาหารและยา ข้อ 4. ยาแก้ไอหัด ให้ถามถึงยาฟิโคล (Fecol) ข้อ 5. ยาแก้ปวดเมื่อยให้ถามถึงยา บูตาพเรด (Butapred)

สินค้าประเภทสิ่งพิมพ์เพื่อข ข้อ 3. ครีมนวดหน้าให้ถามถึงครีมอู๋น, หรือยู่

6. ตอน 2 ของ "อื่น ๆ" โปรดระบุเมื่อคำตอบไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ในช่องตัวอย่างเช่น ข้างที่ร้านตัดให้, แถมมากับสินค้าชนิดอื่น ฯลฯ

ขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่ง

แบบสัมภาษณ์

ตอน 1

1. ชื่อหมู่บ้าน ชื่อผู้ใหญ่วัยบ้านหรือกำนัน อายุ การศึกษา
2. ชื่อหัวหน้าครอบครัว อายุ ปี เพศ จำนวนคนในครอบครัว คน
3. คุณจบการศึกษาชั้นใด ☐ อานเขียนไม่ได้ ☐ อานเขียนได้แต่ไม่เกินป.4 ☐ สูงกว่าป.4
☐ อื่น ๆ (ระบุ)
4. คุณมีอาชีพอะไร
☐ ทำนา ☐ ทำสวน ☐ รับจ้าง ☐ ค้าขาย ☐ กรรม
☐ ข้าราชการ ☐ ช่าง (โปรดระบุ) ☐ อื่น ๆ (ระบุ)
5. สภาพการทำมาหากินของคุณเป็นอย่างไร
☐ หาได้เหลือกินเหลือใช้
☐ หาได้พอมีพอกิน
☐ หาได้ไม่ค่อยพอกิน
☐ หาได้ไม่พอกินขาดแคลนมาก
6. เมื่อเดือนที่แล้วคุณเข้าไปในเมืองมหาสารคามกี่ครั้ง (..... ครั้ง)
7. ในครอบครัวของคุณมีใครเคยไปขอนแก่น, โคราช, อุตรดิตถ์, อุบลฯ หรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย
ถ้าเคยไป ไปประมาณกี่ครั้ง (..... ครั้ง) ตัวคุณเองเคยไปหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย
ถ้าคุณเคยไป ไปประมาณกี่ครั้ง (ไม่จำกัดเวลา) ครั้ง
8. คุณเคยพบปะพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้านและกำนันบ่อยหรือไม่
☐ ทุกวัน ☐ 2-3 วันครั้ง ☐ อาทิตย์ละครั้ง ☐ นานๆครั้ง ☐ ไม่เคยพูดคุยเลย
9. คุณฟังวิทยุหรือไม่
☐ ฟังทุกวัน ☐ ฟังเป็นบางวัน ☐ นานๆฟังครั้งหนึ่ง ☐ ไม่เคยฟังเลย
10. คุณฟังวิทยุจากสถานีไหนบ่อยที่สุด (ระบุชื่อสถานีวิทยุ) สถานีใดในเวลาใด
11. คุณอ่านหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์หรือไม่
☐ อ่านเป็นประจำทุกวัน ☐ อ่านเป็นครั้งคราว ☐ นานๆอ่านครั้ง ☐ ไม่เคยอ่านเลย
12. หนังสือพิมพ์รายวันที่คุณอ่านบ่อยที่สุดชื่ออะไร (ระบุชื่อหนังสือพิมพ์)

ตอน 2

ครอบครัวของคุณเคยใช้สินค้าใหม่ ๆ ตามรายการต่อไปนี้หรือไม่ ถ้ามีให้ถามต่อไปว่า "ใครแนะนำให้ใช้" หรือ "ทราบเรื่องเกี่ยวกับสินค้านั้นจากที่ไหน" เป็นครั้งแรก

รายการสินค้าใหม่	ได้รับคำแนะนำหรือเลียนแบบจาก										
	เห็นเขาใช้เอง	เห็นเขาใช้ที่ชุมชน	เห็นตัวอย่างจากเพื่อน	ญาติพี่น้องแนะนำ	เพื่อนสนิทและลูกจูง	กานันหรือผู้ใหญ่	พ่อค้าเร่มาขาย	พ่อค้าในตลาดแนะนำ	เจ้าหน้าที่อำเภอ, จังหวัด	ได้ยินจากโฆษณาทางวิทยุ	ทราบจากหนังสือพิมพ์
ก. <u>ประเภทอาหารและยา</u>											
1. กะปิ											
2. ผงชูรส											
3. บะหมี่สำเร็จรูป											
4. ยาแก้ไอหวัด											
5. ยาแก้ปวดเมื่อย											
ข. <u>ประเภทเครื่องใช้ในบ้าน</u>											
1. เก้าอี้ในลอน											
2. ถังน้ำ, ตะกร้าพลาสติก											
3. รองเท้าแตะฟองน้ำ											
4. เครื่องรับวิทยุ											
ค. <u>ประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ</u>											
1. แหในลอน											
2. เครื่องสูบน้ำ											
3. ปุ๋ยเคมี											
4. ไร่, คราดแบบใหม่											
ง. <u>ประเภทสิ่งพิมพ์*</u>											
1. ลิปส์ติก											
2. ดินสอเขียนคิ้ว											
3. ครีมแต่งหน้า											
4. กางเกงขาบาน(ม่อท)											

*ถามคนในครอบครัวที่ใดสินค้าประเภทนี้ ชื่อ อายุ ปี เพศ การศึกษา

ตาราง ๔๐. รายชื่อหมู่บ้าน เขตอำเภอเมืองมหาสารคาม

แยกเป็นรายตำบล

ตำบลแกลง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	แกลง	๓๐๘
๒	หัวขัว	๘๒
๓	ซอนแก่น	๙๐
๔	หนองซอน	๓๓
๕	โนนสีดา	๓๘
๖	โพธิ์ศรี	๕๖
๗	มะค่า	๑๓๖
๘	โนนเขวา	๓๔
๙	นาฏ	๕๐
๑๐	หนองเจริญ	๖๒
๑๑	เหลาจัน	๑๓๓
๑๒	หนองบัว	๑๐๑
๑๓	คอนกอ	๖๓
๑๔	โคกกกลาง	๖๕
๑๕	วังแสง	๔๕
๑๖	คอนสาร	๗๕
๑๗	ตะคุ	๒๓
๑๘	หนองแต	๔๓
๑๙	กกเหลียม	๓๓
๒๐	เหลาจัน (แยกจาก ๑๑)	๔๔

ตาราง ๔๖.(ต่อ)

ตำบลเกิ้ง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	คินคำ	๑๐๐
๒	โนนคูณ	๘๒
๓	ท่าประทาย	๑๑๐
๔	วังยาว	๗๗
๕	เกิ้ง	๒๑๑
๖	ลาด	๓๒๕
๗	วังไผ่	๑๔๒
๘	กุดขุย	๕๖
๙	หนองหวาย	๓๔
๑๐	ม่วง	๔๒
๑๑	บึงคุดา	๑๓๖
๑๒	เลิงบ่อ	๓๖
๑๓	โฆงกุดหวาน	๑๗
๑๔	ทาคอ	๔๔
๑๕	หนองนาแซง	๒๙
๑๖	ป่าจั่น	๕๐
๑๗	คุยโพธิ์	๒๑
๑๘	เกิ้งเหนือ	๑๐๗
๑๙	ลาดคุ่มทุ่ง	๑๓๕
๒๐	ลาดคุ่มนอก	๗๔

ตาราง ๔๑. (ต่อ)

ตำบลแวงนาง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	หนองแวง	๒๑๐
๒	หินดาค	๒๔
๓	โคกสี	๘๑
๔	เกานอย	๕๑
๕	หนองปลิง	๘๘
๖	คอใหญ่	๑๑๔
๗	หนองคู	๑๓๐
๘	หัวนาคำ	๘๔
๙	ดงนอย	๑๘๖
๑๐	หนองพงโพด	๔๔
๑๑	ดอนบม	๑๑๕
๑๒	หินตั้ง	๗๖
๑๓	แวงนาง	๕๐๑
๑๔	จำนั๊ก	๑๐๓
๑๕	หนองเส็ง	๖๐
๑๖	โนนเคือ	๙๕
๑๗	หนองเจริญ	๔๓
๑๘	โนนคำราษฎร์	๓๖
๑๙	ปากง	๑๓

ตาราง ๔๑. (ต่อ)

ตำบลหนองกง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	หนองกง	๓๐
๒	โคกไร	๒๕
๓	โคกแดง	๔๘
๔	หนองบัว	๓๖
๕	โคกกลิ้ง	๕๔
๖	หนองไผ่	๘๑
๗	หนองจันทน์น้ำเที่ยง	๕๒
๘	ท่าแร่	๘
๙	โพนละออม	๑๑๐
๑๐	คำมะมาย	๗๑
๑๑	นาคุณ	๖๕
๑๒	โพนสว่าง	๔๘
๑๓	โนนศรี	๓๖
๑๔	โนนสะพัง	๒๓
๑๕	โนนภิบาล	๗๑
๑๖	คำมะมายคูน้อย	๒๓
๑๗	โพนละออมคูน้อย	๕๔
๑๘	หัวนาคำ	๒๓
๑๙	โนนสำราญ	๒๐
๒๐	โคกกกลาง	๒๐

ตาราง ๔๖. (ต่อ)

ตำบลเขวา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	เขวา	๑๔๘
๒	คอนคู	๖๔
๓	เขียงเหียน	๒๑๐
๔	หัน	๑๑๑
๕	เอี้ยค	๑๑๓
๖	โนนกะพัง	๓๔
๗	หนองต้น	๑๐๒
๘	หมี่	๑๐๘
๙	สงเปลือย	๕๙
๑๐	เขล่าน้อย	๔๒
๑๑	หม้อ	๕๓
๑๒	คว	๑๔๙
๑๓	เขวาเก่า	๑๑๒
๑๔	บ้านกลาง	๔๕
๑๕	โนนเขวาน้อย	๓๙

ตาราง ๔๖. (ต่อ)

คำบรหาคณ

หมู่ที่	ชอหมุบาน	จำนวนคร้วเรือน
๑	หนองโคน	๙๔
๒	กตเวียน	๒๖
๓	ทาคุม	๒๙๕
๔	โปโด	๕๖
๕	หนองขา	๑๒๖
๖	คอนไฮ	๒๑
๗	นางแพง	๕๓
๘	โค	๑๐๘
๙	ทางาม	๘๐
๑๐	คอนเรือ	๔๕
๑๑	โคกลาม	๔๕
๑๒	หมากหญ้า	๓๕
๑๓	หนองออยซาง	๒๙
๑๔	หนองคู	๓๘
๑๕	ทาลำราญ	๒๘

ตาราง ๘๒. (ต่อ)

ตำบลโคกกอ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	โคกกอ	๑๒๒
๒	หนองโน	๕๘๓
๓	หนองหิน	๑๔๓
๔	กุดแคน	๑๔๔
๕	ภูคิน	๑๔๐
๖	หนองแสง	๙๖
๗	สมศรี	๑๑๐
๘	หนองอีคำ	๖๕
๙	หนองโจด	๑๐๔
๑๐	หัวช้าง	๔๖
๑๑	น่านกเขียน	๔๓
๑๒	หนองแวงน้อย	๒๔
๑๓	หนองโนไค	๑๖๔
๑๔	กุดแคนไค	๔๐

ตาราง ๔๖. (ต่อ)

คำบดมิตรภาพ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	หนองคุก	๓๓
๒	นกกะโคด	๒๖
๓	เสือกินัว	๖๔
๔	หนองบัวคง	๓๐
๕	ตาหลุง	๖๒
๖	ยาง	๓๖
๗	หนองพูลัง	๕๔
๘	โคกนอย	๙๐
๙	ป่าชาด	๓๕
๑๐	หนองขุน	๖๓
๑๑	กกกกอก	๒๕
๑๒	ป่าช้าง	๑๔๕
๑๓	โนนลาน	๙๔
๑๔	โนนสว่าง	๑๕

ตาราง ๔๑.(ต่อ)

ตำบลทาสองคอน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	ทาสองคอน	๑๘๕
๒	หนองกุงเตา	๘๔
๓	อุไรราช	๑๑๕
๔	โนนแค	๔๓
๕	หนองจวน้อย	๒๒
๖	บอนน้อย	๙๔
๗	หนองเขื่อนขวาง	๑๕๘
๘	หินลาด	๑๐๐
๙	คอนหิน	๑๓๔
๑๐	คงเค็ง	๕๐
๑๑	สว่าง	๒๖
๑๒	ทาสองคอนน้อย	๑๕๐
๑๓	หนองเขื่อนขวางน้อย	๕๐

ตาราง ๔๐. (ต่อ)

ตำบลแก่งเลิงจาน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	คอนตม	๑๕๓
๒	กุดเป่ง	๔๕
๓	หนองใหญ่	๘๒
๔	เม่นใหญ่	๑๑๔
๕	ท่าแร	๙๕
๖	หนองจิก	๓๘
๗	เม่นน้อย	๓๕
๘	คอนน้อย	๔๔
๙	คอนโค	๓๕
๑๐	หนองจิก	๑๑๘
๑๑	หัวขวาง	๓๔
๑๒	โนนหัวฝาย	๑๕
๑๓	กลาง	๓๓

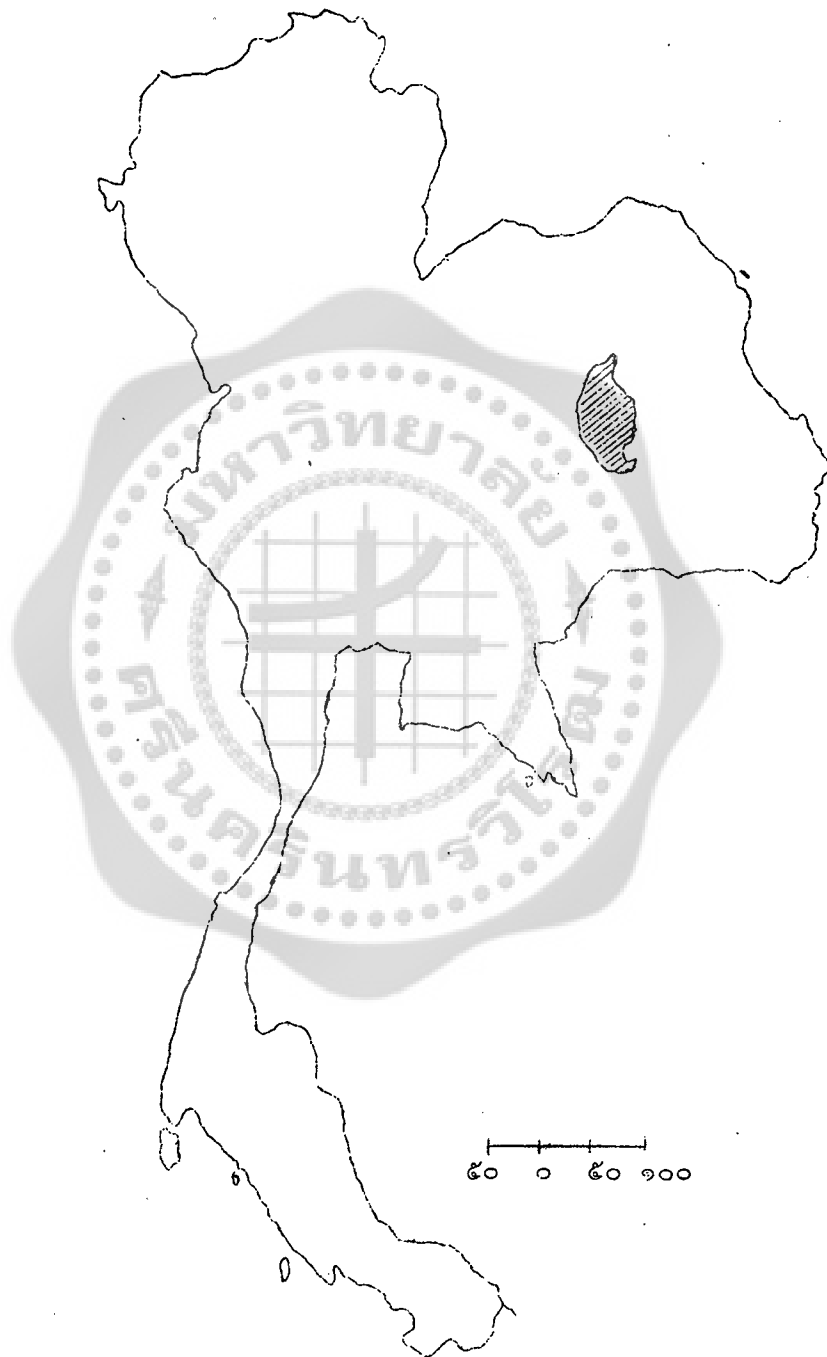
ตาราง ๔๖. (ต่อ)

ตำบลคอนหวาน

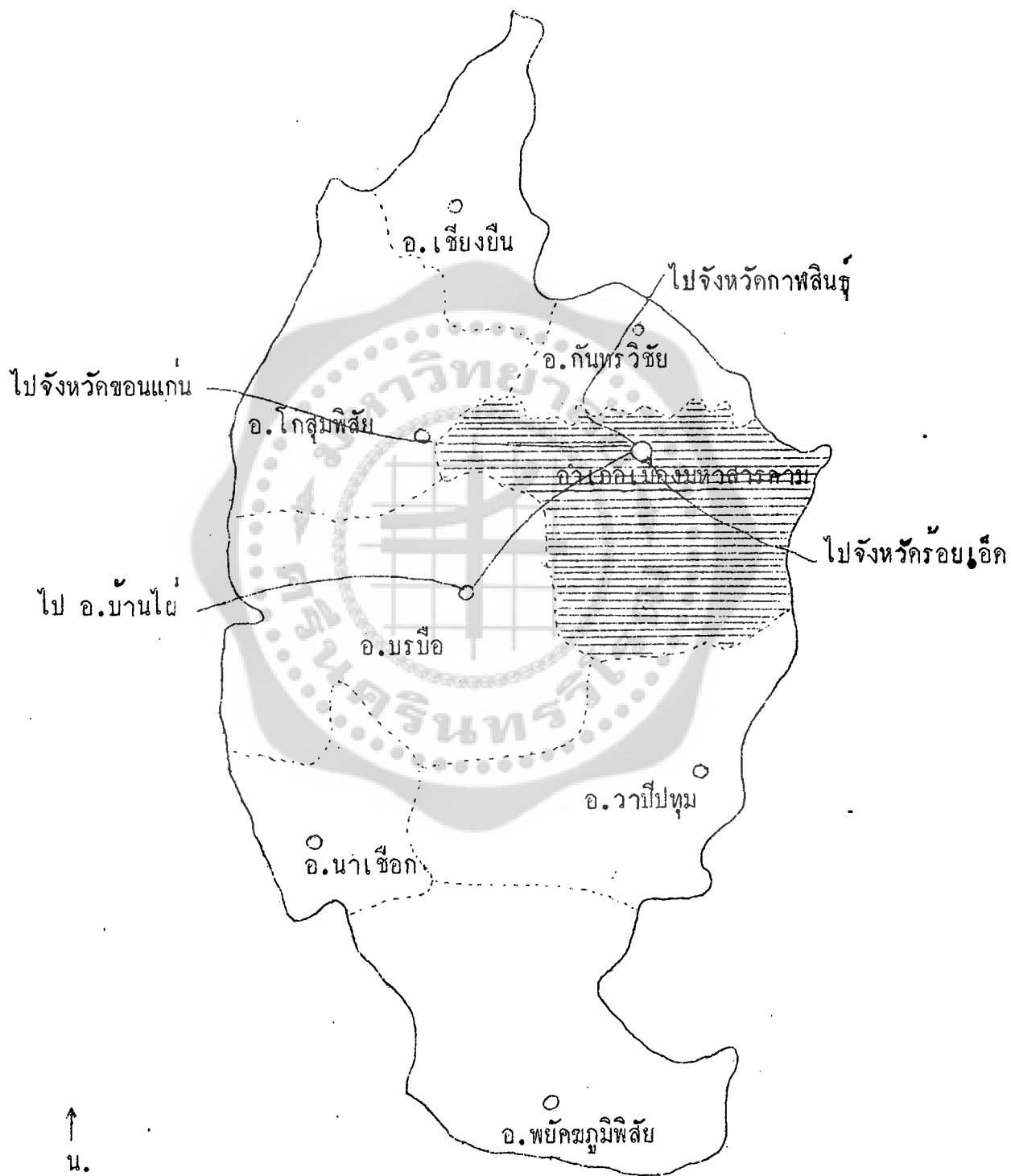
หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
๑	บัวคอ	๑๐๘
๒	โนนมี	๕๓
๓	โคก	๑๑๐
๔	หนองบัว	๘๖
๕	เหลาขนาด	๘๖
๖	หนองคอ	๕๔
๗	คอนหวาน	๑๒๔
๘	หัวหนอง	๗๑
๙	หนองหลมน้อย	๖๖
๑๐	น้ำจัน	๓๘
๑๑	หนองหลมใหญ่	๖๗
๑๒	หนองชุม	๔๐

แหล่งข้อมูล : แผนกปกครอง อำเภอเมืองมหาสารคาม
สำรวจเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔

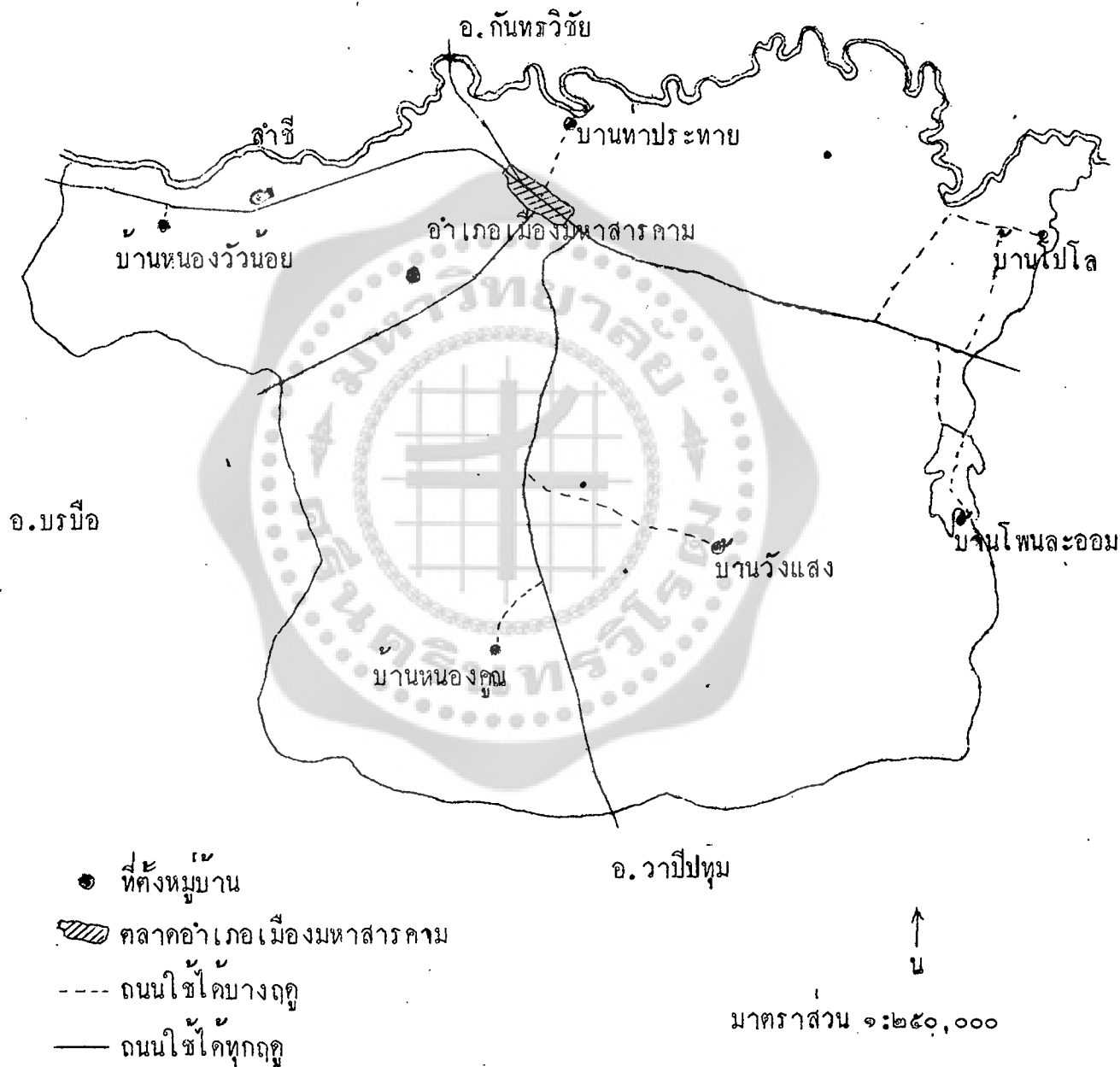
ภาคผนวก ข.

ภาพที่ ๒. ประเทศไทย แสดงที่ตั้งจังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๓. จังหวัดมหาสารคาม แสดงที่ตั้งอำเภอเมืองมหาสารคาม

ภาพที่ ๘. อำเภอเมืองมหาสารคาม แสดงที่ตั้งหมู่บ้านที่ทำการวิจัย